তৃতীয় খণ্ডঃ অসমীয়া উপন্যাস

প্ৰথম বিভাগ ঃ অসমীয়া উপন্যাসৰ বৈশিষ্ট্য (১৮৮৯-২০১৫)

দ্বিতীয় বিভাগ ঃ দণ্ডিনাথ কলিতাৰ উপন্যাস

তৃতীয় বিভাগ ঃ উমাকান্ত শৰ্মাৰ উপন্যাস

চতুৰ্থ বিভাগ ঃ য়েছে দৰজে ঠংচিৰ উপন্যাস

পঞ্চম বিভাগ ঃ অৰূপা পটংগীয়া কলিতাৰ উপন্যাস

প্ৰথম বিভাগ
অসমীয়া উপন্যাসৰ বৈশিষ্ট্য

বিভাগৰ গঠন ঃ

১.১ ভূমিকা (Introduction)
১.২ উদ্দেশ্য (Objectives)
১.৩ অসমীয়া উপন্যাসৰ প্ৰস্তুতি পৰ্ব প্ৰথমাৰ্দ্ধলৈকে
১.৪ বিংশ শতিকাৰ প্ৰথমাৰ্দ্ধৰ অসমীয়া উপন্যাস
১.৫ বিংশ শতিকাৰ দ্বিতীয়াৰ্দ্ধৰ অসমীয়া উপন্যাস
১.৬ সাৰাংশ (Summing Up)
১.৭ আৰ্হি প্ৰশ্ন (Sample Questions)
১.৮ প্ৰসংগ গ্ৰন্থ (References/Suggested Readings)

১.১ ভূমিকা (Introduction)

উপন্যাস আধুনিক যুগৰ এক অতি উল্লেখনীয় সৃষ্টিশীল ৰচনা। আধুনিকতাৰ বিকাশৰ লগত উপন্যাস সাহিত্যৰ এক বিশেষ সম্পৰ্ক আছে আৰু সেয়েহে অসমত উপন্যাস সাহিত্যৰ বিকাশ হয় বৃটিছ অহাৰ পিছত। আচলতে বৃটিছসকল অহাৰ আগলৈকে অসমীয়া সাহিত্যত শংকৰী বা বৈষ্ণৱ ধাৰাটো শক্তিশালী হৈ আছিল। কিন্তু ১৮৪৬ চনত অৰুণোদয় কাকত ওলোৱাৰ পিছত অসমীয়া পাঠকে নানান ধৰণৰ ৰচনাৰ সোৱাদ ল'বলৈ ধৰিলে। অৰুণোদয়ৰ পাততে ভ্ৰমণ কাহিনীৰ পৰা আৰম্ভ কৰি কবিতা, গল্পধৰ্মী লেখা বা সংবাদ আদিও প্ৰকাশিত হ'ল আৰু উপন্যাসধৰ্মী ৰচনাও প্ৰকাশ পাবলৈ ধৰিলে। এনেদৰেই আৰম্ভ হ'ল সৃষ্টিশীল সাহিত্যৰ নতুন যাত্ৰা। কেঁকুৰি ঘূৰি বৰ্ণময় অভিজ্ঞতাৰ প্ৰাচুৰ্যৰে ভৰপূৰ হৈ পাৰ হৈ অহা দিনবোৰৰ স্মৰণেই এই শিতানৰ মূল কথা। কম পৰিসৰত এই বিশাল সাহিত্য সম্ভাৰৰ এক সংক্ষিপ্ত পৰিচয়ো সম্ভৱ নহয়। তথাপি এক ৰূপৰেখা দাঙি ধৰাৰ প্ৰয়াস কৰা হৈছে, যাতে অসমীয়া উপন্যাসৰ গতি-প্ৰকৃতিৰ এক সামগ্ৰিক ধাৰণা কৰাৰ ক্ষেত্ৰত এই আলোচনাই আমাক বাট দেখুৱাব পাৰে।

১.২ উদ্দেশ্য (Objectives)

এই বিভাগৰ অসমীয়া উপন্যাসৰ সামগ্ৰিক গতি-প্ৰকৃতিৰ এক ৰূপৰেখা দাঙি ধৰা হৈছে। এই বিভাগৰ আলোচনা অধ্যয়ন কৰি আপোনালোকে ঃ

- অসমীয়া উপন্যাসৰ সৃষ্টিপৰ্ব সম্পৰ্কে জানিব পাৰিব। অসমীয়া উপন্যাস সাহিত্যৰ দীঘলীয়া পৰিক্ৰমাৰ সংক্ষিপ্ত বিৱৰণ দিবলৈ সক্ষম হ'ব পাৰিব; আৰু

- বিভিন্ন ঔপন্যাসিকসকলৰ নাম আৰু তেওঁলোকৰ দ্বাৰা ৰচিত উপন্যাসসমূহৰ বিষয়ে জানিব পাৰিব। অসমীয়া উপন্যাস সাহিত্যত হোৱা বিৱৰ্তনৰ লগত পৰিচিত হ'ব পাৰিব।

১.৩ অসমীয়া উপন্যাসৰ প্ৰস্তুতি পৰ্ব প্ৰথমাৰ্দ্ধলৈকে

আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যৰ আৰম্ভণিৰ কাল হ'ল ঊনবিংশ শতিকা। বৃটিছ অহাৰ পিছত পাশ্চাত্য-চিন্তা-ভাৱনাৰ লগত হোৱা সম্পৰ্কৰ ফলস্বৰূপেই আধুনিকতাৰ ধাৰণাই গঁজালি মেলে আৰু আমাৰ সাহিত্য-সংস্কৃতিতো তাৰ প্ৰভাৱ পৰিবলৈ ধৰে। বিশেষকৈ অৰুণোদয় কাকতৰ জন্মই এইক্ষেত্ৰত ভালেখিনি অৰিহণা যোগায়। অৰুণোদয়ৰ পাততে অসমীয়া সাহিত্যই ধৰা-বন্ধা-ঠাঁচ এৰি বিভিন্ন নতুন সৃষ্টিৰ প্ৰয়াসেৰে সমৃদ্ধ হৈ উঠে। অসমীয়া উপন্যাসৰ জন্মৰ কথা ক'ব লাগিলেও আমি অসমীয়া সাহিত্যৰ এই বাট বিচৰাৰ সময়ছোৱাৰ কথা ক'ব লাগিব।

সঁচা অৰ্থত ক'ব লাগিলে তেতিয়া উপন্যাস সাহিত্যৰ জন্ম হোৱা নাছিল। কিন্তু অনুবাদৰ মাজেৰে দুই এটি কাহিনীধৰ্মী ৰচনা প্ৰকাশিত হৈ উপন্যাস সৃষ্টিৰ বাবে পথাৰ সাৰুৱা কৰিছিল। অৰুণোদয়ত প্ৰকাশিত জন বানিয়ানৰ Pilgrim's Progress-ৰ অনুবাদ 'যাত্ৰিকৰ যাত্ৰা'; এ. কে. গাৰ্ণিৰ 'কামিনীকান্ত' নামৰ অনুবাদ গ্ৰন্থ 'এলোকেশী বেশ্যাৰ বিষয়' কানিবেহেৰুৱাৰ বিষয়, 'ৰুথৰ কাহিনী' আৰু শ্ৰীমতী গাৰ্ণিৰ 'ফুলমণি আৰু কৰুণা' আছিল এনেধৰণৰ উল্লেখনীয় উপন্যাসধৰ্মী কাহিনী। অসমীয়া উপন্যাসৰ এই প্ৰস্তুতি পৰ্বত মিছনেৰীসকলৰ বাদে অখৃষ্টীয়ান অসমীয়া লেখকৰো বৰঙণি আছিল উল্লেখনীয়। ১৮৭৬ খৃঃত প্ৰকাশিত হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাৰ 'বাহিৰে ৰং চং ভিতৰে কোৱাভাতুৰী' নামৰ ব্যঙ্গধৰ্মী ৰচনাখনো এইক্ষেত্ৰত উল্লেখনীয়। বৰুৱাদেৱৰ বাহিৰে ৰং চং ভিতৰে কোৱাভাতুৰীত এটা নিটোল কাহিনী বা চৰিত্ৰৰ বিশেষ বৈশিষ্ট্য উপস্থাপন কৰাৰ পৰিৱৰ্তে ব্যঙ্গাত্মকভাৱে কেইটামান পৰিৱেশহে উপস্থাপন কৰা হৈছে। সেইফালৰ পৰা এইখনকো উপন্যাস বোলে। অৱশ্যে বৰুৱাদেৱে ইয়াত প্ৰাচ্য-পাশ্চাত্যৰ সংঘাতৰ এক উমান দিছে আৰু অসমৰ সত্ৰীয়া সংস্কৃতিৰ অৱক্ষয়ৰ চিত্ৰ দাঙি ধৰি চিন্তা আৰু কাহিনীৰ দিশত এঢাপ আগুৱাই গৈছে। তদুপৰি তেওঁৰ ৰচনাৰ আৰ্হি আৰু গদ্যৰীতিয়ে পৰৱৰ্তী লেখকসকলক ভালেখিনি প্ৰভাৱিত কৰিছে।

১৮৮৪ খৃঃত পদ্মাৱতী দেৱী ফুকননীৰ 'সুধৰ্মাৰ উপাখ্যান' নামৰ উপন্যাসধৰ্মী পুথিখন প্ৰকাশিত হয়। ইয়াত সজ আৰু অসজৰ কাৰ্য আৰু তাৰ ফলাফল দেখুৱাতে লেখকে বিশেষ গুৰুত্ব আৰোপ কৰিছে। তদুপৰি কেতবোৰ আদৰ্শ বা নৈতিক প্ৰমূল্যৰ ওপৰত আলচ কৰাত লেখকে অধিক উৎসাহ দেখুৱাইছে। বিপৰীতে ঘটনাৰ উপস্থাপন আৰু চৰিত্ৰ চিত্ৰণৰ বাস্তৱমুখী ৰূপ দিব পৰা নাই। তথাপি প্ৰস্তুতি কালৰ ৰচনা হিচাপে 'সুধৰ্মাৰ উপাখ্যান'ৰ কথা আমি মনত ৰাখিব লাগিব।

গুনাভিৰাম বৰুৱা সম্পাদিত 'আসাম বন্ধু'ৰ প্ৰথম ভাগৰ সপ্তম আৰু অষ্টম সংখ্যাত করুনাভিৰাম বৰুৱাৰ 'প্ৰমীলা' নামৰ উপন্যাসখন প্ৰকাশ পাইছিল। উল্লেখনীয় যে দুটা সংখ্যাত অসম্পূৰ্ণভাৱে প্ৰকাশিত এই ৰচনাখনিতে প্ৰথমবাৰৰ বাবে অসমীয়া ভাষাত উপন্যাস শব্দটিৰ প্ৰয়োগ ঘটে— "আমাৰ উপন্যাসৰ প্ৰমীলা আৰু এই প্ৰমীলা একেজনী মানুহ"। তদুপৰি অসম্পূৰ্ণ যদিও ভাব-ভাষা দুয়োটাতে কিছু পূৰ্ণতাৰ সাক্ষৰ স্পষ্ট হৈ উঠে।

গুনাভিৰাম বৰুৱাই আসাম বন্ধু উলিয়াইছিল ১৮৮৫ খৃষ্টাব্দত। সেইফালৰ পৰা এইখিনি সময় বা তাতকৈয়ো আৰু পাঁচটা বছৰ আগুৱাই ১৮৯০ লৈকে এই সময়ছোৱাক আমি অসমীয়া উপন্যাসৰ প্ৰস্তুতি কাল বুলিব পাৰোঁ। এই সময়ছোৱাৰ ভিতৰত 'যাত্ৰিকৰ যাত্ৰা'ৰ পৰা 'প্ৰমীলা'লৈকে যি কেইখন ৰচনা প্ৰকাশিত হ'ল সেইকেইখনৰ মাজেদিয়েই উপন্যাসৰ গুণ-লক্ষণসমূহ বিকশিত হৈছে। কিন্তু এটা নিটোল কাহিনী, চৰিত্ৰ-চিত্ৰণ আদিৰ দিশৰ পৰা এখনেও সাৰ্থক উপন্যাসৰ দাবী কৰিব নোৱাৰে। আটাইতকৈ ডাঙৰ কথা উপন্যাসৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় ব্যক্তিকেন্দ্ৰিক মনোভাৱ, আধুনিক চিন্তাৰ প্ৰয়োজন আদি উপাদানবোৰেও তেতিয়া ঠন ধৰি উঠা নাই। এই সমূহ চিন্তা বা বৈশিষ্ট্যৰ বাবেও এই সময়ছোৱা আছিল বিস্তাৰৰ কাল। জাতীয় চৈতন্যয়ো লাহে লাহে গতি পাবলৈ ধৰিছিলহে মাত্ৰ। সেয়েহে তাৰ পৰৱৰ্তী সময়ত তৎকালীনভাৱে উপন্যাসৰ পথাৰখন নানান সৃষ্টিৰে সমৃদ্ধ হৈ উঠে।

১.৪ বিংশ শতিকাৰ প্ৰথমাৰ্দ্ধৰ অসমীয়া উপন্যাস

আচলতে বিংশ শতিকাৰ প্ৰথমাৰ্দ্ধটোকে আমি অসমীয়া উপন্যাসৰ বিকাশৰ কাল বুলি ধৰিব পাৰোঁ যদিও তাৰ পৰা প্ৰায় এটা দশক আগুৱাই ১৮৯১ চনৰ পৰাই অসমীয়া উপন্যাসৰ যাত্ৰা আৰম্ভ হোৱা বুলি ক'ব পাৰোঁ। ইয়াৰ সময়ক আমি প্ৰস্তুতি কাল বুলিয়েই গণ্য কৰিছো আৰু এই সময়ৰ ৰচনাসমূহত উপন্যাসৰ দুই এটা গুণ-লক্ষণ প্ৰতিভাত হ'লেও সম্পূৰ্ণ উপন্যাসৰ ৰূপ স্পষ্ট হৈ উঠা নাই বুলিছোঁ। কিন্তু ১৮৯১ চনত প্ৰায় সমান্তৰালভাৱে জোনাকীত বেজবৰুৱাৰ 'পদুমকুৱৰী' আৰু 'বিজুলী'ত পদ্মনাথ গোহাঁঞি বৰুৱাৰ 'ভানুমতী' প্ৰকাশিত হয়। এই দুখন উপন্যাসক অসমীয়া উপন্যাসৰ বাটকটীয়া বুলি ক'ব পাৰি যদিও ৰচনাৰীতি আৰু প্ৰথম প্ৰকাশিত উপন্যাস হিচাপে 'ভানুমতী'কে প্ৰথম অসমীয়া উপন্যাস হিচাপে আখ্যায়িত কৰা হয়। ইয়াৰ পিছত বেজবৰুৱা উপন্যাস ৰচনাত লাগি নাথাকিল, কিন্তু গোহাঁঞিবৰুৱাই ইয়াৰ পিছতো 'লাহৰী' নামৰ উপন্যাসখন ৰচনা কৰে। ১৮৯২ চনতে 'বিজুলী'ত ধাৰাবাহিকভাৱে নীলকণ্ঠ বৰুৱাৰ 'মেম' নামৰ উপন্যাসখন প্ৰকাশিত হয়। 'পদুমকুঁৱৰী' আৰু 'ভানুমতী', 'লাহৰী' আদি উপন্যাসত মূলত ঐতিহাসিক ঘটনাৱলীকে তুলি ধৰাৰ চেষ্টা কৰা হৈছে। এইক্ষেত্ৰত লেখকদ্বয়ৰ মাজত জাতীয় ঐতিহ্যৰ প্ৰতি থকা আকৰ্ষণ লক্ষণীয়। কিন্তু 'মেম' উপন্যাসৰ

মাজত পাশ্চাত্য সভ্যতাৰ অনুকৰণ কৰিবলৈ গৈ নিজকে হেৰুৱাই পেলোৱা চৰিত্ৰ এটিকহে উপস্থাপন কৰা হৈছে।

আত্মমূল্যায়ন প্ৰশ্ন

পদ্মনাথ গোহাঁঞিবৰুৱাৰ 'ভানুমতী' প্ৰকাশ হোৱাৰ পূৰ্বে অসমীয়া সাহিত্যত উপন্যাসধৰ্মী ৰচনা লিখা হৈছিলনে? (৪০টা শব্দৰ ভিতৰত উত্তৰ লিখক)

....

....

....

১৮৯৫ চনত 'মিৰিজীয়ৰী' নামৰ উপন্যাসখন ৰচনা কৰাৰ মাজেৰে অসমীয়া উপন্যাস সাহিত্য জগতত প্ৰৱেশ কৰা ৰজনীকান্ত বৰদলৈদেৱে ভালেকেইখন উপন্যাস উপহাৰ দি অসমীয়া সাহিত্যক সমৃদ্ধ কৰি থৈ যায়। বৰদলৈদেৱে কলম হাতত লৈয়েই ওচৰৰ জনজাতীয় সমাজখন চাবলৈ যত্ন কৰিছে, ই সঁচাই উল্লেখনীয় অৱদান। অৱশ্যে পৰৱৰ্তীভাৱে তেওঁ ৰঙিলী, দন্দুৱাদ্ৰোহ, ৰহদৈ লিগিৰ, তাম্ৰেশ্বৰী মন্দিৰ আদি বুৰঞ্জীমূলক উপন্যাসহে ৰচনা কৰে। বৰদলৈৰ পিছত হিতেশ্বৰ বৰবৰুৱা, শৰৎচন্দ্ৰ গোস্বামী, হৰিনাৰায়ণ দত্তবৰুৱা আদিয়েও বুৰঞ্জীমূলক উপন্যাস ৰচনাত হাত দিলে। এক কথাত ক'ব লাগিলে অসমীয়া উপন্যাসৰ এই প্ৰথম সময়ছোৱাত ঐতিহাসিক ঘটনাৱলীয়ে বিশেষ স্থান পায়। ইয়াৰ মূল কাৰণ আছিল ঐহিত্য চেতনা। তদুপৰি অসমীয়া সাহিত্যৰ ক্ষেত্ৰত উপন্যাস আছিল এক নতুন পৰীক্ষা। সেয়েহে ঐতিহাসিক চৰিত্ৰৰ মাজেৰে নতুন ভাৱধাৰা আগবঢ়াই দিয়াটো আছিল আপেক্ষিকভাৱে সহজ। অৰ্থাৎ উপন্যাসৰ মাজেৰে অহা প্ৰেম-প্ৰীতিৰ ধাৰণা, ব্যক্তিচেতনা আদি কথাবোৰ পোনচাতেই সাধাৰণ চৰিত্ৰৰ মাজেৰে প্ৰকাশ কৰিলে সমাজে কিদৰে গ্ৰহণ কৰিব সিও বোধহয় আছিল চিন্তাৰ বিষয়। সম্ভৱত সেইবাবেই আৰম্ভণিৰ কালছোৱাৰ প্ৰায়বোৰ ঔপন্যাসিকেই বুৰঞ্জীমূলক ৰচনাতে গুৰুত্ব প্ৰদান কৰিছিল। অৱশ্যে এই ঐতিহ্য প্ৰীতিয়ে উপন্যাস সাহিত্যক জনপ্ৰিয় কৰি তোলাত ভালেখিনি অৰিহণা যোগাইছিল, এই ঐতিহ্য প্ৰীতিৰ মাজেৰেই ৰোমাণ্টিক ভাৱধাৰাৰ স্ফুৰণ ঘটিছিল। এই সময়ৰ উপন্যাসসমূহত প্ৰকাশ পোৱা আন দুটা গুৰুত্বপূৰ্ণ বৈশিষ্ট্য আছিল নাৰী চৰিত্ৰৰ প্ৰতি গুৰুত্ব আৰু সংস্কাৰৰ মনোভাৱ। স্বাধীনতাৰ সমান্তৰালভাৱে অহা সংস্কাৰৰ ভাৱনাই অতি বলিষ্ঠভাৱে এই সময়ৰ উপন্যাসৰ মাজেৰে প্ৰকাশ লাভ কৰিছিল।

১৯০০ চনত ৰজনীকান্ত বৰদলৈদেৱে 'মনোমতী'ৰে আৰম্ভ কৰা বিংশ শতিকাৰ প্ৰথমাৰ্দ্ধক উপন্যাস-সম্ভাৰেৰে সজাই তোলাত অৰিহণা যোগোৱাসকলৰ ভিতৰত অন্যতম আছিল হিতেশ্বৰ বৰবৰুৱা, হৰিনাৰায়ণ দত্তবৰুৱা, শৰৎচন্দ্ৰ গোস্বামী, হৰেশ্বৰ শৰ্মা, নবীনচন্দ্ৰ ভট্টাচাৰ্য, দণ্ডিধৰ ফাটোৱালী, কমলেশ্বৰ চলিহা, দণ্ডিনাথ কলিতা, দৈৱচন্দ্ৰ তালুকদাৰ,

চন্দ্রপ্রভা শইকীয়ানী, নির্মলেশ্বৰ শৰ্মা, জমিৰউদ্দিন আহমেদ, ৰাধিকামোহন গোস্বামী, বীণা বৰুৱা, মহম্মদ পিয়াৰ, চৈয়দ আব্দুল মালিক, প্ৰফুল্ল দত্ত গোস্বামী, নৰকান্ত বৰুৱা, বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভট্টাচাৰ্য, পদ্ম বৰকটকী, হিতেশ ডেকা, ঘনকান্ত গগৈ, গোবিন্দচন্দ্ৰ মহন্ত, কৃষ্ণপ্ৰসাদ বৰঠাকুৰ আদি ঔপন্যাসিকসকলে।

এই সময়ছোৱাৰ উপন্যাসসমূহৰ ভিতৰত 'চন্দ্রপ্রভা', 'লীলা', 'প্রিয়া' আদি উপন্যাসত প্ৰথমবাৰৰ বাবে নাৰী চৰিত্ৰৰ স্বাত্যন্ত্ৰৰ কথা বৰ্ণিত হৈছে। একেধৰণে দণ্ডিনাথ কলিতা, দৈৱচন্দ্ৰ তালুকদাৰ আদিৰ ৰচনাত সংস্কাৰৰ ভাৱনা মূৰ্ত হৈ উঠিছে। এইক্ষেত্ৰত 'ফুল', 'গণবিপ্লৱ', 'সাধনা', 'আদৰ্শ' আদি উপন্যাসৰ কথা ক'ব লাগিব। জাতীয় ভাৱনা আৰু আদৰ্শবাদে বিশেষভাৱে প্ৰকাশ লাভ কৰিছে 'পিতৃভিঠা', 'কেৰানীৰ জীৱন', 'মই অসমীয়া', 'সমাজ সংঘাত জীৱন', 'চাকনৈয়া' 'বা-মাৰলী' আদি উপন্যাসৰ মাজেৰে।

চল্লিশৰ দশকৰ প্ৰায় মাজভাগতে বিৰিঞ্চি কুমাৰ বৰুৱাই বীণা বৰুৱা ছদ্মনামেৰে লিখা 'জীৱনৰ বাটত' নামৰ উপন্যাসখনে অসমীয়া উপন্যাসক বিংশ শতিকাৰ প্ৰথমাৰ্দ্ধতে এক মহত্ব প্ৰদান কৰিলে। বীণা বৰুৱাৰ 'জীৱনৰ বাটত' উপন্যাসে বৰ্ণনাশৈলীৰ পৰা ধৰি কাহিনী বিন্যাস, ভাৱবস্তু আদি সকলো দিশতে এক পূৰ্ণতাৰ স্বাক্ষৰ দাঙি ধৰাৰ লগতে বৰ্তমানলৈকে এক অনন্য সৃষ্টিৰ খ্যাতি অৰ্জন কৰি আছে। অৱশ্যে সেই সময়ৰ বেছিভাগ উপন্যাসেই বীণা বৰুৱাৰ গভীৰ সমাজবীক্ষাৰ পৰিৱৰ্তে ৰোমাণ্টিক প্ৰেম, জাতীয় প্ৰেম, আদৰ্শ, সংস্কাৰ, নাৰীমুক্তি আদিতহে বেছি গুৰুত্ব প্ৰদান কৰিলে। ৰাধিকামোহন গোস্বামীৰ 'চাকনৈয়া' আৰু 'বা-মাৰলী'ত সামাজিক সমস্যা আৰু মনস্তাত্ত্বিক সংঘাতে কিছু প্ৰাধান্য পাইছে। কিন্তু মহম্মদ পিয়াৰৰ 'প্ৰীতি উপহাৰ', 'জীৱন নৈৰ জাঁজী', তিলক দাসৰ 'আৰতি', গোবিন্দ মোহনৰ 'শেষ পথ' আদি মূলতঃ ৰোমাণ্টিকধৰ্মী উপন্যাস। ইয়াৰ মাজতে প্ৰফুল্ল দত্ত গোস্বামীৰ 'কেঁচা পাতৰ কঁপনি'ত নতুন ভাৱৰ সঞ্চাৰ হৈছিল আৰু চেতনাস্ৰোতধৰ্মী ৰচনাৰ এক প্ৰচেষ্টা দেখা গৈছিল। এইখিনি সময়ৰ উল্লেখনীয় উপন্যাস আছিল মালিকৰ 'ৰথৰ চকৰি ঘূৰে', যোগেশ দাসৰ 'ডাৱৰ আৰু নাই', নৰকান্ত বৰুৱাৰ 'কপিলীপৰীয়া সাধু', বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভট্টাচাৰ্যৰ 'ৰাজপথে ৰিঙিয়াই' ইতাদি। প্ৰায় সমসাময়িকভাৱে উপন্যাস ৰচনাত হাত দিয়া হিতেশ ডেকাৰ 'আজিৰ মানুহে' ব্যাপক পাঠক সমাজৰ সমাদৰ লাভ কৰিছিল। সমাজৰ পটভূমি আৰু আদৰ্শবাদী বিস্তাৰে ডেকাৰ উপন্যাসৰ জনপ্ৰিয়তাৰ বিশেষ অৰিহণা আগবঢ়াইছিল। ইয়াৰে বেছি সংখ্যক ঔপন্যাসিকেই বিংশ শতাব্দীৰ প্ৰথমাৰ্দ্ধত দুই এখন অতি উল্লেখনীয় উপন্যাসেৰে নিজৰ পৰিচয় প্ৰতিষ্ঠা কৰিছে যদিও তেওঁলোকৰ ৰচনাৰে বিংশ শতাব্দীৰ দ্বিতীয়াৰ্দ্ধও সমৃদ্ধ হৈ আছে। অৰ্থাৎ এই কাণ্ডাৰীৰ হাততেই অসমীয়া উপন্যাসে ৰোমাণ্টিক ভাৱালেশৰ সাজ সোলোকাই নতুন গতিৰে বাট বুলিবলৈ আৰম্ভ কৰিছে। যাঠিৰ দশকত আমি তাৰ প্ৰকাশ দেখিবলৈ পাইছো যদিও তাৰ বুনিয়াদ গঠন হৈছে পঞ্চাশৰ দশকতে। বিশেষকৈ পঞ্চাশৰ দশকতে সৃষ্টি হোৱা বীণা বৰুৱাৰ 'জীৱনৰ বাটত' উপন্যাসৰ কথা আমি এই প্ৰসংগতে সততে মনত ৰাখিব লাগিব।

১.৫ বিংশ শতিকাৰ দ্বিতীয়াৰ্দ্ধৰ অসমীয়া উপন্যাস

বিংশ শতিকাৰ দ্বিতীয়াৰ্দ্ধৰ অসমৰ সামাজিক তথা ৰাজনৈতিক জীৱন নানান চিন্তা-চেতনা আৰু ঘটনাৰে ভাৰাক্ৰান্ত। সদ্য স্বাধীন দেশখনৰ এফালে যেনেকৈ স্বাধীনতাৰ উপলব্ধিয়ে মানুহক এক নতুন মাদকতা দিছিল, একেদৰে নোপোৱাৰ বেদনা আৰু বঞ্চনা, নিপীড়নৰ দীৰ্ঘদিনৰ প্ৰশ্নবোৰেও মূৰ দাঙি উঠিছিল। চল্লিশৰ দশকত প্ৰতিষ্ঠা হোৱা কমিউনিষ্ট পাৰ্টিৰ মাজেৰে কমিউনিষ্ট ভাৱধাৰাই এনেবোৰ সামাজিক বাতাবৰণৰ সুযোগ লৈ প্ৰসাৰ লাভ কৰিছিল। ইফালে স্বাধীনোত্তৰ কালৰ ৰাজ্যবোৰৰ মাজত অস্তিত্বৰ প্ৰশ্নবোৰেও মূৰ দাঙি উঠিছিল। ক্ৰমে প্ৰবল হৈছিল জাতীয়তাবাদী ভাৱধাৰা। জাতীয়তাবাদী ভাৱধাৰা যিমান প্ৰবল হৈ আহিছে সিমানেই আকৌ ক্ষুদ্ৰ ক্ষুদ্ৰ জাতি-জনগোষ্ঠীসমূহৰো আত্মপ্ৰতিষ্ঠাৰ সংগ্ৰাম তীব্ৰ হৈ আহিছে। এনেবোৰ পটভূমিতে ভাষা-আন্দোলন, অসম আন্দোলন আদি গুৰুত্বপূৰ্ণ আন্দোলনবোৰো হৈছে। ইফালে জনগোষ্ঠীয় ভাষা, ৰাজ্য আদি প্ৰতিষ্ঠাৰ সংগ্ৰামো চলিব লাগিছে। অৰ্থনৈতিক অসম-বিকাশৰ সুযোগ লৈ বঞ্চনা, নিপীড়নৰ মাত্ৰা বাঢ়িছে আৰু ধনী-দুখীয়াৰ বৈষম্যও বাঢ়িব লাগিছে। স্বাধীনোত্তৰ কালৰ আন কেইটামান সামাজিক সমস্যা হৈছে নিবনুৱা সমস্যা, বানপানীৰ সমস্যা, দুৰ্নীতি আৰু স্বজন তোষণৰ সমস্যা ইত্যাদি। ক্ৰমে বিশ্বায়ণৰ প্ৰভাৱে সমাজ-জীৱন প্ৰায় অৰ্থহীন কৰি— ব্যক্তিকেন্দ্ৰিকতাক প্ৰতিষ্ঠা কৰিবলৈ উঠি পৰি লাগিছে। ফলস্বৰূপে আৰম্ভ হৈছে মূল্যবোধৰ সংকট। এই সকলোবোৰ সমস্যাৰ প্ৰত্যক্ষ আৰু পৰোক্ষ অভিজ্ঞতাৰে সমৃদ্ধ হৈ অসমীয়া উপন্যাসে অতি সবলভাৱে নিজৰ গতি অব্যাহত ৰাখিছে।

বিংশ শতিকাৰ দ্বিতীয়াৰ্দ্ধৰ ঐতিহাসিক উপন্যাসৰ সংখ্যা বৰ বেছি নহয়। কিন্তু শতিকাৰ প্ৰথমাৰ্দ্ধৰ ঐতিহাসিক উপন্যাসৰ পৰা এই সময়ছোৱাৰ ঐতিহাসিক উপন্যাসৰ গতি প্ৰকৃতি ভালেখিনি পৃথক। বিশেষকৈ ইতিহাস আশ্ৰিত ঘটনাৰ আলম লৈ এই সময়ৰ ঔপন্যাসিকসকলে নতুন দৃষ্টিভংগী আৰু পৰীক্ষা-নিৰীক্ষাৰ সমাহাৰ ঘটাইছে। নৱকান্ত বৰুৱাৰ 'গড়মা কুঁৱৰী', 'ককাইদেউতাৰ হাড়' আদিত ইতিহাস চেতনা থাকিলেও তাত আধুনিক চিন্তা-চেতনাৰ অপূৰ্ব সমাহাৰ ঘটিছে। আন দুই এখন উল্লেখনীয় উপন্যাস হ'ল ধীৰেণ বৰঠাকুৰৰ 'বাঈ চাহেবা', কাঞ্চন বৰুৱাৰ 'অসীমত যাৰ হেৰাল সীমা', দেৱেন্দ্ৰনাথ আচাৰ্যৰ 'কালপুৰুষ' ইত্যাদি।

ষাঠিৰ দশকৰ পৰা জীৱনভিত্তিক উপন্যাসৰ এটা নতুন ধাৰা আৰম্ভ হয়, যিটোক আমি অসমীয়া উপন্যাসত এক নৱতম সংযোজন বুলি ধৰিব পাৰোঁ। জ্যোতিপ্ৰসাদৰ জীৱনক লৈ চৈয়দ আব্দুল মালিকে ৰচনা কৰা 'ৰূপ তীৰ্থৰ যাত্ৰী' এই নতুন ধাৰাৰ প্ৰথম উপন্যাস। চন্দ্ৰপ্ৰসাদ শইকীয়ায়ো জ্যোতিপ্ৰসাদক লৈ লিখিছে 'তোৰে মোৰে আলোকৰে যাত্ৰা'। এই ধাৰাৰ উপন্যাসৰ ভিতৰত উল্লেখনীয় হ'ল— মাধৱদেৱৰ জীৱনক লৈ মেদিনী চৌধুৰীয়ে লিখা 'বণ্ডুকা বেহাৰ', শংকৰদেৱৰ জীৱনক লৈ চৈয়দ আব্দুল মালিকে লিখা 'ধন্য নৰ তনু ভাল' আৰু মাধৱদেৱৰ জীৱনক লৈ লিখা 'প্ৰেম অমৃতৰ নদী', 'লক্ষীনন্দন

বৰাই শংকৰদেৱৰ জীৱনক লৈ লিখা— 'যাকেৰি নাহিকে উপাম' আৰু মাধৱদেৱৰ জীৱনক লৈ লিখা 'সেহিগুণনিধি', মেদিনী চৌধুৰীয়ে ফেৰেংগাদাও, নিৰুপমা বৰগোহাঞিয়ে চন্দ্রপ্রভা শইকীয়াৰ জীৱনক লৈ লিখা 'অভিযাত্রী', বীৰেণ বৰকটকীয়ে কনকলতাৰ জীৱনক লৈ লিখা 'মৃত্যু গচকি আনা জয়জিনি', তিলোত্তমা মিশ্রই গুণাভিৰাম বৰুৱাৰ জীৱনৰ ভিত্তিত লিখা 'স্বৰ্ণলতা' ইত্যাদি।

অসমীয়া উপন্যাসৰ শেহতীয়া ধাৰাত বীৰেন্দ্রকুমাৰ ভট্টাচাৰ্য, নিৰুপমা বৰগোহাঞি, হোমেন বৰগোহাঞি, পদ্ম বৰকটকী, মামণি ৰয়ছম গোস্বামী আদিৰ উল্লেখনীয় ৰচনাসমূহে বিভিন্ন ধৰণৰ ধাৰাৰ সংযোজন ঘটাইছে। শীলভদ্র, অতুলানন্দ গোস্বামী, ভবেন্দ্রনাথ শইকীয়া, ফণীন্দ্র কুমাৰ দেৱচৌধুৰী, মহিম বৰা, পূৰবী বৰমুদৈ, অৰূপা পটঙ্গীয়া কলিতা, দেবব্রত দাস আদি ৰচকসকলৰ অৱদানো এইক্ষেত্রত উল্লেখনীয়। বিশেষকৈ যোৱা সময়ছোৱাৰ ভিতৰত অসমীয়া সাহিত্যত দুবাৰকৈ জ্ঞানপীঠ বঁটা প্রাপ্তিৰ সৌভাগ্য ঘটাটোৱে অসমীয়া উপন্যাসৰ সফল পৰিক্রমাৰ কথাকে সূচাইছে।

অসমীয়া উপন্যাসত আন এক উল্লেখনীয় দিশ হ'ল অসমৰ চুবুৰীয়া জনজাতিসমূহৰ জীৱনক অসমীয়া সাহিত্যৰ মাজলৈ কঢ়িয়াই অনাটো। এইক্ষেত্রত বৰদলৈয়ে মিৰিজীয়ৰীৰ মাজেৰে আৰম্ভ কৰা যাত্রা বীৰেন্দ্র কুমাৰ ভট্টাচাৰ্যই ইয়াৰুইঙ্গম, কৈলাশ শৰ্মাই নগা জীৱনৰ ওপৰত লিখা তিনিখন উপন্যাস, লুম্বেৰ দাইয়ে অৰুণাচলৰ জীৱনৰ ওপৰত লিখা— কইনাৰ মূল্য, পৃথিৱীৰ হাঁহি, পাহাৰৰ শিলে শিলে, স্বৰ্ণ বৰাৰ ডিয়ুং, নদীৰ গীত, মেঘনা-যমুনা-টেমছ— ইত্যাদি উল্লেখনীয়। এই দিশত আন আন উল্লেখনীয় উপন্যাসসমূহ হ'ল এজাক মানুহ এখন অৰণ্য, ভাৰগু পক্ষীৰ জাক, মিক্সিজিলি, পুৱাতে এজাক ধনেশ, ৰংমিলিৰ হাঁহি, প্রথম কুকুৰাৰ ডাক, 'ঘাটে ঘাটে মানুহ' আদি।

আত্মমূল্যায়ন প্রশ্ন

অসমীয়া উপন্যাস সাহিত্যত জীৱনীভিত্তিক উপন্যাসৰ সংযোগ সন্দৰ্ভত এটি টোকা প্রস্তুত কৰক। (৪০টা শব্দৰ ভিতৰত উত্তৰ লিখক)

....

....

....

১.৬ সাৰাংশ (Summing Up)

বেজবৰুৱা, গোহাঞিবৰুৱা আদিৰ হাতেদি আগবঢ়া অসমীয়া উপন্যাসৰ ধাৰাটিক সঠিকভাৱে নেতৃত্ব দি আগুৱাই নিয়ে ৰজনীকান্ত বৰদলৈদেৱে। বৰদলৈয়ে ঐতিহাসিক উপন্যাসৰ এক সবল ভেঁটি নিৰ্মাণ কৰাৰ লগতে অসমীয়া সাহিত্যত জনজাতীয় জীৱন ভিত্তিক উপন্যাস ৰচনা কৰি এক নতন দৃষ্টিভংগীৰ সূত্রপাত ঘটায়। ইয়াৰ পিছতে দণ্ডিনাথ

কলিতা, দৈৱচন্দ্ৰ তালুকদাৰ আদিৰ মাজেৰে সামাজিক সংস্কাৰধৰ্মী উপন্যাসে বিকাশ লাভ কৰে। বীণা বৰুৱাই এক সফল পৰীক্ষাৰে বাট কাটি দিয়া সামাজিক উপন্যাসৰ ভেঁটি বান্ধে, যোগেশ দাস, হিতেশ ডেকা, আব্দুল মালিক আদি ঔপন্যাসিকসকলে। প্ৰেমৰ বিভিন্ন ধাৰাৰ সফল প্ৰকাশ লাভ কৰি চৈয়দ আব্দুল মালিক, চন্দ্ৰপ্ৰসাদ শইকীয়া, পদ্ম বৰকটকী, লক্ষ্মীনন্দন বৰা, নৰকান্ত বৰুৱা, মেদিনী চৌধুৰী আদিৰ হাতত। একেদৰে মালিকে আৰম্ভ কৰা জীৱনীভিত্তিক উপন্যাসৰ ধাৰাক সবল কৰে লক্ষ্মীনন্দন বৰা, মেদিনী চৌধুৰী আদিয়ে। লুম্বেৰ দাই, কৈলাশ শৰ্মা, বীৰেন্দ্ৰনাথ ভট্টাচাৰ্য, স্বৰ্ণ বৰা, উমাকান্ত শৰ্মা আদিয়ে বিভিন্ন জনজাতিৰ জীৱনৰ উপস্থিতিৰে অসমীয়া উপন্যাসৰ সফলতাৰ বাটেদি আগবঢ়াই নিয়ে। এই ধাৰাত শক্তিশালী বৰঙণি আগবঢ়ায় ৰংবং তেৰাং, জয়ন্ত ৰংপি, যতীন নিপুণ আদি লেখকসকলে। নাৰীৰ বিভিন্ন সমস্যা আৰু সাধাৰণ সামাজিক সমস্যামূলক উপন্যাস ৰচনাৰ ক্ষেত্ৰত হোমেন বৰগোহাঞি, নিৰুপমা বৰগোহাঞি আদিৰ নামো উল্লেখনীয়। শ্ৰমিক চেতনা আৰু মানৱীয় দৃষ্টিভংগীৰে আত্মপ্ৰকাশ কৰা মামণি ৰয়ছম গোস্বামীয়ে এক নিজা ধাৰা নিৰ্মাণ কৰে। ইয়াৰ মাজতে মনস্তাত্ত্বিক উপন্যাসৰ এটা ধাৰাও শক্তিশালী হৈ থকা প্ৰফুল্ল দত্ত গোস্বামী, হোমেন বৰগোহাঞি, পদ্ম বৰকটকী ইত্যাদিৰ হাতত। সমাজচেতনাৰ— শক্তিশালী প্ৰকাশ ঘটে বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভট্টাচাৰ্য, মেদিনী চৌধুৰী, লক্ষ্মীনন্দন বৰা, দেৱব্ৰত শৰ্মা, পূৰবী বৰমুদৈ, ফনীন্দ্ৰ নাৰায়ণ দেৱচৌধুৰী, অৰূপ পটঙ্গীয়া কলিতা আদিৰ উপন্যাসত।

১.৭ আৰ্হি প্ৰশ্ন (Sample Questions)

১। অসমীয়া উপন্যাসৰ প্ৰস্তুতি পৰ্ব শীৰ্ষক এটি প্ৰবন্ধ লিখক।

২। অসমীয়া ঐতিহাসিক উপন্যাস সন্দৰ্ভত এটি প্ৰবন্ধ লিখক।

৩। অসমীয়া জীৱনীভিত্তিক উপন্যাসত কোন কোন উপন্যাসিকে সফল বৰঙণি আগবঢ়াইছে। তেওঁলোকৰ কৃতিৰ আলোচনা কৰক।

৪। ‘জনজাতীয় জীৱন’ আৰু ‘অসমীয়া উপন্যাস’ শীৰ্ষক এটি আলোচনা প্ৰস্তুত কৰক।

৫। তলৰ ঔপন্যাসিকসকলৰ সাহিত্যকৃতি আলোচনা কৰক— বীণা বৰুৱা, বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভট্টাচাৰ্য, চৈয়দ আব্দুল মালিক, লুম্বেৰ দাই, মামণি ৰয়ছম গোস্বামী।

৫। উপন্যাসৰ বিকাশৰ সামগ্ৰিক ধাৰাটি আলোচনা কৰক।

১.৮ প্ৰসংগ গ্ৰন্থ (References/Suggested Readings)

উমেশ ডেকা : Post War Assamese Novel

নগেন ঠাকুৰ (সম্পাঃ) : এশ বছৰৰ অসমীয়া উপন্যাস

প্ৰফুল্ল কটকী : স্বৰাজোত্তৰ অসমীয়া উপন্যাস

সত্যেন্দ্ৰ নাথ শৰ্মা : অসমীয়া উপন্যাসৰ ভূমিকা

(———) : অসমীয়া উপন্যাসৰ গতিধাৰা

হোমেন বৰগোহাঞি (সম্পাঃ) : বিংশ শতিকাৰ অসমীয়া সাহিত্য

* * *

দ্বিতীয় বিভাগ
দণ্ডিনাথ কলিতাৰ উপন্যাস

বিভাগৰ গঠন ঃ

২.১ ভূমিকা (Introduction)
২.২ উদ্দেশ্য (Objectives)
২.৩ দণ্ডিনাথ কলিতা ঃ জীৱন আৰু কৰ্ম
২.৪ দণ্ডিনাথ কলিতাৰ সাহিত্য কৰ্ম
২.৫ দণ্ডিনাথ কলিতাৰ উপন্যাসৰাজিৰ পৰিচয়
২.৬ দণ্ডিনাথ কলিতাৰ উপন্যাসৰ সাধাৰণ বৈশিষ্ট্য
২.৭ সাৰাংশ (Summing Up)
২.৮ আৰ্হি প্ৰশ্ন (Sample Questions)
২.৯ প্ৰসংগ গ্ৰন্থ (References)

২.১ ভূমিকা (Introduction)

জোনাকী যুগৰ সন্ধিক্ষণত জন্মলাভ কৰা অসমীয়া সাহিত্যৰ এগৰাকী জনপ্ৰিয় ঔপন্যাসিক দণ্ডিনাথ কলিতা। অসমীয়া সাহিত্য জগতলৈ তেওঁ যিখিনি অৱদান আগবঢ়াই গৈছে সেয়া অনস্বীকাৰ্য, বিশেষকৈ উপন্যাস সাহিত্যত কলিতাদেৱে এক সুকীয়া আসন দখল কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। এগৰাকী সমাজ সচেতন ঔপন্যাসিক হিচাপে তেওঁ সমাজৰ দোষ-ত্ৰুটিসমূহ আঙুলিয়াই দিয়াৰ লগতে সমাজখনৰ লগত জড়িত নানা ধৰণৰ সমস্যা তথা মানুহৰ মন সংস্কাৰ কৰাৰ বাবে তেওঁৰ উপন্যাসসমূহৰ মাজেৰে প্ৰয়াস কৰা দেখা যায়। সেই বাবেই জ্ঞান অন্বেষণকাৰী ঔপন্যাসিকজন অৱশ্যে সংস্কাৰধৰ্মী ঔপন্যাসিক হিচাপে বেছি পৰিচিত। তেওঁ একেধাৰে ঔপন্যাসিক, নাট্যকাৰ, ব্যংগ লেখক, কবি, জীৱনীকাৰ, গল্পকাৰ, অনুবাদক আৰু শিশু সাহিত্যিকৰূপে সাহিত্যৰ প্ৰতিটো দিশতে বিশেষ স্থান লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। বিশেষ বিশেষ পটভূমিৰ আধাৰত উপন্যাস ৰচনা কৰি তেওঁ অসমীয়া সাহিত্য জগতত এগৰাকী সফল ঔপন্যাসিক হিচাপে পাঠকৰ মাজত যথেষ্ট সমাদৰ লাভ কৰিছে। তেওঁৰ উপন্যাসসমূহৰ ভিতৰত বিশেষভাৱে সামাজিক আৰু ঐতিহাসিক বিষয়বস্তুৰ আধাৰত নিৰ্মিত উপন্যাসেই শ্ৰেষ্ঠত্ব লাভ কৰিছে। তেওঁৰ ঐতিহাসিক উপন্যাস 'ফুল, 'গণবিপ্লৱ' আৰু সামাজিক উপন্যাসৰ ভিতৰত 'সাধনা', 'হত্যাকাৰী কোন', 'আৱিষ্কাৰ', 'অদৃষ্ট', 'পৰিচয়' আদিয়েই প্ৰধান। ১৯২৮ চনত প্ৰকাশিত তেওঁৰ সাধনা নামৰ উপন্যাসেই উপন্যাসসমূহৰ ভিতৰত শ্ৰেষ্ঠ উপন্যাস বুলি সমালোচকসকলৰ মাজত স্বীকৃতি পাইছে। এখন সামাজিক উপন্যাস হিচাপে এই

উপন্যাসখনত সমাজ-সংস্কাৰৰ বাস্তৱ দিশটোৰ প্ৰতিফলন ঘটিছে। তেওঁৰ আনকেইখন সামাজিক উপন্যাসৰ মাজেৰেও ঔপন্যাসিকৰ সংস্কাৰকামী আৰু আদৰ্শধৰ্মী মনৰ পৰিচয় পোৱা যায়। কলিতাদেৱৰ ঐতিহাসিক ঘটনাৱলীৰ আধাৰত নিৰ্মিত 'ফুল' আৰু 'গণবিপ্লৱ' উপন্যাস দুখনৰ মাজেৰে অসমৰ সমকালীন ধৰ্মীয়, ৰাজনৈতিক, সামাজিক আৰু সাংস্কৃতিক দিশটো সুন্দৰকৈ পৰিস্ফুৰণ ঘটাইছে। লগতে তেওঁৰ উপন্যাসৰাজিৰ মাজেৰে তৎকালীন অসমীয়া লোকজীৱনৰ ছবি আৰু পৰিৱৰ্তনশীল সমাজখনৰো আভাস পোৱা যায়।

এই আলোচনাৰ পৰিসৰত দণ্ডিনাথ কলিতাৰ জীৱন-কৰ্মশিক্ষাৰ লগতে তেওঁৰ সাহিত্যিক সৃষ্টিৰাজি তথা উপন্যাসৰাজিৰ পৰিচয় সম্পৰ্কে সামৰি লোৱা হৈছে।

২.২ উদ্দেশ্য (Objectives)

এই বিভাগটি অধ্যয়ন কৰাৰ পিছত আপুনি—

- ঔপন্যাসিক দণ্ডিনাথ কলিতাৰ জীৱন আৰু কৰ্মৰাজিৰ বিষয়ে জানিব পাৰিব;
- ঔপন্যাসিক দণ্ডিনাথ কলিতাৰ সাহিত্যিক কৰ্মৰাজিৰ বিষয়ে জানিব পাৰিব;
- ঔপন্যাসিক হিচাপে দণ্ডিনাথ কলিতাৰ উপন্যাসৰাজিৰ পৰিচয় সম্পৰ্কে অধ্যয়ন কৰিব পাৰিব;
- উপন্যাসৰাজিৰ বৈশিষ্ট্যসমূহৰ বিষয়ে সম্যক ধাৰণা লাভ কৰিব;
- দণ্ডিনাথ কলিতাৰ উপন্যাসসমূহৰ বিষয়বস্তু, বুৰঞ্জীৰ প্ৰভাৱ, সামাজিক জীৱন-যাপন, প্ৰাকৃতিক পৰিৱেশ আদিৰ বিষয়ে অনুধাৱন কৰিব পাৰিব;
- দণ্ডিনাথ কলিতাৰ সৃজনী প্ৰতিভাৰ এটি আভাস লাভ কৰিব;
- দণ্ডিনাথ কলিতাৰ উপন্যাসৰাজিত তেওঁৰ জাতীয়তাবাদী ধাৰণা তথা সত্যৰ অক্ষুণ্ণতাৰ প্ৰতি জনসমাজক কেনেদৰে মুখৰিত কৰি তুলিছিল তাৰ এটি আভাস লাভ কৰিব।

২.৩ দণ্ডিনাথ কলিতা ঃ জীৱন আৰু কৰ্ম

আৱাহন যুগৰ এগৰাকী অন্যতম শ্ৰেষ্ঠ ঔপন্যাসিক হৈছে দণ্ডিনাথ কলিতা। তেওঁ একেধাৰে গল্পকাৰ, নাট্যকাৰ, ঔপন্যাসিক, কবি হোৱাৰ উপৰিও এগৰাকী আদৰ্শৱান শিক্ষক আৰু সমাজসেৱক আছিল। তেওঁৰ জন্ম হৈছিল ১৮৯০ চনৰ ৩০ জুনত কেতেকীবাৰী নামৰ গাঁৱৰ (তেজপুৰৰ মিচন চাৰিআলিৰ ওচৰত) এটি কৃষক পৰিয়ালত। পিতৃ মঙ্গলৰাম কলিতাৰ ঔৰসত আৰু মাতৃ জোনাকী দেৱীৰ গৰ্ভত জন্ম পোৱা পাঁচটি সন্তানৰ ভিতৰত দণ্ডিনাথ কলিতা আছিল দ্বিতীয় সন্তান। দণ্ডিনাথ কলিতাৰ পিতৃপ্ৰদত্ত নাম যদিও দণ্ডিৰাম আছিল, সাহিত্য আৰু সামাজিক ক্ষেত্ৰত তেওঁ দণ্ডিনাথ কলিতা

হিচাপেহে বেছি পৰিচিত। জনামতে, কলিতাদেৰৰ পূৰ্বপুৰুষসকল মানৰ অসম আক্ৰমণৰ সময়ত লক্ষীমপুৰৰ পৰা ভটিয়াই আহি তেজপুৰৰ মূঢ়াতেতেলী অঞ্চলত থিতাপি লৈছিল। তেওঁলোকৰ পৰিয়ালৰ আটাইয়ে সেই সময়ত ‘শইকীয়া’ উপাধিৰে জনাজাত আছিল। আহোম ৰজাৰ দিনত এশ কাড়ীৰ ওপৰৰ এটা বিষয়বাব আছিল এই শইকীয়া পদটো। অৱশ্যে পৰৱৰ্তী সময়ত এই বিষয়বাব নথকা বাবে পৰিয়ালৰ লোকসকলে লগ হৈ শইকীয়া উপাধিৰ পৰিৱৰ্তে ‘কলিতা’ উপাধিটো গ্ৰহণ কৰিবলৈ ল’লে।

শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত সৰুৰে পৰাই দণ্ডিনাথ কলিতাৰ আগ্ৰহ যথেষ্ট আছিল। কিন্তু পৰিয়ালৰ লোকৰ পৰা বিশেষ উৎসাহ পোৱা নাছিল। খেতিয়কৰ ঘৰত জন্মগ্ৰহণ কৰা বাবেই হয়তো দেউতাকে তেওঁৰ ল’ৰাই পঢ়া-শুনা কৰাটো সহজভাৱে ল’ব পৰা নাছিল। পৰিয়ালৰ সকলোৰে বাধা আওকাণ কৰি নানা আহুকালৰ মাজেৰে হ’লেও ১৮৯৯ চনত কাঁহদল বুনিয়াদী বিদ্যালয়ৰ পৰা কলিতাদেৱে প্ৰাথমিক শিক্ষা গ্ৰহণ কৰে। তেওঁৰ শিক্ষাৰ প্ৰতি থকা আগ্ৰহ দেখিয়েই বিদ্যালয়ৰ শিক্ষকসকলেও যথেষ্টখিনি উৎসাহ যোগাইছিল, যাৰ ফলস্বৰূপে ১৯০৬ চনত তেজপুৰ মজলীয়া বিদ্যালয়ৰ পৰা এম.ই. আৰু ১৯১১ চনত তেজপুৰ চৰকাৰী ইংৰাজী বিদ্যালয়ৰ পৰা কলিতাদেৱে হাইস্কুল শিক্ষান্ত পৰীক্ষাত উত্তীৰ্ণ হয়। হাইস্কুল শিক্ষান্ত পৰীক্ষাত সেই সময়ৰ কলিকতা বিশ্ববিদ্যালয়ৰ প্ৰথম দহটাৰ ভিতৰত সৰ্বোচ্চ স্থান লাভ কৰি বিশেষ পদক আৰু চৰকাৰী জলপানি লাভ কৰিবলৈও সক্ষম হৈছিল। সেই সময়ছোৱাতে ভিনিহিয়েক বাপ্তিৰাম পতঙ্গীয়াৰ সাহায্যত আৰু সাহিত্য সভাৰ পৰা আগবঢ়োৱা জলপানিৰ সহায়ত অসমৰ একমাত্ৰ উচ্চশিক্ষাৰ অনুষ্ঠান কটন কলেজত নামভৰ্তি কৰে। কটন কলেজৰ পৰাই আই. এ. পাছ কৰি কলিতাদেৱে সংস্কৃত বিষয়ত অনাৰ্চ লৈ বি.এ. মহলাত অধ্যয়ন কৰিবলৈ লয়। কিন্তু চূড়ান্ত পৰীক্ষাত অনাৰ্চৰ প্ৰশ্নকাকতকেইখন শেষ হোৱাৰ পিছতেই আকস্মিক দুৰ্ঘটনাত তেওঁ বাকী থকা পৰীক্ষাত উপস্থিত থাকিব নোৱাৰিলে। সংস্কৃতৰ অনাৰ্চত বিশ্ববিদ্যালয়খনৰ ভিতৰতে দ্বিতীয় স্থান লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছিল যদিও তেওঁ বি.এ. ডিগ্ৰী সম্পূৰ্ণ কৰিব নোৱাৰিলে। কিয়নো দৰ্শনৰ পৰীক্ষাত তেওঁ কম নম্বৰ পালে। মেধাৱী ছাত্ৰ কলিতাদেৱে প্ৰাইমেৰীৰ পৰা মেট্ৰিকৰ দিনলৈকে আটাইকেইটা পৰীক্ষাতেই জনপানি লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছিল।

পৰৱৰ্তী সময়ত তেজপুৰ চৰকাৰী হাইস্কুলৰ পৰা শিক্ষকতাৰে তেওঁ কৰ্মজীৱনৰ পাতনি মেলে। তেজপুৰত শিক্ষকতা কৰি থকা সময়ছোৱাতে তেওঁ ঢাকালৈ গৈ বি.এ. ডিগ্ৰীৰ সমপৰ্যায়ৰ এল.টি. (শিক্ষাদান বিষয় চৰকাৰী প্ৰশিক্ষণ) পাঠ্যক্ৰম সমাপ্ত কৰি আহিছিল।

সুদীৰ্ঘকাল শিক্ষকতা কৰি তেজপুৰ বিদ্যালয়ৰ পৰা ১৯৪৫ চনৰ জুলাই মাহত তেওঁ কৰ্মজীৱনৰ পৰা অৱসৰ গ্ৰহণ কৰে। জনামতে, তেওঁ অসম চৰকাৰৰ পৰা সাহিত্যিক পেঞ্চনো লাভ কৰিছিল। জীৱনৰ শেষ পৰ্যায়লৈকে তেওঁৰ সাহিত্যচৰ্চা একাণপতীয়াভাৱে চলি আছিল। ১৯৫৫ চনৰ ১৫ মে’ত অসমীয়া সাহিত্যলৈ যথেষ্ট অৱদান যোগোৱা এইজনা সাহিত্যিকে ইহলীলা সম্বৰণ কৰে।

২.৪ দণ্ডিনাথ কলিতাৰ সাহিত্যকৰ্ম

অসমীয়া সাহিত্যৰ বিশাল ক্ষেত্ৰখনত ১৮৮৯ চনৰ 'জোনাকী' কাকতৰ পৰা আৰম্ভ কৰি বিজুলী, অসম-বন্তি, উষা, বাঁহী, মিলন, আলোচনী, চেতনা, আসাম-হিতৈষী, অৰুণ, বাতৰি, আৱাহন আৰু আসাম বান্ধৱ আদি ভালেসংখ্যক আলোচনী পোৱা যায়। এই সকলোবোৰ আলোচনীতেই ভালেমান সাহিত্যিকে সাহিত্য-চৰ্চা কৰি অসমীয়া সাহিত্যত প্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰে। সেইসকলৰ মাজৰ এজন সাহিত্যিক হ'ল দণ্ডিনাথ কলিতা। চন্দ্ৰনাথ শৰ্মা আৰু হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাই যুগ্মভাৱে উলিওৱা 'চেতনা' আলোচনীত তেওঁ ভালেমান কবিতা আৰু প্ৰৱন্ধ-পাতি লিখিছিল। তাৰোপৰি তেওঁৰ প্ৰথম উপন্যাস 'ফুল' সেই আলোচনীতে ধাৰাবাহিকভাৱে প্ৰকাশ পাইছিল। সাহিত্য-চৰ্চাৰ ক্ষেত্ৰত কলিতাদেৱে গুৰু পদ্মনাথ গোহাঞিবৰুৱা আৰু দেৱেশ্বৰ চলিহাৰ পৰা যথেষ্টখিনি উৎসাহ পাইছিল। বিভিন্ন ধৰণৰ প্ৰৱন্ধ, স্ব-ৰচিত উচ্চখাপৰ কবিতা আদি ৰচনা কৰি পাঠকসকলৰ মনত আনন্দ দিছিল। বাণীকান্ত কাকতিয়ে দণ্ডিনাথ কলিতাৰ সাহিত্যিক অৱদান সম্পৰ্কে লিখিছে, "স্বৰ্গীয় বেজবৰুৱাৰ পিছত একাণপতীয়াভাৱে যতা লাভ পণ কৰি অসমীয়া সাহিত্য-চৰ্চা কৰা লোক কলিতাত বাদে দ্বিতীয়জন নোলায়। আন আন ক্ষেত্ৰত "ত্যাগী" পুৰুষৰ সংখ্যাৰ লেখ নাই, কিন্তু সাহিত্যৰ ক্ষেত্ৰৰ ত্যাগীক একেটা আঙুলিৰে গণিব পাৰি। এই বিৰলতাতেই সাহিত্যিক ত্যাগীৰ শ্ৰেষ্ঠতা। তিনি টকা দৰ্মহাৰে জীৱন আৰম্ভ কৰা হেমচন্দ্ৰ বৰুৱা এজনো অসমীয়া ভাষা-ভাষী কৰাত বৰ্তি থাকে মানে জীয়াই থাকিব।" (পাতনি ঃ সংস্কৃত নাটকৰ সাধু)। কলিতাদেৱে কেৱল কবিতা, প্ৰৱন্ধই নহয় উপন্যাস, ব্যংগ সাহিত্য, নাটক আদি ৰচনাৰ ক্ষেত্ৰতো হাত দিছিল। পদ্মনাথ গোহাঞিবৰুৱাদেৱৰ 'উষা', লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ 'বাহী', আৰু দীননাথ শৰ্মাদেৱৰ 'আৱাহন' আলোচনীৰ মাজেৰেই কলিতাদেৱে সাহিত্যিক হিচাপে আত্মপ্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰিছিল। কলিতাদেৱৰ সৃষ্টিৰাজিত সেইসময়ৰ ৰাজনৈতিক, সামাজিক, সমকালীন যুগটোৰ লগত অতীতৰ সংঘাতময় দৃশ্যাৱলীৰ প্ৰতিফলন ঘটিছে। সংস্কৃত বিষয়ত তেওঁৰ বিশেষ পাণ্ডিত্যৰ পৰিচয় তেওঁৰ ৰচনাৱলীসমূহৰ মাজত প্ৰকাশ পাইছে। একেবাৰে নিখুঁত আৰু সৎ পথত থকাটোৱেই সাহিত্যিকজনৰ জীৱনৰ লক্ষ্য আছিল। সত্য আৰু ন্যায়ৰ বিচাৰ কৰি সহজ-সৰল অসমীয়া সমাজ জীৱনৰ ৰূপায়ণে হৈছে তেওঁৰ ৰচনাৱলীৰ মূল ভেঁটি।

কলিতাদেৱে সমাজ-সেৱাৰ মুখ্য আহিলাস্বৰূপে সাহিত্যসেৱাত মনোনিৱেশ কৰিছিল। তেওঁ ছাত্ৰাৱস্থাৰ পৰাই লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ সাহিত্যৰাজি আৰু ব্যক্তিত্বৰ পৰা বিশেষভাৱে অনুপ্ৰাণিত হৈছিল। সৰ্বমুঠ ৩২ খন পুথি ৰচনা কৰি তেওঁ অসমীয়া সাহিত্যৰ ক্ষেত্ৰখনত বিশেষ অৱদান আগবঢ়ায়। তেওঁৰ এই গ্ৰন্থসমূহক উপন্যাস, নাটক, ব্যংগ কবিতা, কাব্যকবিতা, গদ্যসাহিত্য, অনুবাদ সাহিত্য এই আঠটা মূল ভাগত ভগাব পাৰি। কলিতাদেৱৰ প্ৰকাশিত উপন্যাস ৭ খন। সেইবোৰ হ'ল— 'ফুল' (১৯০৮), 'সাধনা' (১৯২৮), 'হত্যাকাৰী কোন' (১৯৪৭), 'গণবিপ্লৱ' (১৯৪৮), 'অদৃষ্ট' (১৯৪৯), 'পৰিচয়'

(১৯৫০), ‘আৱিষ্কাৰ’ (১৯৫১)। সামাজিক আৰু ঐতিহাসিক ঘটনাক পটভূমি হিচাপে লৈ তেওঁ উপন্যাসসমূহ ৰচনা কৰিছে। তেওঁৰ সমূহ ৰচনাৰ ভিতৰত উপন্যাসসমূহক বিশেষভাৱে সাৰ্থক সৃষ্টি বুলিব পাৰি। কলিতাদেৱৰ স্ব-ৰচিত নাটক ৮ খন— ‘সতীৰ তেজ’ (১৯৩১), ‘অগ্নিপৰীক্ষা’ (১৯৩৭), ‘মুক্তিৰ অভিযান’ (১৯৪১), ‘পোহনীয়া কুকুৰ’ (১৯৪৬), ‘নগৰৰ বিহুতলী’ (১৯৪৬), ‘পৰাচিত’ (১৯৪৯), ‘কীচক বধ’ (১৯৫০), ‘বীৰ চিলাৰায়’ (১৯৬৫)। ঐতিহাসিক, পৌৰাণিক আৰু সামাজিক এই তিনিধৰণে তেওঁ নাটসমূহ ৰচনা কৰি অসমৰ নাট্যসাহিত্যলৈ অনবদ্য অৱদান আগবঢ়াইছে।

কবিতাৰ ক্ষেত্ৰতো তিনি ধৰণৰ কবিতা লিখি কলিতাদেৱে অসমীয়া সাহিত্যৰ ভঁৰাল চহকী কৰি তুলিছে। তেওঁৰ ব্যংগ কবিতাবোৰক তিনিটা সংকলনত ছপোৱা হৈছে— ‘ৰহঘৰা’ (১৯১৬), ‘ৰগৰ’ (১৯২২), ‘বহুৰূপী’ (১৯২৬)। তেওঁৰ চৌব্বিশটা কবিতা সন্নিৱিষ্ট প্ৰথম ব্যংগ কবিতাপুথি হ’ল— ‘ৰহঘৰা’। কলিতাদেৱৰ কাব্য-কবিতা তিনিখন— ‘দীপ্তি’ (১৯২৫), ‘অসম সন্ধ্যা’ (১৯৪৯), বীণাৰ ঝংকাৰ’ (১৯৫১)। দেশপ্ৰেম আৰু প্ৰকৃতি-প্ৰীতিয়ে তেওঁৰ প্ৰায়ভাগ কবিতাতে অনবদ্য বিষয়বস্তু হিচাপে ধৰা দিছে। সমাজৰ ভণ্ডামি, দুৰ্নীতি, ব্যভিচাৰ আদি সমস্যাসমূহ হাস্য-ব্যংগৰ মাজেৰে তেওঁ কবিতাত ফুটাই তুলিছে।

কলিতাদেৱৰ একমাত্ৰ গল্পপুথিখন হ’ল— ‘সাতসৰী’ (১৯২২)। মুঠ ৭টা গল্প তেওঁ ‘সাতসৰী’ত সন্নিৱিষ্ট কৰিছে।

এইসমূহৰ উপৰিও দণ্ডিনাথ কলিতাই ব্যংগ ৰচনা ‘আত্মানন্দৰ আত্মকাহিনী’ (১৯৩৫) আৰু ‘চোৰাংচোৰাৰ গুপ্তকথা’ (অপ্ৰকাশিত), অনুবাদ সাহিত্য ‘সংস্কৃত নাটকৰ সাধু’ (১৯৫১) স্কুলীয়া পাঠ্য ‘সাহিত্য মুক্তাৱলী’ (১৯৩৪) আৰু ‘প্ৰদীপ’ (১৯১৮), জীৱনী সাহিত্য ‘কৰ্মবীৰ চন্দ্ৰনাথ’ (১৯২৪) আৰু ‘পদ্মনাথ গোহাঞিবৰুৱা’ (১৯৪৬), আন আন পুথি যেনে— অকণিৰ ৰামায়ণ, অকণিৰ মহাভাৰত, সংস্কৃত ব্যাকৰণাদৰ্শ, এংল’-সংস্কৃত ওৱৰ্ড বুক আদি ৰচনা কৰি থৈ গৈছে। দণ্ডিনাথ কলিতাদেৱৰ ৰচনাৱলীসমূহে অসমীয়া সাহিত্যৰ ভঁৰাললৈ প্ৰভূত অৱদান যোগাইছে।

আত্মমূল্যায়ন প্ৰশ্ন

দণ্ডিনাথ কলিতাই কি কি বিষয়বস্তুক আঁতধৰি কবিতা ৰচনা কৰিছিল?

....

....

....

....

....

২.৫ দণ্ডিনাথ কলিতাৰ উপন্যাসৰাজিৰ পৰিচয়

ইতিমধ্যে উল্লেখ কৰা হৈছে যে দণ্ডিনাথ কলিতা এগৰাকী সমাজ সমালোচক তথা সংস্কাৰকামী মনোবৃত্তিৰ লোক আছিল। তাৰ স্বাক্ষৰ তেওঁৰ দ্বাৰা ৰচিত উপন্যাসকেইখনৰ মাজেৰে পোৱা যায়। এতিয়া আমি তেওঁৰ প্ৰধান উপন্যাসকেইখনৰ বিষয়ে চমু আলোচনা আগবঢ়াম।

ফুল ঃ তেওঁৰ ছাত্ৰাৱস্থাতেই ৰচনা কৰা ১৯০৮ চনত প্ৰকাশিত 'ফুল' নামৰ উপন্যাসখনেই কলিতাৰ প্ৰথম উপন্যাস। মানৰ তৃতীয় আক্ৰমণক পটভূমি হিচাপে লৈ মূলত এই উপন্যাসখন ৰচিত। উপন্যাসখনত প্ৰেমৰ চিত্ৰও সুন্দৰভাৱে উপস্থাপন কৰিছে।

নায়ক দেবেন্দ্ৰ এজন সুস্থ, সুঠাম, সাহসী যুৱক আছিল। মানৰ বিপক্ষে যুদ্ধ কৰিবৰ নিমিত্তে দেৱেন্দ্ৰই চন্দ্ৰকান্ত সিংহৰ তলত কাম কৰিছিল। নায়িকা ফুল হৈছে এগৰাকী সহজ-সৰল ছোৱালী। কনকচন্দ্ৰ শইকীয়াৰ একমাত্ৰ জীয়ৰী আছিল ফুল। আনদিনাৰ নিচিনা সেইদিনাও পানী আনিবলৈ যাওঁতে নৈৰ ঘাটত মানৰ বিৰুদ্ধে যুদ্ধত চন্দ্ৰকান্তক সহায় কৰিবলৈ আগবাঢ়ি অহা দেৱেন্দ্ৰৰ সতে ফুলৰ সাক্ষাত হয়। সেই মুহূৰ্ততে নায়িকা ফুল সামান্য অসাৱধানতাৰ কাৰণে পানীত পৰি যায় আৰু দূৰৈৰ পৰাই প্ৰত্যক্ষ কৰি থকা দেৱেন্দ্ৰই লগে লগে তাইক উদ্ধাৰ কৰে। প্ৰথম চাৱনিতে ইজনে সিজনৰ প্ৰেমত পৰে। ইয়াৰ পিছত দৈৰ্ৱিবাকক্ৰমে দেৱেন্দ্ৰ ফুলৰ ঘৰতে নিশাটো কটাবলগীয়া হয়। পিছদিনা যাবৰ সময়ত ফুলক দেৱেন্দ্ৰই আঙুঠি পিন্ধায় আৰু ফুলেও হাতত লৈ থকা মালাডাল দেৱেন্দ্ৰক পিন্ধাই দিয়ে। আনফালে মদন মেহেঙা আৰু পদ্মকান্তৰ দেউতাকৰ দৰে এচাম লোকে মানৰ আক্ৰমণৰ সুবিধা গ্ৰহণ কৰিছে। সেই সময়ত অসমত নানান ধৰণৰ অন্যায়-অৰাজকতাৰ সৃষ্টি হৈ তিৰোতা-গাভৰুৰ ওপৰত অত্যাচাৰ চলাইছিল আৰু সেয়া ঔপন্যাসিকে উপন্যাসখনত তুলি ধৰিছে। যুদ্ধৰ সুযোগ লৈ এজাক দস্যুৰ দলে ফুলক অপহৰণ কৰি লৈ যায়। ইয়াৰ পিছত ৰম্ভা নামৰ ছোৱালীজনীক বলপূৰ্বক ধৰি আনি বান্ধি থয়। ইফালে ৰম্ভাৰ মাক উন্মাদিনী হয়। অৱশেষত ৰম্ভা এদিন পলাই আহি বাটত পদ্ম নাথৰ লোকজনক লগ পায় আৰু তেওঁৰ ঘৰতেই ৰম্ভাক আশ্ৰয় দিয়ে। কিন্তু পিছত জানিব পাৰিলে যে ৰম্ভাক অপহৰণ কৰি নিয়া এই অসৎ দস্যুৰ দলটোৰ মূল হোতাই হৈছে পদ্মৰ দেউতাক। দেউতাকৰ কু-কীৰ্তিসমূহ জানিব পাৰি তেনেতে ৰম্ভাক পদ্মই আন ঠাইলৈ পলুৱাই লৈ যায়। এনেকৈয়ে গৈ থাকোতে বাটত কান্দোন শুনি ৰম্ভাক এৰি গৈ মদন আৰু মেহেঙাৰ হাতৰ পৰা ফুলক উদ্ধাৰ কৰে। সেই সুযোগতেই ৰম্ভাক পুনৰবাৰ দস্যুৰ দলটোৱে পলুৱাই লৈ যায়। এইফালে ফুলৰ কোনো খা-খবৰ নাপাই দেউতাক কনকে ফুলক বিচাৰি আহি থকা অৱস্থাত দস্যুৰ দলটোৰ পৰা ৰম্ভাক উদ্ধাৰ কৰে। তেনেতে আকৌ পদ্মকান্তই ফুলৰ কোনো পৰিচয় নাপাই বলোৰাম নামৰ মানুহ এজনৰ আশ্ৰয়ত ফুলক থৈ যায়। কোনেও খা-খবৰ নকৰাত ফুলক বলোৰামে বিয়া দিবলৈ জোৰ কৰে আৰু সেই সময়তে দেৱেন্দ্ৰ গৈ সেই ঠাইত উপস্থিত হয়। ফুল আৰু দেৱেন্দ্ৰৰ পুনৰবাৰ

সাক্ষাৎ হয় যদিও মদন-মেহেঙাৰ হাতত আকৌ বন্দী হয়। তেনেতে পদ্মকান্ত আহি দুয়োকো উদ্ধাৰ কৰে। শেষত ঘৰ আহি দেৱেন্দ্ৰ আৰু ফুল, পদ্ম আৰু ৰম্ভাৰ বিয়া হয়। এইখিনিতে উপন্যাসৰ কাহিনীভাগৰ পৰিসমাপ্তি ঘটে। মূলত ইতিহাসক পটভূমি হিচাপে লৈ এটি সফল প্ৰেমকাহিনী উপন্যাসখনত অংকন কৰিছে।

সাধনা ঃ কলিতাৰ দ্বিতীয়খন উপন্যাস হৈছে সাধনা। ই চাৰিটা খণ্ডত বিভক্ত। উপন্যাসখনত মানুহৰ ভাল-বেয়া দুটোয়া দিশেই তেওঁ উদঙাই দেখুৱাইছে। নায়ক দীনবন্ধু এজন সৎ, আদৰ্শৱান, নিৰ্ভীক আৰু দেশপ্ৰেমী ল'ৰা। সমাজৰ কাম কৰি দীনবন্ধুৱে ভাল পায়। সমাজৰ নীতি-নিয়ম আঁতৰাই সংস্কাৰধৰ্মিতাৰে সমাজখন আগুৱাই নিবলৈ দীনবন্ধুৱে যৎপৰোনাস্তি চেষ্ট চলায়। নায়িকা প্ৰভাৱতীও আছিল এগৰাকী সমাজপ্ৰেমী ছোৱালী। দুয়োৰে প্ৰচেষ্টাত তেওঁলোকৰ ঠাইখনত এখন স্কুল গঢ় লৈ উঠিছিল, য'ত প্ৰভাৱতীয়ে শিক্ষকতা কৰিছিল। প্ৰথমৰে পৰা দীনবন্ধুৱে প্ৰভাৱতীক ভাল পাবলৈ লৈছিল। এসময়ত কিছুমান অসৎ, ভণ্ডলোকৰ কুচক্ৰান্তত পৰি প্ৰভাৱতীয়ে চাকৰি এৰি দিবলগা হয় আৰু দীনবন্ধুৰ লগত সমাজসেৱাত ব্ৰতী হয়। দীনবন্ধুৱেও প্ৰভাৱতীক সহধৰ্মিনী হিচাপে বিচাৰে। কিন্তু এই কথা জানিও নিজৰ প্ৰেমাস্পদক ত্যাগ কৰি প্ৰভাৱতীয়ে দীনবন্ধুৰ নীৰৱ-সাধিকা সেৱাশ্ৰমৰ লগৰী উষাক তেওঁৰ হাতত অৰ্পণ কৰে আৰু ইয়াতে কাহিনীয়ে পৰিসমাপ্তি লাভ কৰে।

উপন্যাসখনৰ আন এটি চৰিত্ৰ ৰম্ভা এগৰাকী চঞ্চলা, চৰিত্ৰহীনা নাৰী চৰিত্ৰ। বহু পুৰুষৰ লগত প্ৰেমৰ সম্পৰ্ক কৰিছিল ৰম্ভাই। এঠাইত ৰম্ভাই কোৱা ধৰণে ঃ "মই আজি জগতৰ ঘৃণনীয়া তিৰোতাই কৰিব পৰা এনে কোনো কাম নাই, যি মই কৰা নাই, ইয়াৰ বাবে দায়ী কোন? মোৰ শিক্ষাগুৰু আৰু মোৰ অভিভাৱক। মোৰ অভিভাৱক যদি ধনবস্তুৰ লোভত মোৰ অধঃপতনৰ বাট মুকলি কৰি নিদিলেহেঁতেন, চকুৰ আগত কুৎচিৎ আদৰ্শ দাঙি নধৰিলেহেঁতেন, তেনেহ'লে কেতিয়াও মোৰ অধঃপতন নহ'লহেঁতেন। আকৌ শিক্ষা, বৰ্তমান শিক্ষাই কামনাৰ জুইত ঘিউ ঢালে মাথোন। ইয়াত সংযমৰ গোন্ধ নাই, মই যদি শিক্ষা নাপালোহেঁতেন, তেনেহ'লে কিজানি ভ্ৰষ্টা নহ'লোহেঁতেন।" ৰম্ভাই গানৰ মাষ্টৰৰ পৰা টিউচন মাষ্টৰলৈকে সকলোৰে লগত অবৈধভাৱে প্ৰেমৰ সম্পৰ্ক ৰাখিছিল আৰু শেষত গৈ কলিকতাৰ গণিকালয়ত আশ্ৰয় ল'বলগীয়া হৈছিল। ঔপন্যাসিকে আন চৰিত্ৰবোৰৰ সামন্তৰালভাৱে ৰম্ভাৰ চৰিত্ৰটো অংকন কৰি গৈছে যদিও ই উপন্যাসখনত কোনো প্ৰভাৱ পেলোৱা দেখা নাযায়। আমাৰ সমাজত যে আধুনিকতাৰ পৰশ লাগিলে সমাজ উটি-ভাঁহি যাব সেই কথাকে ঔপন্যাসিকে ক'বলৈ খোজা যেন অনুভূত হয়।

'সাধনা' উপন্যাসখনৰ মাজেৰে ঔপন্যাসিকে সমাজৰ সৎ, আদৰ্শৱান, কিছুমান নাৰী-পুৰুষৰ চৰিত্ৰ অংকন কৰিছে যদিও ইয়াৰ লগে লগে ভণ্ড, কপট, চৰিত্ৰহীন যেনে— মহেশ্বৰ, লক্ষ্মীকান্ত আদি চৰিত্ৰবোৰো অংকন কৰা দেখা যায়। উপন্যাসখনৰ কাহিনীভাগ প্ৰায় জটিল ধৰণৰ।

গণবিপ্লৱ ঃ গণবিপ্লৱ হৈছে ১৯৪৮ চনত প্ৰকাশিত কলিতাদেৱৰ তৃতীয় উপন্যাস। উপন্যাসখনৰ পটভূমি হৈছে মোৱামৰীয়া বিদ্ৰোহৰ সময়ছোৱা। মূলত আহোম ৰাজত্বৰ কালছোৱাত শিৱসিংহৰ পত্নী ফুলেশ্বৰীয়ে বৈষ্ণৱ মহন্তসকলৰ ওপৰত অত্যাচাৰ আৰু মহন্তসকলৰ আন্দোলনেই হৈছে প্ৰধান বিষয়। বিশেষকৈ বৈষ্ণৱধৰ্ম আৰু শাক্তধৰ্মৰ মাজত সংঘৰ্ষ দেখুওৱা হৈছে। যেতিয়া ৰাজ্যৰ শাসনভাৰ ফুলেশ্বৰীয়ে চলাই আছিল সেই সময়ছোৱাতে নিজেই ঘোৰ শাক্ত হোৱা বাবে দুৰ্গাপূজাৰ আয়োজন কৰি সকলো ব্ৰাহ্মণকে তলত কৰিব খুজি অষ্টমীৰ দিনা সেৱা লোৱালে। বলি তেজৰ ফোট দি মাহ-প্ৰসাদো খুৱালে। ব্ৰাহ্মণসকলে নীৰৱে থাকিল যদিও তাৰ পৰা বিদায় লৈ তলে তলে ৰাজপৰিয়ালৰ বিৰুদ্ধে যুঁজিবলৈ সাজু হয়। যেতিয়া আইকুঁৱৰী ফুলেশ্বৰীয়ে গৰ্ভাৱস্থাত অহংকাৰী বুলি কোৱা বৈষ্ণৱসকলক মতাই আনি আহিবলগীয়া সন্তানৰ কথা সোধাত চতুৰ্ভুজৰ পৰা একো উত্তৰ নোপোৱাত তেওঁলোকে নেৰানেপেৰাকৈ লাগি ধৰাত চতুৰ্ভুজে কোৱা মতেই ফুলেশ্বৰীয়ে প্ৰসৱৰ লগে লগে মৃত্যুক আকোঁৱালী ল'লে। আনফালে ৰাজপৰিয়ালৰ বিৰুদ্ধে মোৱামৰীয়াসকলে যুদ্ধ ঘোষণা কৰে। যুদ্ধ নায়ক নাহৰৰ পত্নী ৰাধা-ৰুক্মিনীয়ে নাৰী-বাহিনীক প্ৰতিনিধিত্ব কৰি যুঁজ দি জয়লাভ কৰে আৰু মৰাণ-কোঁৱৰ ৰমাকান্ত ৰাজপাটত বহি লখিমীক বিয়া কৰায়। লগে লগে বৈষ্ণৱ নিৰ্যাতনৰো অন্ত পৰে।

উপন্যাসখনক এখন প্ৰকৃত উপন্যাসৰ ভিতৰত ধৰিব পৰা নাযায়। ইয়াত এটা নিৰ্দিষ্ট বিষয়বস্তুৰো অভাৱ দেখা যায়। উপন্যাসখনত দেখুওৱা ধৰণে যুদ্ধখনৰ এটা ফালত আছিল মৰাণ, কছাৰী, চুতীয়া, মটক আদি সম্প্ৰদায়ৰ লোকবোৰ আৰু আনটোফালে শাক্তধৰ্মী ব্ৰাহ্মণ আৰু ৰজাৰ লগতে ডা-ডাঙৰীয়াসকল। ধৰ্মীয় যুদ্ধ পিছলৈ ৰাজনৈতিক যুদ্ধলৈ ৰূপান্তৰ হৈ গণবিপ্লৱ নাম পালেগৈ। কিন্তু প্ৰকৃততে ইয়াক গণবিপ্লৱ নাম দিব নোৱাৰি। কাৰণ আন্দোলনৰ প্ৰধান কৰ্মকৰ্তাসকলৰ সকলোৰে নিজা-নিজা স্বাৰ্থহে জড়িত আছিল। উপন্যাসখনত প্ৰথমৰে পৰা ইতিহাসৰহে বৰ্ণনা কৰি থকাৰ ফলস্বৰূপে মূল ঘটনাটি ম্লান হৈ পৰা দেখা গৈছে। অষ্টাদশ শতিকাৰ অসমৰ বিভিন্ন সামাজিক, সাংস্কৃতিক, ধৰ্মীয়, ৰাজনৈতিক অৱস্থাৰ এক বহল বিৱৰণ উপন্যাসখনত পোৱা যায়। কলিতাদেৱে পুত্ৰ হিৰণ্যৰঞ্জনৰ অকাল মৃত্যুৰ স্মৃতিত উচৰ্গা কৰা এই উপন্যাসখনত অসম বুৰঞ্জীখ্যাত মোৱামৰীয়া বিপ্লৱৰ 'অন্তৰ্নিহিত সংঘৰ্ষৰ প্ৰকৃত স্বৰূপ প্ৰকাশ কৰিবলৈ চেষ্টা কৰা' বুলি পাতনিত উল্লেখ কৰিছে।

পৰিচয় ঃ কলিতাদেৱৰ চতুৰ্থ উপন্যাস 'পৰিচয়' প্ৰকাশ পায় ১৯৫০ চনত। উপন্যাসখনৰ নাটক হ'ল গোলক। ঘটনাক্ৰমে এদিনাখন গোলকৰ সহপাঠী হৰকান্তৰ ভনীয়েকৰ বিয়া খাবলৈ গৈ থকা অৱস্থাত এটা সৰু দুৰ্ঘটনাৰ পৰা এগৰাকী গাভৰুক গোলকে উদ্ধাৰ কৰিছিল আৰু সেইদিনাখনৰে পৰা গোলকে সেই গাভৰুগৰাকীৰ প্ৰেমত মুগ্ধ হৈছিল। অনবৰতে যেন নায়ক গোলকক সেই গাভৰুগৰাকীৰ চকুযুৰিয়ে আমনি কৰিছিল। কিন্তু সি তাইৰ অনুসন্ধান চলাইছিল যদিও তাইৰ কোনো সম্ভেদ পোৱা নাছিল। অৱশেষত

গাভৰুগৰাকীৰ কোনো সন্ধান নাপাই অনিচ্ছাকৃতভাৱে হ'লেও দেউতাকৰ পচন্দৰে ছোৱালী এজনীৰ লগত বিবাহপাশত আৱদ্ধ হ'বলগীয়াত পৰিছিল। কিন্তু পিছত নায়কে আৱিষ্কাৰ কৰিলে যে অতদিনে বিচাৰি ফুৰা গাভৰুগৰাকী আন কোনো নহয়, সেই বিয়া কৰোৱা ছোৱালীজনী একেটাই। উপন্যাসখনত অন্যান্য চৰিত্ৰ মহীধৰ, দোলন বৰুৱা, ৰাধা বৰুৱা আদি সমাজৰ সহজ-সৰল চৰিত্ৰ হিচাপে প্ৰতীয়মান হোৱা দেখা যায়। আন উপন্যাসৰ তুলনাত 'পৰিচয়' উপন্যাসৰ কাহিনীভাগ বিশেষত্বহীন।

অদৃষ্ট ঃ কলিতাদেৱৰ এখন সামাজিক উপন্যাস হৈছে অদৃষ্ট। নামাকৰণৰ ক্ষেত্ৰত ঔপন্যাসিকগৰাকীক সাৰ্থক হোৱা যেন লাগে। নানা ঘাট-প্ৰতিঘাটৰ মাজেৰেও জীৱন চলাই নিয়া সহজ-সৰল চৰিত্ৰৰ মানুহখিনিৰ পৰা কেনেদৰে সপোন ভাঙি চুৰমাৰ কৰি লৈ যাব পাৰে আৰু হঠাতে অদৃষ্টই সুখকণ ঘূৰাইও আনিব পাৰে তাৰেই উদাহৰণস্বৰূপে উপন্যাসখনত ফুটাই তুলিছে।

ঘটনাক্ৰমে নাটক দয়াৰামৰ সৈতে নায়িকা কপাহীৰ বিয়াৰ বন্দবস্ত হৈ থাকে। এদিনাখন সন্ধিয়াপৰত অসমীয়া সাজপাৰ পৰিধান কৰি এগৰাকী মহিলাই ৰাস্তাৰে গৈ থকা অৱস্থাত এজন মানুহে মহিলাগৰাকীক টানি-আজুৰি নিয়া দেখি নায়ক দয়াৰামে বাধা দিয়ে যদিও মানুহজনে কথা নুশুনে। তেনে অৱস্থাত দয়াৰামৰ কথা নুশুনাত মানুহজনক এটা চৰ সোধায়। হঠাতে মানুহজনৰ হাত-ভৰি ঠৰঙা লাগি যায়। ইয়াৰ পিছতেই পুলিচৰ ভয়ত দয়াৰামে আত্মগোপন কৰে। তেনে অৱস্থাত বন্দবস্ত হৈ থকা বিবাহৰ মাজলৈ বাধা আহিবলৈ ধৰে। এইক্ষেত্ৰত কপাহী আৰু দয়াৰামৰ যেন বিচ্ছেদ ঘটে। সিফালে দয়াৰামৰ অনুপস্থিতিত খুৰাকৰ কথামতে পিতাম্বৰৰ লগত কপাহীৰ বিয়াৰ যো-জা চলায়। কিন্তু বিয়াৰ দিনাখনে নিশা পিতাম্বৰৰ আওৰীয়া বেমাৰে উক দিয়া লগনৰ সময় উকলি গ'ল। এইফালে দয়াৰামৰ ভিনিহিয়েক আৰু কপাহীৰ মোমায়েক বলোৰামেও দয়াৰামক বিচাৰি উলিয়ায়। ইফালে ৰাতি পুৱাবলৈও বেছি সময় নাছিল যদিও ওচৰৰে দোকানীজনৰ পৰা ভাল কাপোৰ এসাজ আনি দয়াৰামক দৰা সজাই কপাহীৰ সৈতে বিবাহ সম্পন্ন কৰায়। তেনেতে যেন সকলোৰে বহুদিনীয়া সপোন এটি পূৰণ হ'ল।

উপন্যাসখনত বাবাজী চৰিত্ৰৰ অন্তৰালত দয়াৰাম নে আন কোনোবা তাক সঠিককৈ ক'ব পৰা নাযায়। আনহাতে দয়াৰামেও যিজন লোকক চৰ সোধায় আঘাত কৰোতে মৰা বুলি ভাবিছিল, শেষত সি দুষ্টালিহে কৰিছিল বুলি গম পোৱা গৈছে। উপন্যাসখনৰ চৰিত্ৰবোৰৰ কাৰ্যকলাপ সস্তীয়া ধৰণৰ। এইখন উপন্যাসকো কিছু পৰিমাণে ডিটেক্‌টিভ উপন্যাস বুলিও ক'ব পৰা যায়।

আৱিষ্কাৰ ঃ আৱিষ্কাৰ হৈছে ১৯৫১ চনত প্ৰকাশিত এখন সামাজিক উপন্যাস। উপন্যাসখন পূৰ্বৰ উপন্যাস সাধনাৰ সমৰ্তী ধৰণৰ। দীনবন্ধুৰ নিচিনাকৈ মাধৱো এজন সৎ সংস্কাৰকামী ডেকা। সমাজৰ হকে মাধৱে নিজকে নিয়োজিত কৰিছিল। বি.এল. পাছ কৰি মাধৱে ওকালতি পেচাৰ কাম কৰিছিল যদিও পিছত সকলো এৰি ব্যৱসায়ত মন মেলে।

উপন্যাসখনৰ আন দুটি চৰিত্ৰ মালৰিকা আৰু প্ৰতিমা। দুয়োটা চৰিত্ৰৰ মাজেৰে ঔপন্যাসিকে সমাজ-সংস্কাৰ সাধন কৰিব বিচাৰিছে। এই তিনিওটা চৰিত্ৰই মূলত উপন্যাসখনৰ কাহিনীভাগ আগবঢ়াই নিয়াত সহায় কৰিছে। মাধৱে ল'ৰালি কালৰে পৰা মালৰিকাক ভাল পাইছিল আৰু মালৰিকাইও মাধৱৰ কাৰ্যসমূহ সমৰ্থন কৰি গৈছিল। কিন্তু প্ৰতিমাৰ সৈতে মাধৱৰ সম্পৰ্ক গম পাই মালৰিকাই মাধৱৰ পৰা আঁতৰি আছিল। দুয়োজনে দুয়োজনৰ প্ৰতি আসক্ত হৈছিল যদিও মনৰ ভাৱ ব্যক্ত নকৰাত পত্নী ঢুকোৱা দামোদৰৰ লগত মালৰিকাৰ বিয়াৰ আয়োজন কৰাত মাধৱেও সন্মতি জনালে। এনেদৰে দুয়োৰো বিবাহ সম্পন্ন হয় যদিও বিয়াৰ পিছতেই দামোদৰে মৃত্যুক আকোঁৱালি ল'লে। মালৰিকা আছিল খুব কোমল, নম্ৰ, ভদ্ৰ আৰু আনৰ ভাল চিন্তা কৰি ভাল পোৱা ধৰণৰ। গিৰিয়েক হেৰুওৱাৰ পিছতেই ঘৰলৈ আহি তাই দুখীয়া-ৰুগীয়াৰ হকে নিজৰ প্ৰাণ সমৰ্পণ কৰিলে। মালৰিকা আনলৈ বিয়া হৈ যোৱাৰ পিছৰে পৰাই মাধৱ অন্তৰ্ধান হৈছিল যদিও মালৰিকা অহাৰ পিছত ঘূৰি আহি মালৰিকাৰ মনৰ সকলো কথা জানিব পাৰি পুনৰ মাধৱে বিয়াৰ প্ৰস্তাৱ আগবঢ়ালে। এনেকৈয়ে দুয়োৰে বিবাহ সম্পন্ন হোৱাৰ পিছতেই নতুন উদ্যমেৰে নতুন কৰ্মপ্ৰেৰণাৰে মালৰিকাই দুখীয়াৰ হকে নিজৰ জীৱন উচৰ্গা কৰে। উপন্যাসৰ আন এটা চৰিত্ৰ প্ৰতিমাৰ জৰিয়তেও মাধৱে সমাজ কল্যাণ সাধিব বিচাৰিছিল। কিন্তু প্ৰতিমাই নিজৰ আত্মসংযমৰ অভাৱত বিভিন্ন অপকৰ্মৰ বলি হয় আৰু নিজে কৰা ভুলবোৰ মাধৱৰ ওপৰত জাঁপি দিয়ে। মাধৱৰ বাধা সত্বেও প্ৰতিমাই কংগ্ৰেছত যোগ দিয়ে আৰু বিভিন্ন লোকৰ সংস্পৰ্শত আহি নিজৰ কামনা বাসনাক পুনৰ জাগ্ৰত কৰে। মাধৱৰ আদৰ্শই প্ৰতিমাক চুব পৰা নাছিল। পিছলৈ নিজেই কংগ্ৰেছ দলৰ কৰ্মী হৈ পৰে আৰু নিজৰ জীৱনটো আনন্দ ভোগ-বিলাসত পাৰ কৰে। মাধৱে প্ৰতিমাৰ জীৱনটো সুস্থিৰ কৰি তুলিব খুজিছিল কিন্তু নিজৰ অপকৰ্মৰ ফলত ৰাজনীতিত সোমায় আৰু নিজৰ জীৱনটোক ধ্বংসৰ গৰাহলৈ ঠেলি দিয়ে। ইয়াৰ জৰিয়তে ঔপন্যাসিকে ৰাজনীতিৰ বিষয়ে পাঠকক কিবা ইংগিত দিব খোজা যেন অনুভৱ হয়। ৰাজনীতিয়ে যে মানুহৰ জীৱন নৰকলৈ ৰূপান্তৰ কৰিব পাৰে। ইয়াৰ জৰিয়তে তাকে ক'ব খোজা হৈছে। উপন্যাসখনত কাহিনী বা কলা-কৌশলত ঔপন্যাসিকে বৰ বেছি গুৰুত্ব দিয়া দেখা নাযায়। হেজাৰ চেষ্টাৰ পাছতো মাধৱে প্ৰতিমাক ভাল পথলৈ আনিব নোৱাৰিলে। শেষত কোনো এজন লোকৰ তাত ৰক্ষিতা হৈ থাকিবলগীয়া হয় আৰু এদিন হঠাৎ যক্ষ্মা ৰোগত আক্ৰান্ত হৈ মৃত্যুবৰণ কৰে। মৰণকালত প্ৰতিমাৰ জীৱনৰ সকলো অপকৰ্মৰ কথা স্বীকাৰ কৰি চিঠি আকাৰত লিখি হাতৰ মুঠিত লৈ আছিল। মৃত প্ৰতিমাৰ হাতৰ পৰা চিঠিখন পঢ়ি মাধৱে সকলো কথা জানিব পাৰি উপলব্ধি কৰিছে— 'মোৰ ইমান দিনৰ ভুল সংশোধন হ'ল। ইমান দিনৰ মূৰত নতুন আৱিষ্কাৰ হ'ল।'

উপন্যাসখনৰ আন কিছুমান চৰিত্ৰ হৈছে উগ্ৰসেন বৰুৱা, যাদৱ, হাবিৰাম, দামোদৰ, মহেশ্বৰ আদি। বিশেষকৈ প্ৰতিমা চৰিত্ৰক উদাহৰণ হিচাপে দেখুৱাই নাৰী সমাজক সাৱধান কৰিবলৈ যত্ন কৰাৰ প্ৰয়াস কৰিছে।

হত্যাকাৰী কোন ঃ ১৯৪৭ চনত প্ৰকাশিত এই উপন্যাসখনেই হৈছে সপ্তম আৰু শেষ উপন্যাস। এইখন এখন ডিটেক্‌টিভ উপন্যাস। ইয়াৰ কাহিনীভাগ নিখুঁত বুলি ক'ব নোৱাৰি, মূলত ৰহস্যমূলক বুলি ক'লেহে ভাল হ'ব। এই হত্যাকাণ্ডক লৈ ৰচিত উপন্যাসখনত হত্যাকাণ্ডটোক লৈয়ে ব্যস্ত থকা দেখা যায়। হালধিবাৰী গাঁৱৰ মিনাই কেওঁটক ৰাতি ঘৰৰ ভিতৰত কোনো দুৰ্বৃত্তই আহি মাৰি থৈ যায়। জানিব পৰা মতে মিনাই কেওঁটৰ চুবুৰীয়া তোলন কোচৰ সৈতে শত্ৰুতা আছিল। পূৰ্বতে গাঁৱৰ বেপাৰী শ্যামচাঁদ চাহাই তোলন কোচৰ মাটি অন্যায়ভাৱে দখল কৰিছিল। সেই সময়ত মিনায়ে মিছা সাক্ষী দিছিল, যাৰ বাবে মিনাইক তোলন কোচে ধমক দি আছিল। ইয়াৰ ওপৰত ভিত্তি কৰিয়েই তোলন কোচক গ্ৰেপ্তাৰ কৰে। উপন্যাসখনৰ চৰিত্ৰবোৰ গতানুগতিক নহয়। মিনাইক হত্যাৰ আঁৰৰ ৰহস্য বিচাৰি এজন পুলিচ বিষয়া সুদৰ্শন বৰবৰাই অনুসন্ধান চলোৱাত গম পাই যে বেপাৰী শ্যামচাদে নিজ হাজে মিনাইক হত্যা কৰিছে আৰু তোলন কোচক হত্যাকাৰী সজাব বিচাৰিছে। এইক্ষেত্ৰত মিনাইৰ দ্বিতীয় পত্নী প্ৰেমলতাই শ্যামচাদ সাহাক সহায় কৰিছিল বুলি উপন্যাসখনত উল্লেখ আছে। আনহাতে প্ৰেমলতা এজনী শিক্ষয়িত্ৰী হিচাপে পাঠকৰ মনত কাহিনীভাগে অলপ সন্দেহৰ সৃষ্টি কৰে। শ্যামচাঁদে মিনাইৰ প্ৰথম পত্নীৰ বিয়োগৰ পিছতেই প্ৰেমলতাক তাৰ লগত বিয়া দি নিজেই প্ৰেমলতাৰ সতে অবৈধ সম্পৰ্ক ৰক্ষা কৰি থাকে। এই সকলোবোৰ মিনাই গম পোৱাৰ পিছত শ্যামচাঁদে মিনাইক হত্যা কৰে। উপন্যাসখনত হত্যাকাণ্ডৰ বাহিৰে আন আন দিশবোৰো অবিকশিত হিচাপে ৰয়। মূলত হত্যাকাৰী কোন? তাৰ ওপৰত অনুসন্ধান কৰি থাকোতে কলা-কৌশলৰ প্ৰতি ঔপন্যাসিকে গুৰুত্ব নিদিয়া যেন অনুভৱ হয়।

আত্মমূল্যায়ন প্ৰশ্ন

দণ্ডিনাথ কলিতাৰ সকলোবোৰ উপন্যাসৰ সমাজ সমালোচক তথা সংস্কাৰকামী মনোবৃত্তি দেখিবলৈ পোৱা যায় নে?

....

....

....

২.৬ দণ্ডিনাথ কলিতাৰ উপন্যাসৰ সাধাৰণ বৈশিষ্ট্য

অসমীয়া উপন্যাস সাহিত্যক দণ্ডিনাথ কলিতাই সু-প্ৰতিষ্ঠিত কৰি থৈ গৈছে। মুঠ সাতখন উপন্যাস তেওঁ ৰচনা কৰিছে। তেওঁৰ দুখন ঐতিহাসিক উপন্যাস আৰু বাকী পাঁচখন হ'ল সামাজিক। উপন্যাসসমূহৰ মাজেৰে তেওঁ সমাজৰ দু-চৰিত্ৰ, ৰাজনৈতিক দুৰ্নীতি, ভণ্ডামি আদিক মূল ভেঁটি হিচাপে লৈ কাহিনী উপস্থাপন কৰিছে। তেওঁৰ উপন্যাসমূহ বিশ্লেষণ কৰিলে কিছুমান বৈশিষ্ট্য পৰিলক্ষিত হয়। কলিতাদেৱৰ উপন্যাসৰ

সাধাৰণ বৈশিষ্ট্যসমূহ তলত উল্লেখ কৰা ধৰণৰ—

(১) দণ্ডিনাথ কলিতাৰ উপন্যাসৰ এটা উল্লেখযোগ্য বৈশিষ্ট্য হৈছে আদৰ্শাত্মক দৃষ্টিভংগী। তেখেতৰ প্ৰায় সকলোকেইখন উপন্যাসতে এই দৃষ্টিভংগী প্ৰকাশিত হোৱা দেখা যায়। উদাহৰণস্বৰূপে 'সাধনা' উপন্যাসৰ নায়ক দীনবন্ধু আৰু 'পৰিচয়' উপন্যাসৰ নায়ক গোলকৰ চৰিত্ৰটোলৈ চালেই আমি এই কথা অনুধাৱন কৰিব পাৰোঁ। কলিতাদেৱৰ দীনবন্ধু চৰিত্ৰটিৰ মাজেৰে গান্ধীবাদী ভাৱধাৰা ফুটি উঠিছে। এই চৰিত্ৰটিৰ মাজেৰে লেখকে দীনবন্ধুক এজন আদৰ্শ পুৰুষ হিচাপে অংকন কৰি তেওঁক সকলো সজ গুণৰ অধিকাৰী আৰু মানৱীয় দুৰ্বলতাৰ উৰ্ধতৰূপে প্ৰতিষ্ঠা কৰিছে। এনেধৰণৰ আদৰ্শৰ প্ৰতীভূৰূপে চৰিত্ৰ অংকন কৰিবলৈ যোৱাৰ ফলত চৰিত্ৰটোৰ সামগ্ৰিক বিকাশ ঘটা দেখা নগ'ল।

(২) দণ্ডিনাথ কলিতাৰ উপন্যাসৰ কাহিনীসমূহ পৰম্পৰাগতবাদী উপন্যাসৰ অন্তৰ্ভুক্ত। কাৰণ তেওঁৰ প্ৰতিখন উপন্যাসৰ আদি, মধ্য আৰু অন্ত আছে। কলিতাদেৱৰ প্ৰায়ভাগ উপন্যাসৰে কাহিনী বহুত সহজ-সৰল। জটিল কাহিনীৰ সমাবেশ তেওঁৰ উপন্যাসত দেখা নাযায়। ঐতিহাসিক হওঁক বা সামাজিক হওঁক লেখকে বাস্তৱ ঘটনাৰ লগত কল্পনাৰ ৰহন সানি উপন্যাসবোৰত সুন্দৰকৈ উপস্থাপন কৰিছে।

(৩) কলিতাদেৱে তেওঁৰ উপন্যাসসমূহৰ চৰিত্ৰৰ মুখত সহজ-সৰল আৰু গাম্ভীৰ্যপূৰ্ণ ভাষাৰ প্ৰয়োগ কৰিছিল। ঔপন্যাসিকে উপন্যাসত যিবোৰ ভাষা, শব্দ, সুৰীয়া শব্দ, বিদেশী শব্দ, ঘৰুৱা শব্দ, জঁতুৱা ঠাঁচ, উপমা, পটন্তৰ আদিৰ আশ্ৰয় লৈছে। তাতেই কলিতাদেৱৰ শিল্পীসুলভ মনৰ দৃষ্টিভংগী আৰু সাহিত্য-প্ৰতিভা ফুটি উঠিছে। উপন্যাসত বিদেশী শব্দ টাউন, গবৰ্ণমেণ্ট, যুৰীয়া শব্দ অনুকাৰ, অনুৰূপ, ধন্যাত্মক শব্দৰ প্ৰয়োগ যেনে— চাই-চিতি, লাংখা-লিংখি, ঘৰুৱা শব্দ ঠাউনী, নাঙঠা, শব্দ চয়নৰ মাজত সন্ধিযুক্ত শব্দৰ ব্যৱহাৰ— গমনা, সাধ্যাতীত। ফকৰা-যোজনা— মেল নষ্ট কৰে হোকাই, ঘৰ নষ্ট কৰে ঢোকাই। প্ৰবাদ বাক্য— যি যাৰ তিল মাহ খাই আহিছে, সি তাৰ হ'বই, তাক কোনে খণ্ডাব। জঁতুৱা ঠাঁচ— ভেকুলীয়ে পানী-পানী পালি। হিন্দী শব্দ— কাহে চুপ ৰহতা হ্যা? সংস্কৃত শব্দ— স্ত্ৰিয়াশ্চৰিত্ৰং পুৰুষস্য ভাগ্যং দেৱো ন জানাতি কুতো মনুষ্যঃ? ইত্যাদি।

(৪) কলিতাদেৱৰ উপন্যাসকেইখন লোকসমাজৰ পটভূমিতে নিৰ্মিত। তেওঁ প্ৰতিখন উপন্যাসৰ মাজেৰে অসমীয়া লোকসমাজখনৰ সামগ্ৰিক চিত্ৰ তুলি ধৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। চৰিত্ৰ বা যিকোনো পৰিস্থিতিত আভাস দি যাওঁতে তেওঁ 'প্ৰকৃতিৰ সৈতে একাত্মীয়তা' ধাৰণাক প্ৰতিফলিতা কৰিছে। সাধাৰণতে অসমীয়া লোকসমাজৰ চিত্ৰ অংকনত লোক-সংস্কৃতিৰ সমল লোক-সাহিত্য বা মৌখিক সংস্কৃতি, ভৌতিক সংস্কৃতি, সামাজিক লোকাচাৰ, লোক পৰিৱেশ্য কলা আদিৰ অন্তৰ্গত কৰি বৰ্ণিত বিষয়ক নিভাঁজ অসমীয়া গ্ৰাম্য সমাজৰ ৰূপ প্ৰদান কৰিছে।

(৫) কলিতাদেৱৰ উপন্যাসত 'নাৰী' চৰিত্ৰসমূহক এক সুকীয়া ৰূপত উপস্থাপন কৰিছে। 'নাৰী' চৰিত্ৰৰ বৈপৰীত্য প্ৰতিখন উপন্যাসৰ মাজতে ভাস্কৰ হৈ উঠিছে। 'নাৰী'ৰ এফালে কোমল ভাৱ-প্ৰাণ প্ৰতিমূৰ্তি, আনফালে আকাশ ফালি গৰজি উঠা প্ৰতিশোধ পৰায়ণতা ভাৱমূৰ্তি দেখুওৱা হৈছে। এফালে লাঞ্ছিত নাৰীৰ কৰুণ গাথা, আনফালে আকৌ সমাজৰ হীনদৃষ্টি ভৰিৰ তলুৱাৰে মোহাৰি আগবাঢ়ি সমাজসেৱাৰ গৌৰৱত জিলিকি নাৰীৰ প্ৰতিবিম্ব তেওঁৰ উপন্যাসৰাজিৰ মাজত উদ্ভাসিত হৈ উঠিছে।

(৬) কলিতাদেৱৰ উপন্যাসসমূহৰ উপস্থাপন কৌশল আছিল বৰ্ণনীয় বিশেষ আৰু বিশ্লেষণধৰ্মী। তেওঁ যদিও সামাজিক আৰু ঐতিহাসিক ঘটনাৰাজিক উপন্যাসসমূহৰ মূল কেন্দ্ৰবিন্দু কৰিছে, কিন্তু প্ৰকৃততে তেওঁৰ দৈনন্দিন অভিজ্ঞতাৰাজিয়ে ঘটনাৰাজিৰ মেৰুদণ্ডস্বৰূপ। পৰম্পৰা আশ্ৰয়ী সমাজৰ তথাকথিত মূল্যবোধ, আধুনিকতাৰ ধামখুমীয়াত উটি ভাঁহি যোৱাৰ পৰিপ্ৰেক্ষিতত সমাজত সৃষ্টি হোৱা ব্যভিচাৰ, সামাজিক নীতিয়ে এচাম মানুহক কৰি তুলিছিল সুবিধাবাদী আৰু এনেধৰণৰ দুৰ্বাৰ অস্বাভাৱিক সমাজ ব্যৱস্থাই কলিতাদেৱকো উপন্যাসৰ মাজেৰে নতুনত্বৰ সন্ধান দিবলৈ তৎপৰ কৰি তুলিছিল।

(৭) কলিতাদেৱৰ ৰচনাৱলীৰ মাজত সমসাময়িক জাতীয়তা ভাৱধাৰাটো বিদ্ৰোহী তথা উগ্ৰৰূপত প্ৰতিফলিত হৈছে। তেওঁৰ অসমীয়া ভাষা সাহিত্যপ্ৰীতি, স্বদেশ প্ৰেমৰ বাণীৰে প্ৰতিখন ৰচনাৱলী উদ্ভাসিত।

(৮) দণ্ডিনাথ কলিতাই সৰুৰে পৰা অসমীয়া সমাজ-সংস্কৃতিক সমান্তৰালভাৱে পাশ্চাত্য সংস্কৃতিক প্ৰত্যক্ষ কৰিবলৈ সুবিধা পাইছিল। বৃটিছ দখলাধীন অসমৰ সমাজ জীৱনত বীজতৰীয়া ৰীতি-নীতি, ইংৰাজী দেখনিয়াৰ ভাৱধাৰা প্ৰকাশি উঠিছিল। তাকে লৈ তেওঁ ব্যংগ ৰচনাৰে সমাজৰ কেনা লগা দিশবোৰত থকা-সৰকা কৰিছিল।

আত্মমূল্যায়ন প্ৰশ্ন

দণ্ডিনাথ কলিতাৰ উপন্যাসসমূহৰ কোনটো বৈশিষ্ট্যক আটাইতকৈ গুৰুত্বপূৰ্ণ বুলি ক'ব পাৰি?

....

....

....

২.৭ সাৰাংশ (Summing Up)

ঔপন্যাসিক ৰজনীকান্ত বৰদলৈদেৱৰ পিছত বিংশ শতিকাৰ প্ৰাৰম্ভিক কালছোৱাত সাহিত্য-চৰ্চাৰ দিশত আত্মপ্ৰকাশ কৰা দণ্ডিনাথ কলিতাই অসমীয়া ঔপন্যাসিকৰ এখন সুকীয়া আসন দখল কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। কলিতাদেৱ এগৰাকী সফল ঔপন্যাসিক

হিচাপে পাঠক সমাজৰ মাজত পৰিচিত। তেওঁৰ উপন্যাসসমূহৰ মূল ভেঁটিয়ে আছিল সামাজিক। সমাজৰ মধ্যবিত্ত লোকৰ চিন্তা, ধ্যান-ধাৰণা, স্ত্ৰীশিক্ষাৰ সমস্যা, ৰাজনৈতিক কৰ্ম, সমাজৰ ভণ্ডামি, দুৰ্নীতি আদি দূৰ কৰাৰ চেষ্টা চলাইছিল তেওঁ। মানুহৰ দোষবোৰ উপন্যাসৰ জৰিয়তেই উদঙাই দেখাইছিল। এইক্ষেত্ৰত তেওঁৰ উপন্যাসৰ চৰিত্ৰসমূহ যথেষ্ট টনকিয়াল আছিল। অসমীয়া উপন্যাসৰ ধাৰাটোক আগুৱাই নিয়াত ৰজনীকান্ত বৰদলৈৰ পিছতে দণ্ডিনাথ কলিতাক এগৰাকী সফল ঔপন্যাসিক বুলি ক'ব পাৰি। কলিতাদেৱে সমাজৰ তথাকথিত নীতি-নিয়ম, মূল্যবোধ আদিৰ বিৰুদ্ধে উপন্যাস ৰচনাক প্ৰতিবাদৰ মাধ্যম হিচাপে গ্ৰহণ কৰিছিল বুলিও ক'ব পাৰি।

২.৮ আৰ্হি প্ৰশ্ন (Sample Questions)

১। দণ্ডিনাথ কলিতাৰ জীৱন আৰু কৃতি সম্পৰ্কে এটি আলোচনা যুগুত কৰক।

২। অসমীয়া উপন্যাস সাহিত্যত দণ্ডিনাথ কলিতাৰ স্থান সম্পৰ্কে বিশ্লেষণ কৰক।

৩। অসমীয়া ঐতিহাসিক উপন্যাস সম্পৰ্কে এটি প্ৰৱন্ধ যুগুত কৰক।

৪। দণ্ডিনাথ কলিতাৰ উপন্যাসসমূহৰ চৰিত্ৰসমূহ বিশ্লেষণ কৰি এটি প্ৰৱন্ধ যুগুত কৰক।

৫। দণ্ডিনাথ কলিতাৰ উপন্যাসমূহৰ এটি সাধাৰণ আলোচনা আগবঢ়াওক।

৬। দণ্ডিনাথ কলিতাৰ উপন্যাসসমূহৰ সাধাৰণ বৈশিষ্ট্যসমূহ আলোচনা কৰি এটি প্ৰৱন্ধ যুগুত কৰক।

৭। দণ্ডিনাথ কলিতাৰ উপন্যাসসমূহত সামাজিক চিত্ৰ কেনেদৰে প্ৰকাশ পাইছে আলোচনা আগবঢ়াওক।

৮। দণ্ডিনাথ কলিতাৰ উপন্যাসত ধাৰ্মিক দিশটো কিদৰে প্ৰতিফলিত হৈছে আলোচনা এটি আগবঢ়াওক।

৯। দণ্ডিনাথ কলিতাৰ ঐতিহাসিক উপন্যাসকেইখনত ইতিহাসৰ প্ৰভাৱ কিদৰে প্ৰতিফলিত হৈছে তাৰ এটি আভাস দিয়ক।

১০। দণ্ডিনাথ কলিতাৰ উপন্যাসত লোকসমাজৰ ছবি কিদৰে প্ৰতিফলিত হৈছে তাৰ এটি প্ৰৱন্ধ আগবঢ়াওক।

২.৯ প্ৰসংগ গ্ৰন্থ (References/Suggested Readings)

মুখ্য সমল ঃ

কলিতা, দণ্ডিনাথ ঃ ফুল (১৯০৮)

ঃ সাধনা (১৯২৮)

ঃ হত্যাকাৰী কোন (১৯৪৭)

: পৰিচয় (১৯৫০)
: আৱিষ্কাৰ (১৯৫১)
: গণবিপ্লৱ (১৯৪৮)
: অদৃষ্ট (১৯৪৯)

গৌণ সমল ঃ

ঠাকুৰ, নগেন (সম্পা) : এশ বছৰৰ অসমীয়া উপন্যাস (২০০২)
দাস, অমল চন্দ্ৰ : অসমীয়া উপন্যাস পৰিক্ৰমা (২০১২)
নেওগ, মহেশ্বৰ : অসমীয়া সাহিত্যৰ ৰূপৰেখা (১৯৩৭)
শৰ্মা, সত্যেন্দ্ৰনাথ : অসমীয়া সাহিত্যৰ সমীক্ষাত্মক ইতিবৃত্ত (১৯৮৬)
: অসমীয়া উপন্যাসৰ গতিধাৰা (১৯৭৭)
: অসমীয়া উপন্যাসৰ ভূমিকা (১৯৮৪)

* * *

তৃতীয় বিভাগ
উমাকান্ত শৰ্মাৰ উপন্যাস

বিভাগৰ গঠন ঃ

৩.১ ভূমিকা (Introduction)
৩.২ উদ্দেশ্য (Objectives)
৩.৩ উমাকান্ত শৰ্মাৰ উপন্যাস
৩.৩.১ উড়ন্ত মেঘৰ ছাঁ
৩.৩.২ ছিমছাঙৰ দুটি পাৰ
৩.৩.৩ ৰঙা ৰঙা তেজ
৩.৩.৪ এজাক মানুহ এখন অৰণ্য
৩.৩.৫ ভাৰণ্ড পক্ষীৰ জাক
৩.৪ উমাকান্ত শৰ্মাৰ উপন্যাসৰ সাধাৰণ বৈশিষ্ট্য
৩.৫ সাৰাংশ (Summing Up)
৩.৬ আৰ্হি প্ৰশ্ন (Sample Questions)
৩.৭ প্ৰসংগ গ্ৰন্থ (References/Suggested Reading)

৩.১ ভূমিকা (Introduction)

পূৰ্বৱৰ্তী বিভাগত দণ্ডিনাথ কলিতাৰ উপন্যাসৰ বিষয়ে আলোচনা কৰি অহা হৈছে। এই বিভাগটিত অসমীয়া সাহিত্য জগতৰ এজন অন্যতম ঔপন্যাসিক উমাকান্ত শৰ্মাৰ উপন্যাসসমূহৰ পৰ্যালোচনা আগবঢ়োৱা হ'ল।

আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যই পৰিপুষ্ট ৰূপ এটি লাভ কৰাত প্ৰাক্-স্বাধীনতাৰ সময়ছোৱাৰ পৰা পৰৱৰ্তী সময়লৈকে যিসকল সাহিত্যিকে তেওঁলোকৰ লিখনিৰে অসমৰ ভাষা-সাহিত্য-সংস্কৃতিলৈ বৰঙণি আগবঢ়াই থৈ গৈছে সেইসকলৰ ভিতৰত উমাকান্ত শৰ্মাও আছিল অন্যতম। সাহিত্য সাধনাকে জীৱনৰ ব্ৰত হিচাপে লোৱা শৰ্মাই সাহিত্যৰ প্ৰায়কেইটা দিশলৈকে অৱদান আগবঢ়াই গৈছে।

৩.২ উদ্দেশ্য (Objectives)

এই বিভাগটি অধ্যয়ন কৰাৰ অন্তত আপোনালোকে—

- উমাকান্ত শৰ্মাৰ উপন্যাসসমূহৰ লগত পৰিচিত হ'ব পাৰিব,
- তেওঁৰ সকলোবোৰ উপন্যাসৰ বিষয়বস্তু ফঁহিয়াই চাব পাৰিব,
- তেওঁৰ উপন্যাসৰ সাধাৰণ বৈশিষ্ট্য সম্পৰ্কে পৰ্যালোচনা কৰিব পাৰিব।

৩.৩ উমাকান্ত শৰ্মাৰ উপন্যাস

পঞ্চাশৰ দশকত উমাকান্ত শৰ্মাৰ ‘উড়ন্ত মেঘৰ ছাঁ’ (১৯৪৭) উপন্যাস প্ৰকাশিত হয় আৰু ইয়াৰ পিছত ষাঠিৰ দশকত ‘ছিমছাঙৰ দুটি পাৰ (১৯৬৫), ‘ৰঙা ৰঙা তেজ’ (১৯৬৮) প্ৰকাশ হয়। এই তিনিখন উপন্যাসত তেখেতে পশুপতি ভৰদ্বাজ ছদ্মনামত লিখিছিল। ১৯৮৬ চনত তেখেতৰ বিখ্যাত উপন্যাস ‘এজাক মানুহ এখন অৰণ্য’ প্ৰকাশ পায়। ইয়াৰ পিছত ১৯৯২ চনত ‘ভাৰণ্ড পক্ষীৰ জাক’ আৰু ১৯৯৫ চনত ‘কাজলীৰ ৰোগ’ উপন্যাসখন প্ৰকাশিত হয়।

আনহাতে এগৰাকী সু-গল্পকাৰ হিচাপেও উমাকান্ত শৰ্মাই সমাজৰ সৰু সৰু মানুহখিনিৰ সুখ-দুখকে আদি কৰি সকলো ছবি সহমৰ্মিতাৰে চিত্ৰিত কৰি তেওঁৰ উদাৰ মনোভাৱৰ পৰিচয় দাঙি ধৰিছে। তেখেতৰ কেইখনমান গল্পপুথিৰ নাম হৈছে ‘ঘূৰ্ণীয়া পৃথিৱীৰ বেঁকা পথ’ (১৯৪৭), ‘উকা এটি মন’ (১৯৭৮), ‘এটা ত্ৰিভুজ দুডোখৰ জেং’ (১৯৯২) ইত্যাদি।

৩.৩.১ উড়ন্ত মেঘৰ ছাঁ

‘উড়ন্ত মেঘৰ ছাঁ’ নামৰ উপন্যাসখনত লেখকে সমাজৰ একেবাৰে নিম্নখাপৰ মানুহখিনিৰ ছবিখন চিত্ৰিত কৰিছে। পৰমা নামৰ এটি সৰু ল’ৰাৰ অস্থিৰ তথা সংঘাতপূৰ্ণ জীৱনৰ মাজেৰে কাহিনী নিৰ্মিত হৈছে। উপন্যাসখনৰ বিষয়বস্তু সন্দৰ্ভত ড° সত্যেন্দ্ৰ নাথ শৰ্মাই এক উপযুক্ত মন্তব্য আগবঢ়াইছে এইবুলি— “জীৱনত কোনো আদৰ্শ বা উদ্দেশ্য বিচাৰিবলৈ অলপো প্ৰয়াস নকৰা অতীতৰ প্ৰতি কোনো খেদ নথকা আৰু ভৱিষ্যতৰ প্ৰতি কোনো ভৰসা নৰখা, বৰ্তমানেই যাৰ কাৰণে একমাত্ৰ সত্য তেনে এক শ্ৰেণীৰ বেপৰোৱা মনোবৃত্তিৰ হেণ্ডিমেন, ড্ৰাইভাৰ, জুৱাৰী আদি চৰিত্ৰৰ কাৰ্যকলাপৰ ভেটিত উড়ন্ত মেঘৰ ছাঁৰ কথাবস্তু নিৰ্মিত হৈছে।” (শৰ্মা, অসমীয়া উপন্যাসৰ ভূমিকা, ১৫৫)।

উপন্যাসখনৰ নায়ক হিচাপে চিত্ৰিত কৰা পৰমাৰ জীৱনটোৰে ক’তো স্থিৰতা নাই, জীৱনে থিতাপি ল’ব নোৱাৰে আৰু য’ত থিতাপি লোৱাৰ কথা ভাৱে তাতেই যেন এটা আহুকলীয়া পৰিস্থিতিৰ জন্ম হয় আৰু তেতিয়াই জীৱনে অন্য এফালে গতি কৰে।

কাহিনীভাগ ধনশিৰি নদীৰ পাৰত গঢ়ি উঠা নতুন ৰে’ল জংচন ধৰ্মপুৰ অঞ্চলৰ জীৱনযাত্ৰাক পটভূমি হিচাপে লৈ সেই ঠাইখিনিৰ দুখীয়া, শ্ৰমজীৱি আৰু ৰে’লত কাম কৰা বণুৱা ভাই-ভনীৰ নিচিনা দুৰ্বল অসহায় জীৱনৰ ছবি চিত্ৰিত কৰিছে। লগতে সেই মানুহখিনিক পাঠকৰ আগত তুলি ধৰাই ঔপন্যাসিকৰো উদ্দেশ্য। শোষণৰ বলি হৈ এই মানুহখিনিয়ে যন্ত্ৰণাময় জীৱন এটা পাৰ কৰিবলগীয়া হৈছে স্বাধীনতা লাভ কৰা এই দেশত। বৃটিছৰ পৰাহে দেশ স্বাধীন হ’ল, কিন্তু সাধাৰণ মানুহখিনিৰ ওপৰত অত্যাচাৰ চলিয়েই থাকিল। দুখীয়া মানুহখিনিয়ে জীয়াই থকাৰ কাৰণে সংগ্ৰাম কৰিবলগীয়া

হ'ল আগতকৈও অধিক। আৰু সেই অৱহেলিত, দুখীয়া শ্ৰেণীটোক প্ৰতিনিধিত্ব কৰিছে হেণ্ডিমেন, ড্ৰাইভাৰ, জুৱাৰী জাতীয় নিম্নশ্ৰেণীৰ মানুহখিনিয়ে আৰু সেই সৰু সৰু মানুহৰ চৰিত্ৰখিনিয়েই ঔপন্যাসিকে খুব সুন্দৰকৈ পাঠকক পৰিচয় কৰাই দি প্ৰগতিৰ পৰিচয় দিছে। মুখ্য চৰিত্ৰ পৰমাৰ জৰিয়তে লেখকে কাহিনীত অন্য চৰিত্ৰ সংযোজিত কৰিছে। পৰমাৰ জীৱনে ক'তো শান্তি বিচাৰি নেপায়, য'লৈকে যায় ত'তেই মাৰ্পিট কৰি থকাই যেন তাৰ কাম, কাহিনীটোত পৰমাৰ স্বভাৱ দেখুৱাইছে এনেদৰে— 'মুনিহ-তিৰোতা, ল'ৰা-ছোৱালী মিলি যিখন তাৰ পৃথিৱী সেই পৃথিৱীখন হিংসা আৰু আক্ৰোশৰ পৃথিৱী। সি জানে কাম কৰি দিলেই মানুহৰ মনে তৃপ্তি নামানে। মানুহৰ মনত নানা ফালৰপৰা আহে দুখ আৰু অশান্তি। মনত দুখ পালেই পৰমাই পৃথিৱীখনৰ মানুহবিলাকক আঘাত কৰে। আঘাত কৰিবলৈ যদি মানুহ নাপায়, তেনে ঘৰ-দুৱাৰ ভাঙে। তাৰ মনত আঘাতৰ অনুৰূপ আঘাত সি অন্য মানুহক দিয়ে।' (উড়ন্ত মেঘৰ ছাঁ)

পৰমাৰ উপৰি আন চৰিত্ৰ কিছুমান সৃষ্টি কৰি কাহিনীটোক সক্ৰিয় কৰাৰ কাৰণে আন চৰিত্ৰৰ সৃষ্টি কৰিছে। জীয়াই থকাৰ তাড়নাত পৰমাই বিভিন্ন কামত জড়িত হয় যদিও এঠাইতে সি টিকি থাকিব নোৱাৰে। কিবা নহয় কিবা অথন্তৰ ঘটিবই। সৰুতে মাতৃক হেৰুওৱা পৰমাই পিতৃৰ অত্যাচাৰ সহিব নোৱাৰি পেটৰ তাড়নাত ধৰ্মপুৰ ৰে'ল ষ্টেচনত কাম কৰাৰ কাৰণে উপস্থিত হয়। ধৰ্মপুৰ পোৱাৰ পিছত ক্ৰমে চাহ দোকান, কাঠফলা কাম, ধান কল আদিত শ্ৰমিক হিচাপে কাম কৰে আৰু এইবোৰ কাম কৰোঁতে বিভিন্ন জটিলতাৰ সন্মুখীন হ'বলগীয়া হয় আৰু শেষলৈ সি হত্যাৰ দৰে জঘন্য অপৰাধতো জগৰীয়া হ'বলগা হয়। আচলতে বাস্তৱৰ লগত হোৱা কঠোৰতকৈ কঠোৰ সংগ্ৰামে পৰমাৰ জীৱনকো কঠোৰ কৰি তুলিছিল। সুবিধাবাদী শ্ৰেণীটোৱে সাধাৰণ মানুহখিনিক প্ৰত্যক্ষ বা পৰোক্ষভাৱেই অহৰহ মাধমাৰ শোধাই আহিছে। সেয়ে পৰমাৰো জীৱনৰ প্ৰতি মোহভংগ ঘটিছে। সেইকাৰণে জেদী পৰমা যদিও অস্থিৰ, তথাপি যিজনে তাক কষ্ট দিয়ে তাক প্ৰত্যুত্তৰ দিবলৈ কুণ্ঠাবোধ নকৰে। দৰকাৰ হ'লে জেলতো সোমাইছে। গতিকে এইক্ষেত্ৰত আমি ক'ব পাৰো যে পৰমাৰ প্ৰতিবাদী সত্ত্বাটো যথেষ্ট প্ৰবল। পৰমাই অন্যায়ৰ প্ৰতিবাদ কৰিবলৈ সৰুৰ পৰাই শিকিছিল। দেউতাকৰ অত্যাচাৰৰ পৰা পৰিত্ৰাণ পাবলৈ পৰমাই প্ৰথমে কুলিৰ কামত হাত দিছিল যদিও বিনিময়ত পাবলগা পইচা নোপোৱাত কাজিয়া কৰি সেই কামৰ সিমানতে ইতি পেলালে। পিছত দোকানীৰ কাম আৰম্ভ কৰিলে যদিও যিজন দোকানীয়ে লৈ গৈছিল সেইজনে অলপ কথাতে পৰমাক মাৰধৰ কৰে, কিন্তু দোকানীজনৰ পত্নীয়ে পৰমাক যথেষ্ট মৰম কৰিছিল কিন্তু তথাপিও পৰমাক তাত বান্ধি ৰাখিব নোৱাৰিলে। দোকানী কামৰ পিছত পৰমাই ধান কলৰ শ্ৰমিক হিচাপে কাম কৰিলে যদিও তাত ঠিকাদাৰ এজনে পৰমাক অপৰাধজনিত কামত নিয়োজিত কৰিবলৈ বিচাৰিছিল, কিন্তু পৰমাই ক্ষুব্ধ হৈ মানুহজনৰ টকা-পইচা সোপাকে কাঢ়ি নি জেলৰ ভাত খাবলগীয়া হয়। আনফালে জেলৰ পৰা ওলাইও পৰমাই ঠিকাদাৰৰ লগত কাজিয়া পেচাল, মাৰ্পিট কৰি গুচি যায়। মুঠতে আমি ক'ব

পাৰো যে পৰমাই জীৱনত নানা সমস্যাৰ মুখামুখী হ'বলগা হৈছিল আৰু সেই সমস্যা পৰমাক আনি দিছিল আমাৰ সমাজ ব্যৱস্থাইহে। পুঁজিবাদী সমাজ ব্যৱস্থাই পৰমাৰ দৰে অনেক মানুহ আমাৰ সমাজত সৃষ্টি কৰি আহিছে।

এইদৰেই ঔপন্যাসিকে পৰমা চৰিত্ৰটোৰ মাজেৰে সমাজৰ একেবাৰে নিম্ন হিচাপে পৰিচিত জুৱাৰী, মদাহীৰ নিচিনা চৰিত্ৰসমূহক পাঠকৰ আগত লেখকে পৰিচয় কৰাই দিছে আৰু লগতে লেখকে নিজৰ মানৱতাৰ পৰিচয়ো পাঠকক দিবলৈ সক্ষম হৈছে।

আত্মমূল্যায়ন প্ৰশ্ন

'উড়ন্ত মেঘৰ ছাঁ' উপন্যাসখনৰ নায়ক পৰমাৰ চাৰিত্ৰিক মহত্ব কোনকিনিত?
(৩০ টা শব্দৰ ভিতৰত উত্তৰ লিখক)

....

....

....

৩.৩.২ ছিমছাঙৰ দুটি পাৰ

উমাকান্ত শৰ্মাৰ দ্বিতীয়খন উপন্যাস 'ছিমছাঙৰ দুটি পাৰ'ত গাৰো জনজাতিসকলে দেশ বিভাজনৰ সময়ত সীমান্তৱৰ্তী গাঁৱৰপৰা চলোৱা হত্যা, ধৰ্ষণ, লুণ্ঠন আদিৰ দৰে হিংসাত্মক ঘটনাৰ কিদৰে বলি হ'বলগা হৈছিল, লগতে গাৰো লোকসকলৰ স্বাভাৱিক জীৱন যাত্ৰাত কিদৰে ব্যাঘাত জন্মিছিল তাৰ জীয়া ছবি কিন্তু ভয়াবহ ছবিখন চিত্ৰিত কৰিছে।

গাৰো জনজীৱনৰ পটভূমিত ৰচনা কৰা এই উপন্যাসখনত গাৰোসকলে সন্মুখীন হোৱা অবৰ্ণনীয় অত্যাচাৰৰ কথা প্ৰতিফলিত হৈছে। সীমান্তৰ দস্যুসকলে/দস্যুদলে সিটো পাৰত থকা গাৰো গাঁৱৰ সকলো মানুহৰ ওপৰত এনেকুৱা অত্যাচাৰ চলাইছিল যে ছিমছাঙৰ আনটো পাৰলৈ মানুহ পলাবলৈ বাধ্য হ'ল। কিন্তু পলোৱাৰ বাটতো মানুহ মাৰিব নেৰিলে।

উপন্যাসখনৰ মুখ্য নাৰী চৰিত্ৰ গাৰো যুৱতী চিত্ৰামণি দস্যুদলৰ হাতত নিৰ্যাতিত হ'বলগা হৈছিল। চিত্ৰামণিক অপহৰণ কৰি দস্যুৰ দলটোৱে তাইৰ ওপৰত পাশৱিক অত্যাচাৰ আৰম্ভ কৰিছিল আৰু শেষত একেবাৰে মুমুৰ্ষ অৱস্থাত চিত্ৰামণিৰ প্ৰেমিক কুৰ্ণোৱে তাইক উদ্ধাৰ কৰি আনিছিল। হিনো নামৰ এগৰাকী যুৱকে চিত্ৰাৰ পাণিপ্ৰাৰ্থী হ'ব বিচাৰিছিল। হিনো আছিল অহংকাৰী স্বভাৱৰ এজন যুৱক। চিত্ৰামণিক কুৰ্ণোৱে বিয়া পাতে। কিন্তু দুৰ্ভাগ্যবশতঃ দস্যুৰ পৰা কুৰ্ণো, হিনো কোনোৱে সাৰিব নোৱাৰিলে। দস্যুৰ হাতত কুৰ্ণোৰো মৃত্যু হ'ল।

আনহাতে চিত্ৰামণিৰ বিলামণি নামৰ ভনীয়েকজনীও দস্যুৰ হাতৰপৰা সাৰিব নোৱাৰিলে। শত্ৰুৰ হাতত বিলামণি অপহৃত আৰু ধৰ্ষিতা হয়। বিলামণিক উদ্ধাৰ কৰাৰ কাৰণে গাঁৱৰ আগশাৰীৰ ব্যক্তি হৰেন্দ্ৰ, ৰিছিল, সোনেন, ৰঘুনাথকে আদি কৰি

বহুকেইজন ওলাই আহিল, কিন্তু বিলামণিক বচাবলৈ আহি তেওঁলোকে নিজৰেই যেন মৃত্যু মাতি আনিলে। ইমানতে দস্যুদল ক্ষান্ত নাথাকি এইবাৰ গাৰো গাঁওখনৰ সকলো মানুহৰপৰা সা-সম্পত্তি কাঢ়ি নিবলৈ ধৰিলে। এক প্ৰকাৰৰ জীৱন নৰকসদৃশ হৈ পৰিল গাৰো গাঁওবাসীৰ। উপায়ন্তৰ গাঁওবাসী সেই ঠাইৰপৰা আনঠাইলৈ পলাবলৈ ধৰিলে। কিন্তু পলোৱাৰ বাটতো যিমানলৈকে পাৰি অত্যাচাৰ চলাই থাকিল। চিত্ৰামণি সেই সময়ত সন্তানসম্ভৱা আছিল। সেই জটিল সময়তো চিত্ৰামণিয়ে তাইৰ ভায়েকক লগত লৈ ছিমছাঙৰ আনটো পাৰলৈ যাত্ৰা আৰম্ভ কৰিলে, যি যাত্ৰা আছিল তাইৰ বাবে বিপদশংকুল আৰু অনিশ্চিত। কিন্তু ছিমছাঙ নদীৰ পাৰতে চিত্ৰামণিয়ে এটি পুত্ৰ সন্তান প্ৰসৱ কৰিলে, যিয়ে চিত্ৰামণিৰ মনলৈ এক নতুন আশাৰ সঞ্চাৰ কঢ়িয়াই আনিলে। কেঁচুৱাটিৰ উমাল পৰশে তাই মৃত স্বামীক যেন ঘূৰাই পালে তেনে অনুভৱ কৰিলে। আৰু তাই এই কথাটোত আনন্দ লাভ কৰিলে।

এইদৰেই মানুহৰেই নিষ্ঠুৰতাৰ-নৃশংসতাৰ বলি হৈ দেশ বিভাজনৰ সময়ছোৱাত গাৰো সমাজখনে কেনেধৰণৰ যন্ত্ৰণাময় জীৱন পাৰ কৰিবলগীয়া হৈছিল তাৰেই জীৱন্ত স্বাক্ষৰ ছিমছাঙৰ দুটা পাৰ উপন্যাসখনত চিত্ৰিত হৈছে।

৩.৩.৩ ৰঙা ৰঙা তেজ

বিয়াল্লিছৰ গণ আন্দোলনৰ পটভূমিত ৰচিত ‘ৰঙা ৰঙা তেজ’ নামৰ উপন্যাসখনত বৰনগৰ নামৰ এখন থানাক কেন্দ্ৰ কৰি কাহিনীভাগ বৰ্ণিত হৈছে। জনগোষ্ঠীয় সংঘাতৰ লগতে আত্মত্যাগৰ কাহিনীও উপন্যাসখনত বৰ্ণিত হৈছে। উপন্যাসখনৰ পটভূমি যথেষ্ট বহল। এফালে দ্বিতীয় মহাযুদ্ধৰ আগত হোৱা ৰণাংগণৰ প্ৰস্তুতি, আনফালে ক'লা-বগা সৈন্যৰ কুচকাৱাজ। আকৌ আনফালেদি ভাৰতৰ স্বাধীনতা আন্দোলনৰ চৰম পৰ্যায় আৰু লেখকে এই সকলোবোৰ সামৰি জনগোষ্ঠীয় সংঘাতৰ ছবিখন বৰ্ণনা কৰিছে।

উপন্যাসখনৰ নায়ক শিৱনাথ এক শক্তিশালী চৰিত্ৰ। শিৱনাথৰ নেতৃত্বত মুক্তিৰ কাৰেণ হিংসাত্মক কাৰ্য সংঘটিত হৈছিল। আৰু শিৱনাথৰ লগত যোগ দিছিল অৰবিন্দ, সমুদ্ৰ, নিজাম, কাৰিকৰ, ৰূপৰাম, সাৱিত্ৰী, উমাকে ধৰি এচাম স্বাধীনতা সংগ্ৰামী যুৱক-যুৱতীয়ে। তেওঁলোকে অগ্নি সংযোগ কৰা, দলং ভঙা আদি কামতে সন্তুষ্ট নাথাকি বৰনগৰ থানা আক্ৰমণ কৰাৰ লগতে পতাকা উত্তোলন কৰিবলৈ গৈছিল। কিন্তু পতাকা উত্তোলন কৰিবলৈ গৈ শিৱনাথ আৰু কাৰিকৰে মৃত্যুক আকোঁৱালি ল'বলগা হৈছে।

উমাকান্ত শৰ্মায়ে উত্তৰ কামৰূপ অঞ্চলৰ স্বাধীনতা সংগ্ৰামীসকলৰ কাৰ্যকলাপ ওচৰৰ পৰা নিৰীক্ষণ কৰিবলৈ সুবিধা পাইছিল। নলবাৰী অঞ্চলৰ আন্দোলন পৰিচালনা কৰা প্ৰভাত শৰ্মা আৰু সৰভোগৰ ব্ৰজনাথ শৰ্মাকো উমাকান্ত শৰ্মাই ওচৰৰ পৰা জনাৰ সুযোগ পাইছিল। সেয়েহে উপন্যাসখনৰ চৰিত্ৰসমূহ কাল্পনিক হ'লেও তেওঁৰ যি বাস্তৱ উপলব্ধি সেয়া প্ৰতিটো চৰিত্ৰৰ মাজেৰে চিত্ৰিত হৈ কাহিনীভাগ জীৱন্ত হৈ উঠিছে।

উপন্যাসখনত সঠিক কাহিনী এটাৰ যদিও ৰূপায়ণ ঘটা নাই তথাপিও অস্থিৰ সমাজ জীৱনৰ ছবিখনে উপন্যাসখনৰ কাহিনীয়ে সফলতা লাভ কৰিছে বুলিব পাৰি।

৩.৩.৪ এজাক মানুহ এখন অৰণ্য

'এজাক মানুহ এখন অৰণ্য' উমাকান্ত শৰ্মাৰ শ্ৰেষ্ঠ সাহিত্যকৰ্মৰ অন্যতম। উপন্যাসখনত চাহ বাগিছাত কাম কৰা শ্ৰমিক বণুৱাসকলৰ জীৱনৰ দুখ-যন্ত্ৰণাৰ ছবিখন বৰ্ণনা কৰাৰ লগতে বণুৱাসকলৰ জীৱনৰ উত্তৰণৰ ছবি চিত্ৰিত কৰি লেখকে পাঠকৰ আগত প্ৰগতিশীল চিন্তাৰ পৰিচয় দিছে। বৃটিছে অসম অধিকাৰ কৰাৰ সময়ত যেতিয়া চাহ বাগিছা পাতিছিল তেতিয়া ভাৰতৰ বিভিন্ন প্ৰান্তৰপৰা বাগানত কাম কৰিবলৈ অসমলৈ বণুৱা আনিছিল।

উপন্যাসখন মুল্কৰাজ আনন্দৰ Leaves and a bud উপন্যাসখনৰ লগত সাদৃশ্য লক্ষ্য কৰা যায়। আনফালে আমি অসমীয়া উপন্যাসলৈ চালে ৰাস্না বৰুৱাৰ 'সেউজী পাতৰ কাহিনী', যোগেশ দাসৰ 'ডাৱৰ আৰু নাই', বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভট্টাচাৰ্যদেৱৰ 'কালৰ হুমুনিয়াহ' আদি উপন্যাসৰ কথা মনলৈ আনিব পাৰোঁ। শ্ৰমিক বণুৱা জীৱনৰ যন্ত্ৰণা সকলোতে একেই! কি অসম! কি ভাৰতবৰ্ষ! কি বিদেশ! প্ৰলোভনত ভোল যোৱা বণুৱাসকল চিৰবঞ্চিত-লাঞ্ছিত হৈ আহিছে।

ঊনবিংশ শতিকাৰ দ্বিতীয় দশকৰ সময়ছোৱাত ভাৰতৰ বিভিন্ন প্ৰান্তৰপৰা বৃটিছৰ উদ্যোগত গঢ়ি উঠা চাহ বাগিচাত কাম কৰিবলৈ বণুৱাক ফুচুলাই অনা হৈছিল। গোদাবৰী, মহানদী, ময়ূৰাক্ষী পাৰ হৈ মেঘনা-যমুনা-ব্ৰহ্মপুত্ৰ পাৰ হৈ তেওঁলোক অসমৰ মাটিত ভৰি থ'লেহি। নিজৰ দেশত এৰি থৈ আহিল আপোনজন। পেটৰ তাড়নাত তেওঁলোক অসমৰ বাগিছাত সোমাল যদিও সন্মুখীন হ'ল অবৰ্ণনীয় অত্যাচাৰ, নিপীড়ন, অমানৱীয় শাস্তিৰ। কিন্তু বণুৱাসকলে তথাপিও সকলো দুখ-কষ্ট জলাঞ্জলি দিও অসমীয়াৰ লগত হাড়ে-হিমজুৱে মিলি যাবলৈ চেষ্টা কৰিলে। এই কথা আমি গাঁৱৰ ডেকা দহজুৰ, মনচুৰহঁতৰ লগত মিলা-মিছা কৰাৰ মাজেৰেই আমি গম পাওঁ। অসমীয়া সংস্কৃতিৰ গীত-নৃত্যৰ লগত তেওঁলোক লগ হৈ ভাৰতীয় সংস্কৃতিৰ এক অংগ হৈ পৰিল।

উপন্যাসখনত তিনিটা প্ৰজন্মৰ চৰিত্ৰই কাহিনীটো আগবঢ়াই নিছে। বগা চাহাবৰ অত্যাচাৰ বণুৱাসকলে অনেক সহ্য কৰিবলগা হৈছিল। কিন্তু কিমান দিনলৈ তেওঁলোকে সহ্য কৰি থাকিব। দেশৰ সকলো বণুৱাই প্ৰলোভনত ভোল গৈ শোষণ, নিপীড়নৰ বলি হৈ আহিছে আৰু ৰানহাহঁতৰ নিচিনা বণুৱাই পৃথিৱীৰ সমগ্ৰ সৰ্বহাৰা বণুৱা শ্ৰেণীটোক প্ৰতিনিধিত্ব কৰিছে।

কিন্তু বাগিছাৰ বণুৱা আৰু মালিকৰ মাজত এটা সময়ত সংঘাত আৰম্ভ হ'বলৈ ধৰিলে। বন্ধন জীৱন বণুৱাসকলে কেতিয়াও নামানে। এটা সময়ত তেওঁলোকক মুক্তি দিবই লাগিব নহ'লে তেওঁলোকে নিজেই বান্ধোনৰ শিকলি ছিঙি ওলাই যাব। সেয়ে বণুৱাসকলে এটা সময়ত সকলো একেলগ হয়, তেওঁলোকে গম পাইছে যে যদিহে একো নামাতে তেওঁলোকে ভৱিষ্যতেও একে শাস্তিয়েই খাব লাগিব।

উপন্যাসখনত চিত্ৰিত কৰা তুলসী এটা প্ৰগতিশীল চৰিত্ৰ। বণুৱা ল'ৰা হ'লেও তুলসীয়ে সমাজখনৰ কাৰণে কিবা এটা কৰাৰ কাৰণে কষ্ট কৰিছে। পিছলৈ ৰূপহীজান চাহ বাগিছাৰ শ্ৰমিক নেতাও হৈছে। তুলসীৰ প্ৰতিবাদী মনটো অসমলৈ আহি থকা যাত্ৰাপথতেই আমি এনেদৰে গম পাওঁ— "ইয়াৰ আটাইবোৰ বেয়া। চৰ্দাৰবোৰ বেয়া, সেয়া বগা মানুহজন জঘন্য। আছাম বোলা ঠাইখনো সেই একেই হ'ব। মোৰ গাত বল নাই। থকা হ'লে প্ৰথমে মই সেই বগা মানুহজনক মাৰিলোহেঁতেন। তাৰ পাছত চৰ্দাৰকেইজনক। তাৰ পাছত ঘৰলৈ গুচি গ'লোহেঁতেন। শুকান মাটি হ'লে কি হ'ব, সেয়া আমাৰ ঘৰ। খাবলৈ নাপাই মৰা এক কথা আৰু অযথা আনৰ কোব খাই, গালি খাই মৰা অন্য কথা।'

সেই তুলসীৰ নেতৃত্বতেই ৰূপহীজান বাগিছাত বণুৱা সংঘ গঠন হয়। তুলসীহঁতৰ পিছৰ প্ৰজন্মই যাতে বণুৱা জীৱন বা বণুৱাৰ অকথ্য নিৰ্যাতন ভোগ কৰিব নালাগে তাৰ কাৰণে তুলসীহঁতে কষ্ট কৰি সংঘ গঠন কৰিছে।

তুলসীৰ ল'ৰা অৰ্জুন হৈছে নতুন প্ৰজন্মৰ প্ৰতিনিধি, নতুন আদৰ্শ লৈ কাম কৰিছে। পঢ়ি-শুনি বণুৱা ল'ৰা অৰ্জুন ডাক্তৰ হৈছে। অৰ্জুনৰ লগৰ ৰমণীয়ে প্ৰাইভেটকৈ মেট্ৰিক দিছে। সিহঁত দুয়ো স্বাধীনতা আন্দোলনত যোগ দিছে। বণুৱা জীৱনৰ প্ৰতি থকা দায়বদ্ধতা লেখকৰ এই উপন্যাসখনৰ জৰিয়তে প্ৰকাশ পাইছে।

আনফালেদি চাহ জনগোষ্ঠীৰ মাজত চলা গীত-মাত, পূজা-পাৰ্বণ (কৰম পূজা, টুচু পূজা) আদিৰ লগতে ৰমণীয়ে বৰগীত গোৱাৰ মাজেৰে সকলো মিলি যে অসমীয়া জাতিৰ উত্তৰণ ঘটাইছে সেই ছবিখন সুন্দৰকৈ প্ৰকাশ পাইছে। বণুৱা জীৱনৰ সমাজ-সংস্কৃতি, দুখ-কষ্টক বিষয় হিচাপে লৈ উত্তৰণমুখী চিন্তাধাৰাৰে যি ছবি কাহিনীটোত চিত্ৰিত কৰিলে সিয়েই উপন্যাসখনৰ তথা ঔপন্যাসিকৰ সাৰ্থকতা বহন কৰিছে।

আত্মমূল্যায়ন প্ৰশ্ন

'এজাক মানুহ এখন অৰণ্য' উপন্যাসখনক উমাকান্ত শৰ্মাৰ শ্ৰেষ্ঠ উপন্যাস বুলিব পাৰি নে? (৪০ টা শব্দৰ ভিতৰত উত্তৰ লিখক)

....

....

....

৩.৩.৫ ভাৰণ্ড পক্ষীৰ জাক

শৰ্মাৰ মহাকাব্যধৰ্মী উপন্যাস 'ভাৰণ্ড পক্ষীৰ জাক' এখন উল্লেখযোগ্য উপন্যাস। সাম্প্ৰতিক সময়ছোৱাৰ সমস্যাক কেন্দ্ৰ কৰি কাহিনীভাগ নিৰ্মাণ হৈছে। 'বড়ো' জনজাতিৰ সমাজ জীৱনৰ পটভূমিত ৰচনা কৰা উপন্যাসখনত বড়ো সমাজ জীৱনলৈ অহা নানা ঘাত-প্ৰতিঘাতৰ কথা প্ৰতিফলিত হৈছে। ১৯৯২ চনত উপন্যাসখন

ৰচনা কৰা উপন্যাসখনত ছেছাখুলি নামৰ বজাৰখনক কেন্দ্ৰ কৰি কথাবস্তু নিৰ্মাণ কৰিছে যদিও এটা নিৰ্দিষ্ট কাহিনী সংপৃক্ত কৰা হোৱা নাই তথা এটা মুখ্য চৰিত্ৰ হিচাপেও চৰিত্ৰ এটাক নিৰ্মাণ কৰা নাই।

ছেছাখুলি বজাৰখন বিভিন্ন সৰু-বৰ দোকানক কেন্দ্ৰ কৰি গঢ়ি উঠিছে। ছেছাখুলি বজাৰৰ ওচৰতে ছেছাখুলি নামৰ গাঁও এখন আছে আৰু তাৰ ওচৰতে আন এটা অঞ্চল আছে যিটো ছোনাফালি নামেৰে পৰিচিত। ছেছাখুলি অঞ্চলত পাঁচটা চুবুৰী আছে আৰু এটা এটা পাৰা নাম দি বিভিন্ন মানুহে একেলগে বাস কৰে। অঞ্চলটোৰ হাজোপাৰাত প্ৰায় ডেৰশ-দুইশ মানুহে বাস কৰে। ইয়াত বাস কৰে কোঁচ, কেওট, মুচি আদি মানুহে। বামুণ মানুহ আছে মাত্ৰ কেইঘৰমান আৰু কলিতা আছে বিশ ঘৰমান। লগতে পীৰচুক নামৰ এটা সৰু চুবুৰী আছে, য'ত প্ৰায় ১০০ ঘৰ মুছলমান মানুহে বাস কৰে। আৰু কেইঘৰমান কছাৰী, নেপালীৰ লগতে নামবিহীন দুঘৰমান মানুহে বাস কৰে। আৰু ছেছাখুলিত আগৰেপৰা থকা ধনীৰাম, ৰূপনাথ নামৰ ব্যক্তিৰ অনুমতিত কছাৰী বাছিৰাম আৰু নেপালী টিকাৰামৰ নেতৃত্বত এদল মানুহ নিগাজী বাসিন্দা হিচাপে ছেছাখুলিলৈ আহিবলৈ ধৰে। এই সকলোখিনি মানুহৰ মাজত আছিল সম্প্ৰীতিৰ এডাল কটকটীয়া এনাজৰী। বিভিন্ন সম্প্ৰদায়ৰ বাসভূমি ছেছাখুলি আছিল সমন্বয়ৰ এক অপূৰ্ব নিদৰ্শন। গাঁওখনত পূজা-পাৰ্বণ বা যিয়েই অনুষ্ঠান নহওক কিয় সকলোৱে সমানে বা একেলগে অংশগ্ৰহণ কৰিছিল।

কিন্তু সকলোৱে মিলাপ্ৰীতিৰে সহযোগিতা কৰি অহা বড়ো যুৱক-যুৱতীসকল হঠাতে যেন সচেতন হৈ পৰিল। ইয়াৰ কাৰণ আছিল স্বাধীনতাৰ দুই দশক পাৰ হৈ যোৱাৰ পিছতো তেওঁলোকে আশা কৰা মতে কোনোধৰণৰ উন্নতিৰ মুখ দেখিবলৈ নাপালে। পমুৱা মৈমনছিঙীয়া আৰু শৰণাৰ্থীয়ে যেতিয়া হাবি-বন কাটি-ভাঙি ছেছাখুলি ছোনাফালিত মাটি অধিগ্ৰহণ কৰিলে তেতিয়াই অবড়ো সকলো লোকৰ প্ৰতি বড়ো জনজাতিসকলৰ মনত শত্ৰুভাৱ আহিবলৈ ধৰিলে। গতিকে হঠাৎ যেন দীৰ্ঘদিনৰ সম্পৰ্কৰ মনোমালিন্যৰ ছবিখন ছেছাখুলিত দেখিবলৈ পোৱা গ'ল। নতুন চিন্তাধাৰাৰ যুৱক-যুৱতীৰ লগত পুৰণি চামৰ বিপদ হোৱাৰ দৰে হ'ল। এক অৰ্থত বলিৰ পঠা হৈ পৰিল পুৰণি চামৰ মানুহখিনি। পাঁচোটা চুবুৰীত ইমানদিনে মৰম-চেনেহৰ মাজত ডুবি থকা মানুহখিনিৰ মাজত ক্ৰমান্বয়ে ব্যৱধান আহিবলৈ ধৰিলে।

উপন্যাসখনত চিত্ৰিত কৰা অলিত, উৰ্মিলা, ৰণেন, ৰণ্জিলা, বকুল দৈমাৰীকে ধৰি বড়োসকলৰ বিকাশৰ কাৰণে যুঁজ দিবলৈ ওলাই আহিল। কিন্তু তেওঁলোকৰ মাজতো আকৌ আদৰ্শক লৈ সংঘাত আৰম্ভ হ'ল। তেওঁলোকৰ ভিতৰত কেইজনমান আছিল চৰম পন্থাত বিশ্বাসী আৰু আন এচাম আছিল আদৰ্শবাদী কৰ্মপন্থাত বিশ্বাসী। অলিত, উৰ্মিলাহঁত আছিল চৰমপন্থাৰ আৰু ৰণেন, ৰণ্জিলা, দেৱকান্তহঁত আছিল আদৰ্শবাদী কৰ্মপন্থাত বিশ্বাসী।

ছেছাখুলিবাসীয়ে গোসাঁই হিচাপে মনা গৌৰীনাথেও বড়োসকলৰ উন্নতি হোৱাটোৱেই কামনা কৰিছিল। আনকি তেওঁৰ শিক্ষক পুত্ৰ ৰমাকান্তইও বিচাৰিছিল

আৰু বড়োসকলৰ উন্নতিৰ কাৰণে দিহা-পৰামৰ্শ আগবঢ়াইছিল। কিন্তু এচাম বড়ো যুৱক-যুৱতীয়ে তেওঁৰ পৰামৰ্শ মানি ল'বলৈ টান পাইছিল, যাৰ কাৰণে ৰমাকান্তই মনত আঘাত পাই চাকৰিৰ পৰাও অৱসৰ গ্ৰহণ কৰি সমস্যাৰপৰা আঁতৰি থকাৰ সিদ্ধান্তও লৈছিল।

হিন্দুসকলে বড়োসকলৰ উন্নতি হোৱাটো নিবিচাৰে বুলি ৰণ্‌জিলাহঁতৰ দৰে বড়ো যুৱক-যুৱতীয়ে ধৰি লৈছিল। যাৰ কাৰণে চিন্তাশীল লোকৰ উপদেশকো তেওঁলোকে কোনোধৰণৰ গুৰুত্ব দিয়া নাছিল। কিন্তু শেষত দুটা ভাগ হোৱা ৰণেনহঁতৰ পন্থা যে সত্য আছিল সেইকথা ৰণ্‌জিলাহঁতৰ দলটোৱে বুজি পালে।

'ভাৰগু পক্ষীৰ জাক' উপন্যাসখনৰ নামটোৰ মাজেদি লেখকৰ দৰ্শন প্ৰকাশ পাইছে উপন্যাসখনৰ আৰম্ভণিতে এনেদৰে— "ভাৰগু পঞ্চতন্ত্ৰত বৰ্ণিত এবিধ কাল্পনিক চৰাই, যাৰ পেট একেটা, কিন্তু মুখ দুখন। এদিন এখন মুখে আনখনত ভাগ নিদিয়াকৈ অকলে সুস্বাদু ফল এটা খাই পেলালে। ইয়াৰ প্ৰতিশোধ লোৱাৰ অৰ্থে আনখন মুখে আন এদিন বিষফল এটা পাই অকলে খাই পেলালে। ফলত চৰাইজনী মৰি থাকিল।'

বড়ো আৰু অবড়োসকলৰ মাজত চলি অহা মিলা-প্ৰীতিৰ পৰা গৈ শেষত যেতিয়া শত্ৰুতাভাৱ আহিল আৰু ইয়ে পাৰস্পৰিক সমাজ জীৱনত আঘাত হানিলে, সেই ছবিখনেই কাহিনীভাগত চিত্ৰিত হৈছে। এটা সুনিৰ্দিষ্ট কাহিনী নাই যদিও অসমীয়া সাহিত্যৰ এখন জীৱন্ত দলিল হিচাপে 'ভাৰগু পক্ষীৰ জাক' উপন্যাসখনৰ কথা ক'ব পাৰোঁ।

আত্মমূল্যায়ন প্ৰশ্ন

উমাকান্ত শৰ্মাৰ কোনখন উপন্যাসে শ্ৰেষ্ঠত্বৰ দাবি কৰিব পাৰে?

....

....

....

৩.৪ উমাকান্ত শৰ্মাৰ উপন্যাসৰ সাধাৰণ বৈশিষ্ট্য

সমাজৰ সৰু সৰু মানুহখিনিক সকলোকে সমানলৈ অনাৰ ক্ষেত্ৰত সমাজতান্ত্ৰিক বাস্তৱতাৰ পিতৃস্বৰূপ মেক্সিম গৰ্কীয়ে যি আদৰ্শ দেখুৱাই গ'ল সেয়া অসমীয়া সাহিত্যতো উমাকান্ত শৰ্মাই পোন প্ৰথমবাৰৰ বাবে সমাজৰ নিম্ন স্তৰৰ মানুহখিনিক সাহিত্যত ৰূপ দি পাঠক সমাজক অৱহেলিতজনক পৰিচয় কৰাই দি অসমীয়া সাহিত্যত প্ৰগতিশীলতাৰ পৰিচয় দিছে। আৰু সেই চিন্তা-চেতনাৰ প্ৰকাশ ঘটিছিল তেখেতৰ প্ৰথম উপন্যাস 'উড়ন্ত মেঘৰ ছাঁ'ত। সেই মানুহখিনিৰ প্ৰতি থকা সহানুভূতি উপন্যাসখনত বৰ সুন্দৰকৈ প্ৰতিফলিত হৈ উঠিছে। অৰ্থনৈতিকভাৱে স্বচ্ছল নোহোৱাৰ কাৰণে যে নিম্ন শ্ৰেণীৰ মানুহখিনিয়ে সমাজৰ আন স্তৰৰ মানুহৰ লগত

সমানে মিলা-মিচা বা উঠা-বহা কৰিব নোৱাৰে সেই কথাটো তেওঁ উপলব্ধি কৰিয়েই সমাজৰ পিছপৰা শ্ৰেণীটোৰ জীৱনক বিষয়বস্তু হিচাপে বাচি লৈ তাক নিজস্ব কৌশলেৰে সাহিত্যত ৰূপ দিছিল। তেওঁ অনুভৱ কৰিছে যে দুখীয়া মানুহখিনিৰো ধুনীয়াকৈ জীয়াই থকাৰ অধিকাৰ আছে। তেওঁলোকৰো একেই হেঁপাহ আছে সুন্দৰকৈ জীৱন যাপন কৰাৰ। আৰু সেইখিনি মানুহৰ মাজত চলি থকা অনুভৱখিনি শৰ্মাই চালি-জাৰি চাই তেওঁলোকৰ সুখ-দুখৰ সমভাগী হৈছে। সেয়েহে সেই স্তৰৰ মানুহখিনিৰ হাঁহি-কান্দোন, সুখ-দুখ, আশা-আকাংক্ষা, আৱেগ-অনুভূতি এই সকলোবোৰ দেখুৱাই উদাৰ দৃষ্টিভংগীৰ পৰিচয় দিছে।

যুদ্ধোত্তৰ যুগৰ এগৰাকী আগশাৰীৰ কথা-সাহিত্যিক হিচাপে শৰ্মাই স্বাধীন ভাৰতৰ অধঃপতনৰ ছবিখন দেখি থিৰেৰে থাকিব পৰা নাছিল। স্বাধীনতাৰ সপোনে সকলোকে নতুন চেতনা দিয়াৰ দৰে উমাকান্ত শৰ্মাকো স্বাধীনতাৰ হেঁপাহে মনলৈ নতুন উদ্যম কঢ়িয়াই আনিছিল। বিদেশীৰ শাসনৰ পৰা মুক্ত হ'লে দেশৰ প্ৰতি ন-ন দায়িত্ব পালন কৰিবলৈও হেঁপাহ জাগে। কিন্তু শৰ্মাৰ এই সপোনে বাস্তৱ ৰূপ নাপালে। স্বাধীনতাৰ দুটা দশক পাৰ নৌহওতেই সমাজত ব্যভিচাৰ, বিচ্ছিন্নতাবাদ, কলংক, স্বাৰ্থান্বেষ আদিয়ে হেঁচা মাৰি ধৰিলে। সমাজ অধঃপতনৰ পিনে ধাৱমান হ'ল। সেয়ে শৰ্মাই তেনে সমাজত বাস কৰা নিম্ন শ্ৰেণীৰ মানুহৰ সুখ-দুখকে স্থান দি প্ৰথমে সাহিত্য চৰ্চাত মনোনিৱেশ কৰিলে। শৰ্মা এগৰাকী উচ্চ বৰ্ণৰ মানুহ হৈ সমাজৰ নিম্ন শ্ৰেণীৰ মানুহখিনিৰ প্ৰতি যি নিষ্ঠা দেখুৱালে সেয়া তেওঁৰ প্ৰগতিশীল মনৰ পৰিচায়ক।

উমাকান্ত শৰ্মাই সকলোৱে বুজি পোৱাকৈ সহজ-সৰল ভাষাৰ প্ৰয়োগ কৰি উপন্যাসসমূহক এক অনন্য মাত্ৰা প্ৰদান কৰিছে। তেওঁৰ প্ৰতিখন উপন্যাসতেই আমি এই কথাটো দেখিবলৈ পাওঁ। তেওঁৰ প্ৰথম উপন্যাস 'উড়ন্ত মেঘৰ ছাঁ'ৰ এটা উদাহৰণ দিব পাৰোঁ— "পৰমাই যেতিয়া সাৰ পালে তেতিয়া সাঁজ লাগি গৈছে। সি উঠি বহিবলৈ চেষ্টা কৰিলে। কিন্তু সি যেন হাত-ভৰি লৰাবকে নোৱাৰে। তাৰ গোটেই গাতে বিষ। সি চকু মেলি চাৰিওফালে চায়। কোঠাটোৰ ভিতৰত মাটিতে তাৰ বিছনাখন। অকণমান এখন নামমাত্ৰ বিছনা। বিছনাৰ তলত কেইডালমান খেৰ, ওপৰৰ টেবিলৰ ওপৰত পৰা ফটা এখন কাপোৰ চাহৰ দাগ লাগি লাগি কাপোৰখনৰ বৰণটো কেইবাবাৰো সিজোৱা চাহপাতৰ বৰণৰ দৰে হৈ উঠিছে। তাৰ গাত আন এখন ফটা এৰীয়া চাদৰ।"

উমাকান্ত শৰ্মাই তেওঁৰ নিজস্ব শৈলীৰে উপন্যাসসমূহ ৰচনা কৰি সাহিত্যত এক বিশেষ মাত্ৰা প্ৰদান কৰিছে। কেতিয়াবা তেওঁ ইংগিতধৰ্মী ভাষাৰ প্ৰয়োগ কৰিছে, কাব্যিক ভাষাৰ প্ৰয়োগ কৰিছে। মুঠতে য'ত যেনেকৈ প্ৰয়োজন সেয়া তেওঁ কৌশলেৰে নিখুঁতকৈ প্ৰকাশ কৰিছে।

আত্মমূল্যায়ন প্ৰশ্ন

উমাকান্ত শৰ্মাৰ উপন্যাসৰ ভাষাৰ মূল ভেটিটো কি? (৩০ টা শব্দৰ ভিতৰত উত্তৰ লিখক)

....

....

....

৩.৫ সাৰাংশ (Summing Up)

উমাকান্ত শৰ্মাই তেওঁৰ প্ৰতিখন উপন্যাসত সমাজৰ নিষ্পেষিত, অৱহেলিতজনৰ ছবি চিত্ৰিত কৰি তেওঁলোকৰ প্ৰতি সহানুভূতি প্ৰদৰ্শন কৰিছে। তেওঁৰ প্ৰথম উপন্যাস ‘উড়ন্ত মেঘৰ ছাঁ’তে এই ছবিখন দেখিবলৈ পাইছোঁ। দৰিদ্ৰ জনতাই সমাজত সুখে-সন্তোষে বাস কৰাটো তেওঁ বিচাৰে। কিয়নো দুখীয়া বা নিষ্পেষিত মানুহৰো একেই আৱেগ-অনুভূতি থাকে। মানৱতাবাদৰ ছবিখন তেওঁৰ সাহিত্যত সততে বিৰাজমান। চাহ বাগানত কাম কৰা কুলীয়ে অসমীয়া সমাজৰ উত্তৰণৰ অংশীদাৰ হৈছে। ইয়ে সমাজত প্ৰগতিৰ কথায়ে সূচাইছে। আনফালে জনগোষ্ঠীয় সমাজৰ পটভূমিত লিখিত উপন্যাসে তেওঁৰ লিখনিয়ে এক সুসংহত ৰূপ লাভ কৰিছে। সামাজিক দায়বদ্ধতাৰ ছবি চিত্ৰিত কৰি সফলতা অৰ্জন কৰা উমাকান্ত শৰ্মা অসমীয়া সাহিত্যৰ ইতিহাসত এগৰাকী স্মৰণীয় ব্যক্তি হৈ জিলিকি থাকিব।

৩.৬ আৰ্হি প্ৰশ্ন (Sample Questions)

১। অসমীয়া উপন্যাস সাহিত্যলৈ উমাকান্ত শৰ্মাৰ অৱদান— শীৰ্ষক এটি প্ৰৱন্ধ যুগুত কৰক।

২। উমাকান্ত শৰ্মাৰ উপন্যাস সমূহৰ মাজেৰে সমাজৰ সৰু সৰু মানুহবোৰৰ বাস্তৱ চিত্ৰখন কেনেদৰে চিত্ৰিত কৰিছে আলোচনা কৰক।

৩। উৰন্ত মেঘৰ ছাঁ উপন্যাসখনিৰ বিষয়বস্তু সম্পৰ্কে চমুকৈ আলোচনা কৰক।

৪। উমাকান্ত শৰ্মাৰ কোনকেইখন উপন্যাসত জনজাতীয় সমাজৰ চিত্ৰ প্ৰতিফলিত হৈছে পৰ্যালোচনা কৰক।

৫। উমাকান্ত শৰ্মাৰ ভাৰণ্ড পক্ষীৰ জাক উপন্যাসখনক কিয় মহাকাব্যধৰ্মী উপন্যাস বুলি অভিহিত কৰা হয়? উপন্যাসখনৰ কাহিনীভাগৰ পৰ্যালোচনাৰ মাজেৰে কথাষাৰ প্ৰতিপন্ন কৰক।

৬। উমাকান্ত শৰ্মাৰ এজাক মানুহ এখন অৰণ্য উপন্যাসখনৰ লগত মূল্‌কৰাজ আনন্দৰ কোনখন উপন্যাসৰ লগত সাদৃশ্য আছে? উপন্যাসখনৰ বিষয়বস্তু আলোচনা কৰক।

৩.৭ প্ৰসঙ্গ গ্ৰন্থ (References/Suggested Readings)

ঠাকুৰ, নগেন (সম্পা.) ঃ *এশবছৰৰ অসমীয়া উপন্যাস*। জ্যোতি প্ৰকাশন, ২০০০।

দাস, অমলচন্দ্ৰ (সম্পা.) ঃ *অসমীয়া উপন্যাস পৰিক্ৰমা*। বনলতা, ২০১২।

বৰগোহাঞি, হোমেন (সম্পা.)ঃ *অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী*, ষষ্ঠ খণ্ড। এবিলাক, ১৯৯৩।

বৰুৱা, প্ৰহ্লাদ কুমাৰ ঃ *উপন্যাস*। বনলতা, ১৯৯০।

শইকীয়া, অজিৎ ঃ *জনজাতীয় জীৱনভিত্তিক অসমীয়া উপন্যাস*। সাৰদা, ২০০৫।

শৰ্মা, গোবিন্দ প্ৰসাদ ঃ *উপন্যাস আৰু অসমীয়া উপন্যাস*।ষ্টুডেণ্ট ষ্ট'ৰচ, ২০১২।

* * *

চতুৰ্থ বিভাগ
য়েছে দৰজে ঠংচিৰ উপন্যাস

বিভাগৰ গঠন ঃ

৪.১ ভূমিকা (Introduction)
৪.২ উদ্দেশ্য (Objectives)
৪.৩ য়েছে দৰজে ঠংচিৰ পৰিচয় আৰু সাহিত্যকৃতি
৪.৪ য়েছে দৰজে ঠংচিৰ উপন্যাসসমূহ
৪.৫ য়েছে দৰজে ঠংচিৰ উপন্যাসৰ সাধাৰণ বৈশিষ্ট্য
৪.৬ য়েছে দৰজে ঠংচিৰ উপন্যাসত প্ৰতিফলিত জনজাতীয় জীৱন
৪.৭ সাৰাংশ (Summing Up)
৪.৮ আৰ্হি প্ৰশ্ন (Sample Questions)
৪.৯ প্ৰসংগ গ্ৰন্থ (References/Suggested Readings)

৪.১ ভূমিকা (Introduction)

পূৰ্বৱৰ্তী বিভাগত উমাকান্ত শৰ্মাৰ উপন্যাসৰ বিষয়ে আলোচনা কৰি অহা হৈছে। এই বিভাগটিত য়েছে দৰজে ঠংচিৰ উপন্যাসৰ বিষয়ে বিস্তৃতভাৱে পৰ্যালোচনা কৰা হ'ব।

য়েছে দৰজে ঠংচিৰ সাহিত্যৰাজিয়ে অসমীয়া সাহিত্য জগতখন যথেষ্ট সমৃদ্ধ কৰি তুলিছে। তেখেতৰ গল্প, কবিতা, উপন্যাস, নাটক, অনুবাদ আদি গ্ৰন্থত যিদৰে তেখেতৰ সাহিত্য প্ৰতিভা উজ্জ্বল হৈ উঠিছে, তেনেদৰে তেখেতৰ সাহিত্যত আধুনিকতাবাদী ভাৱধাৰাও স্পষ্ট ৰূপত বিদ্যমান হৈ উঠিছে। বিশেষকৈ ঠংঠিৰ উপন্যাসত চিত্ৰিত হয় অৰুণাচল প্ৰদেশৰ বিভিন্ন জাতি-জনজাতিৰ বাস্তৱ ছবি। ঔপন্যাসিকৰ বাস্তৱ অভিজ্ঞতা আৰু কিছু পৰিমাণে কল্পনাৰ ৰহণ সানি তেখেতে জনজাতিসমূহৰ আচল ছবি প্ৰকাশ কৰাত সিদ্ধহস্ত বুলি ক'ব পাৰি।

৪.২ উদ্দেশ্য (Objectives)

এই বিভাগটি অধ্যয়ন কৰাৰ অন্তত আপোনালোকে—

- য়েছে দৰজে ঠংচিৰ জীৱন আৰু কৃতি সম্পৰ্কে জানিব পাৰিব,
- তেওঁৰ উপন্যাসসমূহৰ লগত পৰিচিত হৈ উপন্যাসৰ বিষয়বস্তু অনুধাৱন কৰিব পাৰিব,
- তেওঁৰ উপন্যাসসমূহৰ সাধাৰণ বৈশিষ্ট্যসমূহ পৰ্যালোচনা কৰিব পাৰিব ,
- তেওঁৰ উপন্যাসসমূহত প্ৰতিফলিত হোৱা জনজাতীয় জীৱন সম্পৰ্কে ফঁহিয়াই চাব পাৰিব।

৪.৩ য়েছে দৰজে ঠংচিৰ পৰিচয় আৰু সাহিত্যকৃতি

য়েছে দৰজে ঠংচিৰ জন্ম ১৯৫২ চনৰ ১৩ জুন তাৰিখে অৰুণাচল প্ৰদেশৰ পশ্চিম কামেং জিলাৰ অন্তৰ্গত জী-গাঁও নামৰ ঠাইত হৈছিল। তেখেতৰ পিতৃৰ নাম আছিল টাচি ফুনচু ঠংচি আৰু মাতৃৰ নাম আছিল ৰিনচিন চ'জম ঠংচি। তেখেতে জী-গাঁৱতে প্ৰাথমিক শিক্ষা গ্ৰহণ কৰে আৰু প্ৰাথমিক বৃত্তি লাভ কৰাৰ পিছত বোমডিলা চৰকাৰী উচ্চতৰ মাধ্যমিক বিদ্যালয়ৰ পৰা হাইস্কুলীয়া শিক্ষা সমাপ্ত কৰি কটন কলেজত নামভৰ্তি কৰে। কটন কলেজৰ পৰা তেখেতে অসমীয়া বিষয়ত স্নাতক ডিগ্ৰী গ্ৰহণ কৰি পৰৱৰ্তী সময়ত গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ অসমীয়া বিষয়ত স্নাতকোত্তৰ ডিগ্ৰী লাভ কৰে।

সৰুৰে পৰা সাহিত্য চৰ্চা কৰি ভাল পোৱা য়েছে দৰজে ঠংচিৰ মাতৃভাষা চেৰদুক্‌পেন হ'লেও তেখেতে সৰুৰে পৰা অসমীয়া ভাষাত লিখা-মেলা কৰি ভাল পাইছিল। আনকি শিক্ষক-শিক্ষয়ত্ৰীসকলে অসমীয়া ভাষাত সাহিত্য চৰ্চা কৰিবলৈ উৎসাহ প্ৰদান কৰিছিল। এটা সাক্ষাৎকাৰত তেখেতে এই সন্দৰ্ভত এনেদৰে কৈছে —

'সেই সময়ত অসমীয়া বাতৰি কাকত, আলোচনীসমূহে আমাক যথেষ্ট উৎসাহ-উদ্দীপনা যোগাইছিল। বিশেষকৈ গৌৰীকান্ত তালুকদাৰৰ 'দীপক' নামৰ আলোচনীখনে এইক্ষেত্ৰত আগভাগ লৈছিল। '(চুতীয়া, দিব্যঃ য়েছে দৰজে ঠংচিৰ সৈতে কথা-বতৰা, সাতসৰী, ১-১৫ মাৰ্চ, ২০০৬, পৃ. ১৬)

শিক্ষাগুৰু আৰু কাকত আলোচনীৰ পৰা পোৱা প্ৰেৰণাতে ঠংচিয়ে প্ৰথমে কবিতা লিখিবলৈ আৰম্ভ কৰে। তেখেতৰ ১৯৬৭ চনৰ এখন শিশু আলোচনীত প্ৰকাশিত 'জোনবাই' নামৰ কবিতাটোৰেই সাহিত্যিক জীৱনৰ আৰম্ভণি বুলিব পাৰি। স্কুলীয়া দিনৰে পৰা সাহিত্য চৰ্চাত মনোনিৱেশ কৰা ঠংচিয়ে আৰম্ভণিতে কবিতা, নাটক আদিতে নিজৰ সৃষ্টিক আৱদ্ধ কৰি ৰাখিছিল যদিও পিছলৈ তেখেতে গল্প আৰু উপন্যাসলৈ তেওঁৰ সাহিত্য কৰ্মৰ প্ৰসাৰ ঘটায়।

য়েছে দৰজে ঠংচিয়ে পঢ়া শেষ কৰিয়েই অসামৰিক সেৱাৰ পৰীক্ষাত উত্তীৰ্ণ হৈ ১৯৭৭ চনত অৰুণাচল প্ৰদেশৰ অসামৰিক সেৱাৰ বিষয়া হিচাপে নিযুক্তি লাভ কৰে। প্ৰথমে তেওঁ কামেং জিলাৰ নাফ্ৰা নামৰ ঠাইত চাৰ্কোল অফিচাৰ হিচাপে যোগদান কৰে। ইয়াৰ পিছত কেইবাখনো জিলাৰ সচিব, অতিৰিক্ত উপায়ুক্ত, উপ-সচিব আদি পদত কাৰ্যনিৰ্বাহ কৰে। আৰু পৰৱৰ্তী সময়ত ১৯৯২ চনত তেখেতে ভাৰতীয় প্ৰশাসনিক বিষয়া হিচাপে বিভিন্ন জিলাৰ জিলা উপায়ুক্ত হিচাপে কৰ্ম জীৱন চলাই নিয়ে। ১৯৯৩ চনৰ পৰা টাৱাং, নামনি সোৱণশিৰি, চাংলাং, লোহিত আৰু পূব কামেং জিলাৰ উপায়ুক্ত হিচাপে সেৱা আগবঢ়াই বৰ্তমান তেওঁ অৰুণাচল প্ৰদেশ চৰকাৰৰ পৰ্যটন আৰু সাংস্কৃতিক পৰিক্ৰমা, নগৰ উন্নয়ন, গৃহ নিৰ্মাণ আৰু পৰিকল্পনা আদি বিভাগৰ সচিব পদত কাৰ্যনিবাহ কৰি আছে। ২০১১-২০১২ চনত তেওঁ অসম সাহিত্য সভাৰ সভাপতিৰ আসন শুৱনি কৰি অসমীয়া ভাষা সাহিত্যলৈ যথেষ্ট অৱদান আগবঢ়ায়।

২০০১ চনত তেখেতক কলাগুৰু বিষ্ণু ৰাভা সাহিত্য বঁটা প্ৰদান কৰে। ২০০৫ চনত ভাষা সাহিত্য বঁটা লাভ কৰে। ২০০৫ চনত ‘মৌন ওঁঠ মুখৰ হৃদয়’ উপন্যাসৰ বাবে সাহিত্য একাডেমী বঁটা, ২০১৪ চনত তেখেতক ময়িদুল ইছলাম বড়া বঁটা প্ৰদান কৰে, সেইদৰে ২০১৭ চনত অসম উপত্যকা বঁটা, ২০১৮ চনত লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা সাহিত্য বঁটা, ২০১৯ চনত বড়োছা বঁটা, ২০২০ চনত ভাৰত চৰকাৰে পদ্মশ্ৰী সন্মান, ২০২১ চনত অসম চৰকাৰে তেখেতক ‘চ্যুকাফা বঁটা’ প্ৰদান কৰে।

যেছে দৰজে ঠংচিৰ সাহিত্যকৃতি এনেধৰণৰ ঃ

গল্প সংকলনঃ পাপৰ পুখুৰী (২০০০), বাঁহ ফুলাৰ গোন্ধ (২০০৫), অন্য এখন প্ৰতিযোগিতা (২০০৯)।

উপন্যাসঃ চনম, মৌন ওঁঠ মুখৰ হৃদয়, লিংঝিক, শৰ কটা মানুহ, মিছিং, বিষকন্যাৰ দেশত, মই আকৌ জনম ল'ম।

সাধুকথা পুথিঃ কামেং সীমান্তৰ সাধু।

বুৰঞ্জী বিষয়ক গ্ৰন্থঃ ছেৰদুকপান জনজাতিৰ ইতিবৃত্ত।

অনুবাদ গ্ৰন্থঃ প্ৰৱাসত মুক্ত জীৱন-পুণ্যাত্মা দালাই লামাৰ দ্বিতীয় আত্মজীৱনী, সৈনিকৰ প্ৰিয় সেনাপতি এক আত্মজীৱনী, মুলঃ জেনেৰেল জে.জে. সিং

৪.৪ যেছে দৰজে ঠংচিৰ উপন্যাসসমূহ

যেছে দৰজে ঠংচিয়ে অৰুণাচল প্ৰদেশৰ বিভিন্ন জনজাতিৰ বৰ্ণাঢ্য জীৱনৰ আধাৰত সাতখন উপন্যাস ৰচনা কৰি অসমীয়া সাহিত্যৰ ভঁৰাল চহকী কৰে। প্ৰকাশকালৰ ক্ৰম অনুসৰি উপন্যাসৰাজি হ'ল- ‘চনম’ (১৯৮১), ‘লিঙঝিক’ (১৯৮৩), ‘মৌন ওঁঠ মুখৰ হৃদয়’ (২০০১), ‘শৰ কটা মানুহ’ (২০০৪), ‘বিষকন্যাৰ দেশত’ (২০০৬), ‘মই আকৌ জনম ল'ম’ (২০১১)।

চনম ঃ এই উপন্যাসখনৰ কাহিনী মনপা, ভুটীয়া আৰু তিব্বতীয় সমাজত প্ৰচলিত বহুপতি বিবাহ প্ৰথাৰ ওপৰত প্ৰতিষ্ঠিত। উপন্যাসখনৰ কাহিনী গঢ় লৈ উঠিছে চনম আৰু লবজাঙক কেন্দ্ৰ কৰি। এপাল ভেড়া, চামৰী গাই আৰু ডিম্পী নামৰ কুকুৰটোক লৈ লবজাঙ চাকছাম পাহাৰত থকা সিহঁতৰ ব্ৰোক বা পামত থাকে। কামত ব্যস্ত থাকিবলগীয়া হোৱাত বহুদিনৰ মূৰতহে সি ঘৰলৈ আহিব পাৰে। লবজাঙৰ অনুপস্থিতিত ঘৰত অকলশৰে থকা চনমৰ সৈতে পেমা বাংচু নামৰ অন্য এক ব্যক্তিৰ লগত প্ৰেমৰ সম্বন্ধ গঢ় লৈ উঠে। এই কথা গম পাই লবজাঙে তাক চনমৰ দ্বিতীয় পতি হিচাপে চপাই ল'লে। প্ৰথম অৱস্থাত সি লবজাঙৰ সকলো কামতে সহায় কৰিছিল যদি লাহে লাহে পৰিস্থিতি সলনি হৈ আহিল।

ইতিমধ্যে সিহঁতৰ সংসাৰলৈ দুটি সন্তান আহিল। সিহঁতৰ পামত হিমবাঘৰ অত্যাচাৰ আৰম্ভ হ'ল। প্ৰথম পেমাৰ গাফিলতিৰ বাবেই পামত হিমবাঘৰ আক্ৰমণত এজনী গাই আৰু ডিম্পীয়ে প্ৰাণ এৰিলে। একে সময়তে সিহঁতৰ গাওঁবোৰলৈ অনাবৃষ্টিয়ে দুৰ্ভিক্ষৰ সৃষ্টি কৰিলে। পেমাই চনম আৰু লবজাঙৰ সংসাৰত ভুল বুজা-বুজিৰ সৃষ্টি কৰি

সিহঁতৰ সংসাৰ ভাঙি দিয়ে। চনমে ল'ৰা ছোৱালীহালৰ সৈতে পেমাৰ ঘৰলৈ গুচি আহে। তাই পেমাৰ ঘৰত বিভিন্ন অত্যাচাৰত মৃতপ্ৰায় হৈ পৰে। এনে অৱস্থাতে তাইক লবজাঙৰ ঘৰলৈ লৈ অনা হ'ল। দুয়োৰে মাজৰ ভুল বুজা-বুজি শেষ সময়ত দূৰ হয় আৰু লবজাঙৰ কাষতে তাই মৃত্যু হয়। বায়েকৰ কেচুৱা দুটাক মাতৃৰ মৰমেৰে ডাঙৰ-দীঘল কৰা চিৰিং দৈমাই লাহে লাহে ভিনিয়েকৰ প্ৰতি আকৰ্ষণ অনুভৱ কৰিবলৈ লয়। অৱশেষত লবজাঙে এই প্ৰেমক স্বীকাৰ কৰি এক নতুন জীৱন আৰম্ভ কৰিবলৈ টাৱাং অভিমুখে যাত্ৰা আৰম্ভ কৰিলে। এনেদৰেই স্বাভাৱিক ধনাত্মক পৰিণতিৰে উপন্যাসখনৰ কাহিনীৰ সমাপ্তি ঘটিছে।

'চনম' ঠংচিৰ প্ৰথম সৃষ্টি হ'লেও চৰিত্ৰ চিত্ৰণৰ ক্ষেত্ৰত তেওঁ দক্ষতাৰ পৰিচয় দিছে। প্ৰতিটো চৰিত্ৰ তেওঁ জনজাতীয় সমাজখনৰ পৰা তুলি লৈছে। ঔপন্যাসিকৰ অভিজ্ঞতাৰ চানেকি চৰিত্ৰসমূহত স্পষ্ট ৰূপত দেখা যায়, তেনেদৰে চৰিত্ৰৰ মানসিক স্থিতি ফুটাই তুলিবলৈ সক্ষম হৈছে। এই উপন্যাসখনৰ নায়ক লবজাঙ। দেউতাকৰ মৃত্যুৰ পিছত পৰিয়ালৰ দায়িত্ব লোৱা লবজাঙ ভাল মানুহ। পত্নী চনমৰ প্ৰতি অহৰহ টান অনুভৱ কৰিও জীৱিকাৰ তাগিদাত বেছিভাগ সময় সি পামতে থাকিবলগীয়া হয়। সি বিচাৰিলেও চনমক লগত ৰাখিব নোৱাৰে, কাৰণ চনমক খুটিত ৰাখিলেই খুটিৰ পৱিত্ৰতা নষ্ট হ'ব। তেওঁলোকৰ ঘৰৰ চুংমা ৰুষ্ট হ'ব আৰু য়াক আৰু ভেড়াৰ মাজত মহামাৰীয়ে দেখা দিয়াই নহয়, ঘৰৰ মানুহৰো অমঙ্গল হ'ব।' লবজাঙ শান্ত-শিষ্ট, বিবেচক আৰু দূৰদৰ্শী ব্যক্তি। চনম ঘৰত অকলশৰে থকাৰ সুবিধা ল'বলৈ গাঁৱৰ ডেকাবোৰ প্ৰায় আহি থাকে। সিহঁতৰ সমাজত নাৰী পুৰুষৰ এনে মিলামিচাক সহজভাৱে লোৱা হয়। সেইবাবে যদিও প্ৰথমে পেমা আৰু চনমৰ সম্পৰ্কক লৈ তাৰ খং উঠিছিল, ঈৰ্ষা জাগিছিল, পিছত কিন্তু পৰিস্থিতি বুজিব পাৰি সি ভাবিছে যে নিজৰ সংসাৰ ভাঙি যোৱাৰ পৰা ৰক্ষা কৰাৰ একমাত্ৰ উপায় হৈছে পেমা ৰাংচুৰ লগত খোৰ-দোকপা কৰা। লবজাঙ ফৈদৰ মানুহৰ প্ৰতিবাদৰ পিছতো সি চনমৰ প্ৰতি থকা একান্ত অনুৰক্তিৰ বাবেই পেমাৰ লগত খোৰ-দোকপা কৰে। তাইক কেন্দ্ৰ কৰিয়েই তাৰ জীৱন ৰথৰ চকৰি ঘূৰে, সেয়েহে পেমাৰ প্ৰতি চনমৰ মৰম দেখি সি বেদনাহত হয়। পেমাৰ অবিবেচক কাম-কাজে লাহে লাহে লবজাঙক বিতুষ্ট কৰি তুলিলে। সি পেমাৰ উপস্থিতি সহ্য কৰিব নোৱাৰা হ'ল। প্ৰতিকূল পৰিস্থিতিৰ ধামখুমিয়াত অস্থিৰ হৈ এদিন সি পেমাক ঘৰৰ পৰা উলিয়াই দিলে। চনমকো মাৰ ধৰ কৰিলে। কিন্তু পিছ মুহূৰ্তে নিজৰ দোষ বুজিব পাৰি চনমৰ ওচৰত ক্ষমা খুজি নিজৰ দোষ আৰু মানসিক অস্থিৰতাৰ কথা স্বীকাৰ কৰে।

উপন্যাসখনৰ নাম ভূমিকাৰ চৰিত্ৰ লবজাঙৰ পত্নী চনম। তাই লবজাঙক প্ৰাণ ভৰি ভাল পাইও পেমাৰ প্ৰতি দুৰ্বলতা অনুভৱ কৰিছে। ইন্দ্ৰিয়জ প্ৰেমৰ প্ৰতি দুৰ্বলতা তাইৰ চাৰিত্ৰিক দোষ। লবজাঙে পেমাৰ লগত খোৰ-দোকপা কৰাৰ কথা কওঁতে প্ৰথমতে তাই আপত্তি কৰিলেও পিছ মুহূৰ্ততে তাৰ কথাত সন্মতি দি আনন্দৰে তাক সাবটি ধৰিছে। তাই ভবা কথাবোৰে তাইৰ চাৰিত্ৰিক দুৰ্বলতা প্ৰকাশ কৰিছে। উপন্যাসখনত এনেদৰে পোৱা যায়-

'লবজাঙে কবৰ দৰে এতিয়াৰ পৰা পেমা তাইৰ কাষলৈ আহিলে আপত্তি কৰিব নোৱাৰিব তাই। তাক পুনৰবাৰ পাবৰ কাৰণে দোখোন তাইৰ মন উত্রাৱল হব ধৰিছে। চনমে নিৰ্ণয় কৰি পেলালে পেমা ৰাংচুকে দ্বিতীয় পতি হিচাপে চাই গ্ৰহণ কৰিব।' (ঠেংচি, য়েছে দৰজেঃ চনম ২০০৯, পৃ. ১০-১১)

পেমাৰ প্ৰতি থকা দুৰ্বলতাই সিহঁতৰ সুখৰ সংসাৰত অশান্তি সৃষ্টিৰ মূল কাৰণ বুলি চনমক দোষাৰোপ কৰাত তাই লবজাঙক দিয়া উত্তৰতো তাইৰ দৈহিক প্ৰেমৰ প্ৰতি দুৰ্বলতাই প্ৰকাশ পাইছে। পেমাৰ মই-মতালিৰ বাবেই লবজাঙে তাক ঘৰৰ পৰা উলিয়াই দিছে। এই খলনায়কৰূপী পেমা ৰাংচু তৰল মনৰ মানুহ। সি কামুক, উদণ্ড, দায়িত্বজ্ঞানহীন আৰু দুষ্ট প্ৰকৃতিৰ। লবজাঙৰ দৰে সি বিশ্বাসযোগ্য আৰু নিৰ্ভৰযোগ্য নহয়। লবজাঙৰ লগত খোৰ-দোকপা কৰাৰ পিছত ঘৰখনৰ প্ৰতি সি কোনো ধৰণৰ দায়িত্ব অনুভৱ কৰা নাই। তাৰ ধিতিঙালি কৰি ঘূৰি ফুৰাৰ অভ্যাসৰ কোনো পৰিৱৰ্তন নহ'ল। পেমাৰ বাবেই খুটিত হিমবাঘে আক্ৰমণ কৰাৰ সুবিধা পালে। সি এটা অকৰ্মণ্য মানুহ। সি চনম আৰু লবজাঙৰ মাজত ভুল বুজা-বুজিৰ সৃষ্টি কৰি সিহঁতৰ সংসাৰ ভাঙি দিয়ে। তাৰ প্ৰৰোচনাতে চনমে নিজৰ ঘৰ এৰি তাৰ লগত খুটিত থাকিবলৈ গুচি যায়।

চনমৰ ভনীয়েক চিৰিং দৈমা উপন্যাসখনৰ এক আকৰ্ষণীয় নাৰী চৰিত্ৰ। অসীম ত্যাগ আৰু ধৈৰ্যৰে তাই মাতৃহীনা ল'ৰা-ছোৱালীহালক পোহপাল দিয়াৰ লগতে আদৰ-সাদৰ কৰি ডাঙৰ-দীঘল কৰিছে। বায়েকৰ অন্তিম ইচ্ছা পূৰণ কৰিবলৈ তাই লবজাঙৰ জীৱনটো নতুনকৈ সজোৱাৰ সপোন দেখিছে। উপন্যাসৰ আন চৰিত্ৰৰ ভিতৰত লবজাঙৰ খুটিৰ লগৰীয়া কেজাং আৰু টিকিৰা সকলো কাম-কাজতে সহযোগীৰ দৰে কাম কৰিছে। চৰাং আৰু ঙইৰু ক্ৰমে পেমা আৰু চনমৰ দেউতাক। ৰিনচিন জামু আৰু টাচি ক্ৰমে চনমৰ ছোৱালী আৰু ল'ৰা। এইদৰে মূল চৰিত্ৰকেইটাৰ সমান্তৰালকৈ অন্যান্য চৰিত্ৰসমূহে অৱস্থান কৰি স্বকীয় বৈচিত্ৰ্যৰে উপন্যাসখনৰ কাহিনীক সফল ৰূপ প্ৰদান কৰিছে।

মৌন ওঁঠ মুখৰ হৃদয় ঃ এইখন অৰুণাচলৰ পাহাৰীয়া জনজীৱনক প্ৰতিফলিত কৰা য়েছে দৰজে ঠেংচিৰ অন্যতম অসমীয়া উপন্যাস। কাহিনীৰ সময় পঞ্চাশৰ দশকৰ। এতিয়াৰ অৰুণাচল প্ৰদেশখন সেইসময়ত উত্তৰ-পূৰ সীমান্ত অঞ্চল (চমুকৈ নেফা) নামেৰে পৰিচিত আছিল। ইংৰাজৰ শাসনকালত এই পৰ্বতীয়া এলেকাত প্ৰশাসনৰ বাবে কোনো উল্লেখযোগ্য ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰা দেখা হোৱা নাছিল। স্বাধীনতাৰ পাছতহে ভাৰত চৰকাৰে এই পিছপৰি থকা অঞ্চলত প্ৰশাসনৰ ব্যৱস্থা কটকটীয়া কৰি তুলিবলৈ কাৰ্যপন্থা গ্ৰহণ কৰে। ফলত ইংৰাজ শাসন কালত স্থাপিত জিলা সদৰ ঠাইবিলাক বৰ্তমানৰ অসমৰ পৰা তুলি নি বোমডিলা, জিৰো, তেজু আৰু খুনচাত স্থাপিত কৰে। কিন্তু তেতিয়াৰ নেফালৈ বাহিৰৰ পৰা বনুৱা নিবলৈ টান। গতিকে সেই কামত তাৰেই স্থায়ী বাসিন্দাসকলক নিয়োগ কৰে। কামেং সীমান্ত বিভাগৰ সদৰ ঠাই ব'মডিলাক সংলগ্ন কৰিবৰ বাবে কাম আৰম্ভ হ'ল মিছামাৰিৰ পৰা। ১৯৬৮ চনত চাকু নামৰ ঠাইলৈকে আলিবাট নিমাৰ্ণৰ কাম সম্পূৰ্ণ হৈ গ'ল। চাকুৰ পৰা ব'মডিলালৈকে এইছোৱা পথ নিৰ্মাণৰ কাম শৰৎ অহাৰ লগে লগে

পুনৰ আৰম্ভ কৰা হ'ল। তাৰে এটা অতি কঠিন অংশৰ পথ নিৰ্মাণ কৰিবলৈকে একেঠাইত চেৰদুক্‌পেন, নিচি, মনপা আদি জনজাতিৰ লোকসকল গোট খাইছিল। আদিতে ইটো জাতিয়ে সিটো জাতিৰ লোকসকলৰ প্ৰতি এক শংকা, উৎকণ্ঠাত আছিল। কোনোবাখিনিত তেওঁলোকৰ পৰস্পৰৰ মনত অজানিতে অলপ ঘৃণা ভাব জন্ম হৈছিল। কিন্তু কামৰ তাগিদাত আৰু সময়ৰ প্ৰৰোচনাত যেতিয়া ইটো জাতিৰ মানুহে সিটো জাতিৰ মানুহৰ লগত কথাবতৰা হোৱাৰ লগতে মিলামিচা হ'বলৈ ধৰিলে। তেতিয়া তেওঁলোকে ইমানদিনে পৰস্পৰে পৰস্পৰলৈ পুহি ৰখা ভুল ধাৰণাসমূহৰ পৰা মুক্ত হ'বলৈ ধৰিলে। জীৱনৰ সহজ দাবীৰ পৰিপ্ৰেক্ষিততে চেৰদুক্‌পেন দলৰ চৰ্দাৰ ৰিনচিন আৰু নিচি দলৰ গাভৰু য়ামাৰ মনৰ মিলন হয়। কিন্তু নিচি দলৰ নীতি-নিয়ম মতে য়ামাক বিয়া কৰিবৰ বাবে ইতিমধ্যে ঘৰৰ পৰা কন্যাৰ দাম লোৱা হৈছে। ৰাস্তাৰ কাম শেষ হ'লেই ঘৰলৈ ঘূৰি গৈ য়ামাই দৰাৰ ঘৰলৈ যাব লাগিব। আনহাতে ৰিনচিন চেৰদুক্‌পেন সম্প্ৰদায়ৰ বাবেই পুৰণিকলীয়া নিয়ম ভাঙি য়ামাক ৰিনচিনলৈ দিবলৈ অমান্তি হয়। প্ৰেমৰ দাবীৰ বশৱৰ্তী হৈ ইজনে সিজনক গ্ৰহণ কৰিলেও সমাজক প্ৰত্যাহ্বান জনোৱাৰ সাহস য়ামাৰ ককায়েক তাদাকৰ নাই। শেষত য়ামাই ৰিনচিনলৈ পলাই যোৱাৰ সিদ্ধান্ত লোৱাত তাদাকৰ পৰামৰ্শমতে জোৰ কৰি য়ামাক দৰা ঘৰলৈ লৈ যোৱা হয়।

উপন্যাসখনত এটা সৰল কাহিনীৰ উন্মেষ ঘটিলেও তাৰ বৰ্ণনা, অৰুণাচলৰ প্ৰাকৃতিক বৰ্ণনা, পাহাৰীয়া মানুহৰ নিভাঁজ আচৰণ আৰু পাহাৰীয়া জনজাতীয় মানুহৰ প্ৰকৃতিসুলভ মনৰ কোমলতা আৰু সৰলতাৰ সৈতে কঠিন বাস্তৱৰ সংঘাতৰ বৰ্ণনাই পাঠকৰ মনত গভীৰ ৰেখাপাত কৰে। ঘটনা-বৈচিত্ৰ্যৰ মাজেদি ভাৱৰ ঐক্যকেন্দ্ৰিকতা ৰক্ষাৰ দিশত য়েছে দৰজে ঠংচি সফল বুলি পাৰি।

উপন্যাসখন মূলতঃ পাহাৰ ভৈয়াম একাকাৰ কৰিব খোজা এটা স্থায়ী পথৰ নিমাৰ্ণৰ ওপৰত আলম লৈ কাহিনীভাগ আগবাঢ়িছে। পথ নিৰ্মাণৰ দৰে কষ্টসাধ্য কাম এটা কৰাবলৈকে বিভিন্ন জাতি-জনজাতিৰ লোকসকলক একত্ৰিত কৰি লগেভাগে কাম কৰাওঁতে ভিন ভিন জনগোষ্ঠীৰ নানান চৰিত্ৰই ভূমুকি মাৰিছে। চৰিত্ৰ সৃষ্টিৰ ক্ষেত্ৰত ঔপন্যাসিকে দক্ষতাৰ পৰিচয় দিছে। উপন্যাসখনত জনজাতীয় আৰু অ-জনজাতীয় বহু চৰিত্ৰৰ সমাৱেশ ঘটিছে। চেৰদুক্‌পেন দলৰ মূল মানুহ ৰিনচিন নৰবু। তেখেত আগৰণুৱা লোক। দিলীপ শইকীয়াই তাক নিজৰ দলৰ চৰ্দাৰ নিয়োগ কৰিছে। সি অসমীয়া ভাষা জানে, টকা-পইচা, গাড়ী-দোকান-পোহাৰৰ লগতো তাৰ চিনাকী আছে। ইতিমধ্যেই তাৰ চিৰিং জামুৰ লগত বিয়া ঠিক হৈ আছে। বিয়াৰ প্ৰথম পৰ্ব শেষ হৈছে। আনৰ ক্ষেত্ৰত বিয়াৰ প্ৰথমটো নিয়মৰ পিছতে ছোৱালীক বোৱাৰী কৰি ৰাখি থোৱা হয়। কিন্তু সম্ভ্ৰান্ত আৰু উচ্চ বংশৰ হোৱা বাবে সন্মানৰ খাতিৰত এই কাম ৰিনচিনে কৰা নাই। সি অত্যন্ত মৰ্যদাসচেতন ব্যক্তি। সেয়েহে পৰম্পৰাৰ দোহাই দি সি চিৰিং জামুক কেম্পত তাৰ ঘৰত থাকিবলৈ আহোঁতে কৈছে এনেদৰে—

এতিয়াও তুমি সম্পূৰ্ণকৈ মোৰ ঘৈণী হোৱাগৈ নাই। ইয়াৰ পৰা উভতি যোৱাৰ পাছত তোমাৰ আত্মীয় কুটুমসকলক ভেড়া, এৰি চাদৰ আদিৰে নিয়ম কৰি তোমাক

একেবাৰে মোৰ ঘৰলৈ আদৰি আনিলেহে সমাজত আমি পতি-পত্নী হিচাপে পৰিচিত হ'ব পাৰিম। এতিয়াৰ পৰা আমি একেলগে থাকিবলৈ ল'লে লোকে কি বুলিব? (ঠেংচি, পৃ. ৩৯-৪০)

কিন্তু তাৰ পাছতে সি য়ামাৰ প্ৰেমত পৰিছে। তাইৰ কাৰণে সি মৃত্যুৰ সৈতে যুজি পাহাৰৰ থিয় গড়াৰ পৰা লেচাং মিণ্টু ফুল চিঙি আনিছে। য়ামাক দুবাহুত লোৱাৰ সি সপোন দেখিছে। এজনে আনজনক মনৰ ভাৱ ভাষাৰে বুজাব নোৱাৰিলেও হৃদয়ৰ ভাষাৰেই পৰস্পৰে পৰস্পৰৰ কাষ চাপি গৈছে। ইমানখিনিৰ পিছতো তাৰ চৰিত্ৰত নিজৰ প্ৰেমৰ প্ৰতি অসহায়তাৰ ভাৱ স্বতঃস্ফূতভাৱে ফুটি উঠিছে। জাতিৰ প্ৰাচীৰ ভাঙি যে সিহঁতৰ মিলন অসম্ভৱ, সেই কথা সি বুজি উঠিছে। এই বাধাৰ প্ৰাচীৰ ভঙাৰ তাৰ সাহস নাই। কটকী পদৱী পোৱাৰ পিছতো সি জোৰ কৰি য়ামাক নিজৰ কৰি লোৱাৰ কথা ভবা নাই। মাত্ৰ সকলো কথা নীৰৱে সহ্য কৰি য়ামাক তাইৰ গিৰিয়েকৰ মানুহে লৈ যোৱা চাই থাকিল আৰু শেষত চকুপানী বোৱাই সৰু ল'ৰা-ছোৱালীৰ দৰে চিৰিং জামুৰ হাতত ধৰি ৰিনচিনে বাট বুলিছে।

আনহাতে য়ামা চৰিত্ৰতো জনজাতীয় সৰলতা প্ৰকাশ লাভ কৰিছে। তাই এগৰাকী সাহসী নাৰী, সেইদৰে তাইৰ আছে উপস্থিত বুদ্ধি, যাৰ বাবে তাই থিয় গড়াত বাগৰি অহা ৰিনচিনৰ প্ৰাণ ৰক্ষা কৰিব পাৰিছিল। এই কাৰ্যৰ বাবে তাই ৰাজ্যপালৰ হাতৰ পৰা সোণৰ মেডেল পাবলৈ সক্ষম হৈছে। সেইদৰে চিৰিং জামু চৰিত্ৰটো জনজাতীয় সৰলতাৰ চানেকি বিদ্যমান। নিজৰ ভাবি স্বামীক অন্য নাৰীৰ প্ৰতি আসক্ত হোৱা দেখি স্বাভাৱিকভাৱেই তাইৰ ঈৰ্ষা জাগিছে। ৰিনচিনক তাই ভাল পায়। য়ামাৰ লগত মুখামুখি হোৱাৰ পিছত তাইৰ ৰিনচিনৰ লগত একেখন ঘৰতে থাকিবলৈ আহিছিল। কিন্তু সিহঁতৰ প্ৰেমৰ গাঢ়তা উপলব্ধি কৰাৰ পিছত তাই নিজেই পুনৰ তাইৰ আত্মীয়বোৰৰ ওচৰলৈ ঘূৰি গৈছে। য়ামাৰ প্ৰতি তাইৰ কোনো বেয়া ভাব নাই।

তাৰ লগত চিৰিং জাংমু, চৌকি বাংমু, দৈমা, ৰাংমু, ঙাৱাঙ, দৰজি, টাছি, নৰবু চিৰিং, টামো আদি চৰিত্ৰৰ সমাৱেশ দেখা যায়। নিচি দলৰ মূল মানুহ তাদাক নাতুং আৰু তেওঁৰ সৈতে য়ামা, য়াদো, মাংফা, টাকাৰ, টেচি, টালো ইত্যাদি চৰিত্ৰ দেখা যায়। সেইদৰে মহৰী বাবু দিলীপ শইকীয়া, চেকচন অফিচাৰ সহদেৱ ঘোষ চাহাব, সহকাৰী অভিযন্তা মিষ্টাৰ ভূৰে লাল, ৰিনচিনৰ খুৰাক চেৰাং।

শৰ কটা মানুহ ঃ য়েছে দৰজে ঠংচিৰ অন্যতম উপন্যাস 'শৰ কটা মানুহ'। ঔপন্যাসিকে পাতনিতে উপন্যাসখনৰ প্লট সম্পৰ্কে ধাৰণা দিবলৈ লেখকে চেষ্টা কৰিছে। ঔপন্যাসিকে স্পষ্টভাৱে লিখিছে যে টাৱাঙত ঘটা কিছুমান সঁচা ঐতিহাসিক ঘটনাৰ আধাৰত উপন্যাসখন ৰচনা কৰা হৈছে। ১৯৫০ চনত নিধন হোৱা বহুত মনপা মানুহ, ১৯৫২ চনত টাৱাঙ প্ৰশাসনে তিব্বত চৰকাৰৰ পৰা ভাৰত চৰকাৰলৈ হস্তান্তৰ কৰণ, চীনৰ তিব্বত অধিকাৰ আৰু দালাই লামাৰ টাৱাং জিলাৰ মাজেদি ভাৰতত প্ৰৱেশ, চীনা আক্ৰমণ আৰু সেই আক্ৰমণত বোজা কঢ়িয়াই সীমান্তলৈ যোৱা মনপা মানুহৰ নিধন,

দালাই লামাৰ দ্বাৰা চিৰাঙত কালচক্ৰ পূজা ইত্যাদি বাস্তৱ ঘটনাৰ আলমত এই উপন্যাসক-ৰচনা কৰা হৈছে। ঔপন্যাসিকে নিজৰ অভিজ্ঞতাৰ ভিত্তিত এই উপন্যাসখন ৰচনা কৰাৰ কথা উল্লেখ কৰিছে এনেদৰেঃ

'শৱ কটা মানুহ'ৰ নায়ক দ্যাৰগে নৰবুক মই সৰুতে, চতুৰ্থ-পঞ্চম শ্ৰেণীত পঢ়ি থাকোঁতে বোমডিলাত লগ পাইছিলোঁ।...... তাৰ উপৰি জিৰোত এজন পাগল ডেকা ল'ৰাই নিজৰ মাকক হত্যা কৰি টুকুৰা-টুকুৰ কৰি হোৰাত ভৰাই থোৱা দৃশ্যই মোক আমনি কৰিছিল। সৰু কালত আমাৰ গাঁৱৰ মাজেদি এজনী খোৰা জাতিস্মৰ সন্নাসিনী পাৰ হৈছিল। ,..... তেতিয়াই মোৰ মনত আহিছিল এজন শৱ কটা মানুহৰ লগত যদি এজনী সন্নাসিনীৰ প্ৰেম কাহিনী লৈ গল্প এটা লিখিব পৰা হ'লে টাৱাঙৰ উপাযুক্ত হৈ থাকোঁতে এই বিষয়টো লৈ বা উপন্যাস লিখাৰ তীব্ৰ বাসনা এটাই মূৰ দাঙি উঠিছিল।... চুৰথি গাঁৱতেই আছিল মনপাসকলে শৱ কটা ঠাই হ্ৰোৰমাঙ। সেই চুৰথি গাঁও আৰু হ্ৰোৰমাঙৰ পটভূমিতেই মই দ্যাৰগে আৰু ৰিজোম্বাৰ শৈশৱৰ পৰা যৌৱন কাললৈকে আৰু জীৱনৰ অন্তিম দিনকেইটাৰ চিত্ৰ অংকন কৰিছিলোঁ।' (ঠংচি, য়েছে দৰজেঃ মোৰ সাহিত্য চৰ্চাৰ বিষয়ে মোৰ বক্তব্য, সাতসৰী, ১-১৫ মাৰ্চ, ২০০৬, পৃ. ১০)

শৱ দেহ টুকুৰা-টুকুৰকৈ কাটি সৎকাৰ কৰাটো এক অস্বাভাৱিক কাৰ্য। কিন্তু মনপাসকলৰ মাজত প্ৰচলিত বিশ্বাস মতে এনে কাৰ্য কৰোঁতাৰ বাবে পূণ্যৰ কাম। এই বিশ্বাসতে শৱ কটাৰ দৰে কাম কৰিবলৈ মানুহ আগবাঢ়ি আহে। উপন্যাসৰ কাহিনীত বৰ্ণিত জিৰাংজঙ গাঁৱ আওঁ থাম্পাৰ প্ৰকৃত নাম হ'ল দ্যাৰগে নৰবু। এই থাম্পা শব্দৰ অৰ্থ হ'ল- শৱ কটা মানুহ। উপন্যাসৰ ৩৭ টা অধ্যায়ৰ মাজেৰে আওঁ থাম্পাৰ ল'ৰালি কালৰে পৰা আৰম্ভ কৰি শৱ কটা বৃত্তিলৈকে বিশদ বিৱৰণ পোৱা যায়। থাম্পাৰ লগতে তাৰ পত্নী গুইচেংমু, বোবা, আকঁৰী জীয়েক ৰিনচিন জোম্বা আৰু কাহিনীৰ মাজভাগৰ পৰা তাৰ শৈশৱ আৰু যৌৱনৰ লগৰী ৰিজোম্বা ওৰফে আনেচাংগেৰ কথা বিস্তৃতভাৱে দাঙি ধৰিছে।

'শৱ কটা মানুহ' এটা অগতানুগতিক কাহিনীৰে ৰচনা কৰা য়েছে দৰজে ঠংচিৰ চতুৰ্থখন উপন্যাস। অৰুণাচল প্ৰদেশৰ মনপা জনজাতিৰ মানুহে মৃতদেহ কাটি ১০৮ টুকুৰা কৰি নদীত উটুৱাই দিয়ে। এই শৱদাহ পদ্ধতিৰ আধাৰতে উপন্যাসখনৰ কাহিনী নিৰ্মিত হৈছে। এজন শৱ কটা মানুহক কেন্দ্ৰ কৰি এই উপন্যাসখনৰ আৰম্ভণি ঘটিছে। সেই শৱ কটা মানুহজন হ'ল দ্যাৰগে নৰবু ওৰফে আও থাম্পা। মনপা সমাজত এই শৱ কটা কামটো পুণ্যৰ কাম বুলি তেওঁলোকে বিশ্বাস কৰি অহা পৰম্পৰাত মৰা মানুহৰ শৰীৰতো টুকুৰা-টুকুৰ কৰি কাটি নদীত উটুৱাই দিলেহে মৃতকৰ আত্মাই সদগতি লাভ কৰে। সৰুৰে পৰা একেলগে খেল-ধেমালি কৰি ডাঙৰ হোৱা ৰিজোম্বা আৰু দ্যাৰগেৰ মাজত প্ৰেমৰ সম্পৰ্ক গঢ়ি উঠিছিল। ৰিজোম্বাই একো কথা বুজি নোপোৱা সময়ৰ পৰাই দ্যাৰগে নৰবুৰ সৈতে বিয়া হোৱাৰ সপোন পুহি ৰাখিছিল। কিন্তু সময়ত মঙল চোৱাবলৈ দলাই লামাৰ ওচৰলৈ যাওঁতেই লামাই সেই বিয়া অসম্ভৱ বুলি কোৱাত সকলো সপোন

ভাঙি চূৰমাৰ হৈ গ'ল। দুভাৰ্গক্ৰমে সেই সময়তে চীন-ভাৰতৰ যুদ্ধত দ্যাৰগে আপোন মানুহৰ পৰা বিচ্ছিন্ন হৈ পৰিল। সেই ঘটনাতেই ভৰিত গুলী লাগি ৰিজোম্বাৰ মৃত্যু হোৱা বুলি সকলোৱে বিশ্বাস কৰিলে। ঘটনা-দুৰ্ঘটনাৰ মাজেৰে দ্যাৰগে নৰবুৱে চেতনা হেৰুৱাই নিজৰ মাকক হেৰুৱাই বলিয়াৰ দৰে জীৱন্ত অৱস্থাতে কাটি টুকুৰা টুকুৰ কৰি কুকুৰক খুৱায়। তাৰ পৰৱৰ্তী সময়ত তেজপুৰত কিছু দিন থকাৰ পাছত গুইচেংমুৰ সৈতে দ্যাৰগেৰ বিয়া সম্পন্ন হয়। তেওঁলোকৰ এজনী ছোৱালীৰ জন্ম হ'ল আৰু তাইৰ নাম ৰাখিব লগা হোৱাত দৈৱক্ৰমে তাইৰ নাম ৰিজোম্বা ৰাখিব লগাত পৰিল। দ্যাৰগেৰ এসময়ৰ প্ৰেয়সীৰ নামেৰে জীয়েকৰ নামকৰণ কৰাক লৈয়ে গুইচেংমুৰ মনত অসন্তোষ। দ্যাৰগেই ৰিজোম্বাক পাহৰিব পৰা নাছিল। শৰ কাটি কাটি মদ খাই আৰু অশ্ৰাব্য গালি-গালাজ কৰি ঘূৰি ফুৰা দ্যাৰগেৰ জীৱনৰ অধিক বেলা পাৰ কৰাত নিজৰ পত্নী আৰু সন্তানৰ প্ৰতি দায়বদ্ধতাক লৈ কিছু উপলব্ধি হ'ল। সেই সময়তে তেওঁ সান্নিধ্য লাভ কৰা আমেচাংগে নোৰলজোবাৰ আগ্ৰহত দ্যাৰগেৰ চিন্তা-চেতনাৰ পৰিৱৰ্তন হ'বলৈ ধৰিলে। সময় চক্ৰত সেই আনেচাংগেৰ প্ৰকৃত পৰিচয় পোৱা যে সকলোৱে মৃত বুলি ধৰি লোৱা তাহানিৰ ৰিজোম্বাই হ'ল এই আনাচাংগে। আনেচাংগেই দ্যাৰগেৰ আঁকৰী জীয়েকৰ সকলো দায়িত্ব গ্ৰহণ কৰি তাইক শিক্ষিত কৰি তোলে। জীৱনৰ শেষ কালছোৱাত আনাচাংগে ওৰফে ৰিজোম্বাই তেওঁ মৃত্যুৰ পাছত দেহটোৰ সৎকাৰৰ ভাৰ দ্যাৰগেক অৰ্পণ কৰে আৰু কথামতে সময়ৰ আহ্বানত সকলো ধৰ্মীয় ৰীতি-নীতিৰে আনেচাংগেৰ মৃতদেহ সৎকাৰ কৰাৰ পাছত অলৌকিকভাৱে দ্যাৰগেকো নদীৰ বাঢ়নী পানীয়ে জীৱন্ত অৱস্থাতে উটুৱাই লৈ যায়। এনেদৰে দ্যাৰগে নৰবুৰ মৃত্যুৱে উপন্যাসৰ কাহিনীভাগত সফল পৰিণতি প্ৰদান কৰে।

উপন্যাসখন ঐতিহাসিক হ'লেও যে উপন্যাসত সন্নিৱিষ্ট পৰমপাবন দালাই লামা, তেতিয়াৰ টাৱাং মহকুমাৰ এডিচনেল পলিটিকেল অফিচাৰ মিষ্টাৰ টি কে মূৰ্তি আৰু আৰ্মী কমাণ্ডাৰ লেফটেনেণ্ট জেনেৰেল নিৰঞ্জন প্ৰসাদৰ বাহিৰে সকলো চৰিত্ৰই কাল্পনিক বুলি উল্লেখ কৰিছে। ঔপন্যাসিকে চৰিত্ৰসমূহৰ নামকৰণ কৰোঁতে অৰুণাচল প্ৰদেশৰ মনপা জনগোষ্ঠীৰ বিভিন্ন নামৰ আৰ্হি হিচাপে গ্ৰহণ কৰা দেখা যায়। তেনে চৰিত্ৰ সমূহ হ'ল এনেধৰণৰঃ দ্যাৰগে, নৰবু, গুইচেংমু, ৰিজোম্বা, পেমা, ভাৱাং, গোম্বু, থিনেল, চেংছোম, য়চুপুনা ইত্যাদি। উপন্যাসখনৰ সকলোবোৰ চৰিত্ৰই 'টাইপ' চৰিত্ৰ। আওঁ থাম্পা ওৰফে দ্যাৰগে নৰবু প্ৰধান চৰিত্ৰ। এই চৰিত্ৰটোক কেন্দ্ৰ কৰিয়েই কাহিনীয়ে গতি লৈছে। দিৰাংজঙ গাঁৱত থাম্পাৰ কাম কৰা আও থাম্পাৰ আচল নাম কোনেও নাজানে। সি নিজেও নিজৰ নামটো পাহৰাৰ দৰেই হৈছে। সি গোটেই জিলাখনতে আও থাম্পা, আজাং থাম্পা, মেমে থাম্পা, আপা থাম্পা আদি নামেৰে পৰিচিত। সেইদৰে গুইচেংমু কথা চহকী, ৰচকী, দুঃসাহসী আৰু পাকৈত গৃহিণী। আও থাম্পাই নিজৰ ঘৰ চলোৱাৰ কাৰণে একো নকৰে। গুইচেংমুৱে ঘৰৰ ভিতৰ বাহিৰ সকলো কাম কৰি পৰিয়ালটোক জীয়াই ৰাখিছে। তাই পথাৰত অকলে খেতি-বাতি কৰাৰ লগতে দ্যাৰগেই মৰাশ কটাৰ কামহে কৰে। উপন্যাসখনৰ আন এটা চৰিত্ৰ ৰিজোম্বা ওৰফে আনে চাংগে

নোৰলজম জাতিস্মৰ লামা। তেওঁৰ স্থান দালাই লামাৰ তলতে। ইমান এটা উচ্চ পৰ্য্যায়ত উপনীত হোৱাৰ পিছতো তেওঁ সাংসাৰিক মায়া মোহৰ পৰা মুক্ত হ'ব পৰা নাই। তেওঁৰ হৃদয়ত শৈশৱ আৰু যৌৱনৰ লগৰীয়া দ্যাৰগেৰ প্ৰতি এক আত্মিক টান আমৃত্যু থাকি গৈছে। বহু বছৰ মূপত নিজৰ ভায়েকহঁতৰ মাত শুনি তেওঁ আবেগত উচুপি উঠিছে।

'শৰ কটা মানুহ' উপন্যাসখনৰ ভাব, ভাষা, উপস্থাপন আদিক লৈ যথেষ্ট সমালোচনাৰ সন্মুখীন হ'লেও পৰম্পৰাগত কাৰ্যৰ আলমত ৰচিত এই উপন্যাসৰ বিষয়বস্তু আকৰ্ষণীয় হৈ উঠা দেখা গৈছে। উপন্যাসখনত অনেক পৰম্পৰাগত লোকবিশ্বাস প্ৰকাশি উঠিছে, তাৰ ভিতৰত লামা পন্থী বৌদ্ধধৰ্মীসকলৰ বিভিন্ন আচাৰ ৰীতি-নীতি আৰু অনুষ্ঠানৰ আভাস পোৱা যায়।

লিঙঝিক ঃ এই উপন্যাসখন ছেৰদুকপেন জনজাতিৰ বিয়াৰ প্ৰথাক পটভূমি হিচাপে লৈ ৰচনা কৰা ঠংচিৰ দ্বিতীয়খন উপন্যাস। উপন্যাসৰ কাহিনীত প্ৰেম টাছিৰ ভনীয়েক, ব'মডিলা হাইস্কুলৰ দশম শ্ৰেণীৰ ছাত্ৰী গ্ৰিঁমা লামুক মোমায়েক পেনজেৰ ল'ৰা দৰজি চেৰাঙৰ বাবে বাটৰ পৰা ধৰি নিয়া হ'ল। প্ৰেম টাচি উচ্চ শিক্ষিত ব্যক্তি। তেওঁৰ অ-জনজাতীয় বন্ধুমহলৰ ওচৰত নিজৰ সমাজৰ এই পুৰাতন প্ৰথাবোৰৰ সদায়ে হীনমন্যতাত ভোগে। তেওঁ ভনীয়েকক এই অবাঞ্চিত বিয়াৰ বান্ধোনৰ পৰা মুক্ত কৰি সমাজখনৰ ৰীতি-নীতিৰ পৰিৱৰ্তন কৰাৰ সংকল্প লয়। তেওঁ দৰজি চেৰাঙক নপুংসক বুলি প্ৰচাৰ কৰি দুইখন ঘৰৰ মানুহক পতিয়ন নিয়াই এই বিয়া ভাঙি দিয়ে। গ্ৰিঁমা ককায়েকৰ লগত বোমডিলালৈ ঘূৰি যায় আৰু পুনৰ পঢ়া-শুনা আৰম্ভ কৰে। আৰু অপমানিত দৰজি চেৰাঙে প্ৰতিশোধ ল'বলৈ জেঠাকক লাম দৈমাৰ জীৱিত অৱস্থাতে গা-ধন বিচাৰে। দুয়ো পৰিয়ালৰ মাজৰ কাজিয়া দুয়োটা ফৈদৰ মাজলৈ প্ৰসাৰিত হ'ল। শুভ দিন চাই দৰজি চেৰাঙহঁতে লাম দৈমাৰ গা-ধন আদায় কৰাৰ উপৰি লিঙঝিক (শিলৰ খুটা) পুতি দুয়ো ফৈদৰ মাজত ভৱিষ্যতে বিয়া-বাৰুৰ সম্বন্ধ কেতিয়াও নকৰে বুলি শপত লয়। এই অপমানৰ বোজা সহিব নোৱাৰি লাম দৈমাৰ মৃত্যু ঘটে।

গ্ৰিঁমাই শিক্ষা সমাপ্ত কৰি চিকিৎসক হিচাপে যোগদান কৰা চৰকাৰী হাস্পাতালত পুনৰ কম্পাউণ্ডাৰ হিচাপে কৰ্মৰত দৰজি চেৰাঙক লগ পায়। দুয়োৰে মাজত পুনৰ আত্মিক সম্পৰ্ক গঢ় লৈ উঠে। এদিনতে সমাজ সংশোধন কৰিবলৈ বিচৰা প্ৰেম টাচিয়েও নিজৰ ভুল বুজি পাই সিহঁতৰ সম্বন্ধক সহজেই মানি ল'লে। লিঙঝিকটো ভাঙি পেলাই দুয়োটা ফৈদৰ মানুহ মাজত সম্ভাৱ, সম্প্ৰীতিৰ পুনৰ প্ৰতিষ্ঠাৰে উপন্যাসৰ কাহিনীৰ সমাপ্তি ঘটিছে।

উপন্যাসখনত জনজাতীয় চৰিত্ৰই প্ৰাধান্য লাভ কৰাৰ উপৰিও কেইবাটাও অ-জনজাতীয় চৰিত্ৰ দেখা যায়। কাহিনীৰ কেন্দ্ৰীয় চৰিত্ৰ উচ্চ শিক্ষিত আৰু ব'মডিলাত ই.এ.চি হিচাপে কৰ্মৰত প্ৰেম টাছি। তেওঁৰ কাৰ্যই সমগ্ৰ উপন্যাসখনৰ ঘটনাৱলী প্ৰত্যক্ষ বা পৰোক্ষভাৱে নিয়ন্ত্ৰিত কৰিছে। আধুনিক অ-জনজাতীয় সমাজখনৰ সংস্পৰ্শত থকা প্ৰেম টাছিয়ে নিজৰ ভায়েক-ভনীয়েকহঁতক হোষ্টেলত থৈ পঢ়াইছে। বাহিৰৰ পৃথিৱীখন দেখি শুনি সমাজখনো তাৰ লগত ফেৰ মাৰিবলৈ আৰু উন্নতি হোৱাটো বিচাৰে। শিক্ষিত

ব্যক্তি হিচাপে নিজৰ সমাজৰ অন্ধবিশ্বাস,ক--সংস্কাৰ, তাৰ লগত জড়িত পৰম্পৰা এই সকলোবোৰ দূৰ কৰি এখন সুস্থ, সবল সমাজ গঢ়ি তোলাৰ সংকল্প তেওঁ গ্ৰহণ কৰিছে।

প্ৰেম টাছিয়ে বিয়াৰ বাবে বাটৰ পৰা ধৰি নিয়া প্ৰথাক অন্তৰেৰে বেয়া পাই আহিছে। সেয়ে দৰজি চেৰাঙে গ্ৰিমাক বাটৰ পৰা ধৰি নিয়াত অসন্তুষ্ট হৈ পৰিছে। তেওঁ ভাবি গুণীয়েই ভনীয়েকৰ বিয়া ভাঙি তাইৰ জীৱন বচোৱাৰ লগতে সমাজলৈও পৰিৱৰ্তন অনাৰ সিদ্ধান্ত ল'লে।

চেৰদুক্‌পেন সমাজৰ ভেটিত ৰচিত উপন্যাস ‘লিঙঝিক’ত নতুন আৰু পুৰণি-দুখন সময়ৰ জীৱন্ত ছবি অংকন কৰিছে। চেৰদুক্‌পেন সমাজৰ পৰম্পৰাগত বিবাহৰ ওপৰত ভিত্তি কৰিয়েই কাহিনীটো গঢ় লৈ উঠিছে। প্ৰায়বোৰ জনজাতিৰ মাজত থকাৰ দৰেই চেৰদুক্‌পেন সকলৰ মাজতো পেহীয়েকৰ ছোৱালী মোমায়েকৰ ল'ৰাই বিয়া কৰোৱাত অগ্ৰাধিকাৰ দিয়ে। ছোৱালী পছন্দ হ'লে এই জনগোষ্ঠীৰ মানুহে কন্যাক ধৰি লৈ যাব পাৰে আৰু তিনিৰাতি ৰখাৰ পিছতহে সামাজিক ৰীতি-নীতি অনুসৰি আনুষ্ঠানিক বিবাহৰ অন্য কামকাজত আগবাঢ়িব পাৰে। জনজাতিসকলৰ এনেধৰণৰ বিয়াক লৈ প্ৰেম টাচিয়ে বন্ধুসমহলৰ পৰা সদায় অপমানিত হ'ব লগাত পৰে। সেইবাবে যেতিয়া তাৰ নিজৰ ভনীয়েক শিক্ষিতা গ্ৰিমা লামুক মোমায়েকহঁতে নিজৰ ল'ৰা দৰজি চেৰাংৰ বাবে বাটৰ পৰা ধৰি নিয়া শুনিলে তেতিয়া প্ৰেম টাচিয়ে ইয়াৰ বিৰোধিতা কৰিলে আৰু নপুংসক বুলি দৰজি চেৰাংক অপবাদ দি বিয়া বন্ধ কৰিলে আৰু ভনীয়েকক পঢ়াবৰ বাবে লৈ গ'ল। দৰজি চেৰাঙে তাৰ অপমানৰ পোতক তুলিবলৈ চেৰদুক্‌পেন সমাজৰ পুৰণি নীতি অনুযায়ী গা-ধন দাবী কৰিলে।

বিষকন্যাৰ দেশত ঃ এই উপন্যাসখন পাংচেনপা সমাজত প্ৰচলিত সামাজিক কু-প্ৰথা এটাৰ আলমত ৰচনা কৰা হৈছে। প্ৰচলিত বিশ্বাস অনুযায়ী পাংচেনপা নাৰীৰ নখত বিষ উৎপন্ন হয়। সেয়েহে তেনে নাৰীক বিষকন্যা নামেৰে নামকৰণ কৰা হয়। এনে নাৰীৰ হাতেৰে পৰ পুৰুষে কিবা খালে বা খোৱাৰ সময়ত চাই থাকিলে তেওঁৰ অমঙ্গল হয় আৰু বিষৰ প্ৰভাৱত তেনে ব্যক্তিৰ মৃত্যু পৰ্যন্ত হ'ব পাৰে। বিষকন্যাৰ বিষৰ বাবেই মৃত্যুবৰণ কৰা লোকৰ অনেক কাহিনী শুনিবলৈ পোৱা যায়। এই বিশ্বাসে পাংচেনপা নাৰীক দুঃসহ জীৱন কটাবলৈ বাধ্য কৰাইছে। উপন্যাসখনৰ কাহিনী মতে পাংচেনপা জনজাতিৰ যুৱক থুপটেন ছাবছিদিয়েৰি ইন্টিলিজেন্ট ব্যুৰ বিষয়া হিচাপে প্ৰশিক্ষণ লৈ চীনা সীমান্তত অৱস্থিত পাংচেনপা অধ্যুষিত অঞ্চলত নিযুক্তি লাভ কৰে। নতুন ঠাইখনত আহি তেওঁ আচৰিত হৈ পৰিছে। প্ৰথমতে বাহিৰত বহি কোনেও একো নেখায়, তেনেদৰে তেওঁকো খাবলৈ নিদিয়ে, দ্বিতীয়তে ইয়াৰ ঘৰৰ তিৰোতাসকলে আলহীক সোধ-পোছ নকৰে আৰু তৃতীয়তে তেওঁৰ ঘৰৰ কাষৰ বুঢ়া-বুঢ়ীৰ বিষয়ে সুধিলেও কোনেও একো নকয়।

চাৰ্কোল অফিচাৰ হিচাপে কৰ্মৰত টাচি য়োদনক লগ পোৱাৰ পিছতহে তেওঁ সকলো প্ৰশ্নৰ উত্তৰ পালে। বিষকন্যাৰ অপবাদৰ বাবে বুঢ়ীয়ে বুঢ়াৰ লগত সমাজ বৰ্জিত

জীৱন অতিবাহিত কৰিছে আৰু এওঁলোক দুজনক নিজৰ খুড়া-খুড়ী বুলি জানিব পাৰি তেওঁ আচৰিত হৈছে। বিষকন্যাৰ অপবাদৰ বাবেই আলহীক ঘৰৰ তিৰোতা মানুহে সোধ-পোচ নকৰে আৰু বাহিৰত তেওঁক খাবলৈ নিদিয়াৰ কাৰণো একেটাই বুলি জানিব পাৰি আচৰিত হৈ পৰিছে। টাচি য়োদনৰ লগ লাগি তেওঁ সমাজখন সংস্কাৰ কৰি পাংচেনপা নাৰীৰ অপবাদ মোচনৰ সংকল্প লৈছে। পিছত টাচি য়োদন আৰু থুপটেন টাচিয়ে বিবাহ পাশত আবদ্ধ হৈ পৰিছে। দুয়োৰে প্ৰচেষ্টাত অঞ্চলটোলৈ যথেষ্ট সংস্কাৰ আনিবলৈ সক্ষম হ'ল। আৰু উপন্যাসৰ শেষৰ ফালে মানুহৰ মনবোৰ অন্ধবিশ্বাসৰ পৰা ওলাই আহিবলৈ ধৰিছে। থুপটেনৰ খুড়াক চাংগ্ৰা বুঢ়াই মৃত্যু শয্যাত পৰি থকা বুঢ়ীৰ আগত স্বীকাৰ কৰিলে যে তেওঁ দিয়া বিষৰ বাবেহে ল'ৰা-ছোৱালী কেইটাৰ মৃত্যু হৈছে। লোচাং বুঢ়ীৰ কোনো দোষ নাই। তাই বিষকন্যা নহয়। এই স্বীকাৰোক্তিয়ে অন্ধবিশ্বাসী মানুহখিনিক অনুতপ্ত কৰি তুলিছে।

লেখকে কাহিনীৰ আৰম্ভণিৰে পৰা শেষলৈকে পাঠকৰ উৎকণ্ঠা ধৰি ৰাখিবলৈ সক্ষম হৈছে। কাহিনীৰ মাজে মাজে বৰ্ণিত সীমান্ত অঞ্চলৰ প্ৰশাসন ব্যৱস্থা, চীনৰ আগ্ৰাসী ৰূপৰ বাস্তৱ ছবি তুলি ধৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। লেখকে নিজে ১৯৬২ চনৰ চীনা আগ্ৰাসনৰ সময়ছোৱাৰ পটভূমিতে কল্পনাৰ তুলিকাৰে ৰং বোলাই বাস্তৱ কাহিনীৰে উপন্যাসখন ৰচনা কৰা বুলি পূৰ্বতে উল্লেখ কৰি অহা হৈছে।

উপন্যাসখনত সন্নিৱিষ্ট চৰিত্ৰসমূহৰ ভিতৰত চাৰ্কোল অফিচাৰ হিচাপে কৰ্মৰত টাচি য়োদন সকলোতকৈ উজ্জ্বল চৰিত্ৰ। বিষকন্যাৰ অপবাদেৰে চিহ্নিত পাংচেনপা ছোৱালী হোৱা কাৰণে পদে পদে পোৱা বাধা অতিক্ৰম কৰি তাই প্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰিছে। এই অপবাদৰ পৰা পাংচেনপা নাৰীক মুক্ত কৰিবলৈ তেওঁ গাঁৱে গাঁৱে গৈ মানুহক সজাগ কৰিছে। ঘৰ-দুৱাৰ, বাচন-বৰ্তন, কাপোৰ-কানি আদি চাফ চিকুণকৈ ৰাখিবলৈ শিকাইছে। তেওঁ মানুহক বুজাবলৈ চেষ্টা কৰিছে অপৰিষ্কাৰ আৰু লেতেৰা নখৰ সংক্ৰমণৰ বাবে মানুহৰ বেমাৰ-আজাৰ হয় ইত্যাদি ইত্যাদি কথাবোৰ।

সবল ব্যক্তিত্বৰ অধিকাৰী টাচি য়োদন দক্ষ প্ৰশাসনিক বিষয়া। নিজৰ দক্ষতাৰে তেওঁ গিচপু আৰু শক্তি গাঁৱৰ মাজৰ দীৰ্ঘদিনীয়া সীমা বিবাদৰ শান্তিপূৰ্ণ মীমাংসা কৰিছে। তেওঁৰ কথা কামত তীব্ৰ জাতীয়তা বোধ প্ৰকাশ লাভ কৰিছে। দেশৰ অখণ্ডতাৰ প্ৰতি ভাবুকি আনি দিয়া বিষয়সকলৰ ওপৰত তেওঁ বিতুষ্ট হৈ পৰিছে।

মিছিং ঃ য়েছে দৰজে ঠংচিৰ অন্য এখন উপন্যাস 'মিছিং'। এই উপন্যাসখন চেৰদুক্‌পেন সমাজত প্ৰচলিত ভূত-প্ৰেত, প্ৰেতাত্মা আদিৰ ওপৰত আধাৰিত। মিছিং শব্দৰ অৰ্থ হৈছে মৃত্যুমুখী মানুহৰ দেহৰ পৰা ওলাই ফুৰা প্ৰেতাত্মা। উপন্যাসৰ বৰ্ণনা অনুসৰি সকলো মানুহে নিজ চকুৰে মিছিং দেখা নাপায়। যি মানুহৰ আগত ওলাই মিছিংটোৱে নিজক প্ৰকট কৰি দেখুৱাব বিচাৰে সেই মানুহনেহে মিছিং দেখা পায়। এই জনবিশ্বাসৰ ভিত্তিতে উপন্যাসখন ৰচিত হৈছে। আৰম্ভণিৰ পৰা শেষলৈকে কাহিনীটো ভূত-প্ৰেতৰ বৰ্ণনাৰে ভৰপুৰ। কলেৱৰত সৰু হ'লেও এই উপন্যাসখনত ভূত-প্ৰেতৰ দৰে লোকবিশ্বাসৰ লগত জড়িত বিভিন্ন পুজা-পাতল, পুৰোহিতৰ অলৌকিক কাৰ্যৰ বিস্তৃত

বৰ্ণনা পোৱা যায়। সেইদৰে 'মই আকৌ জনম ল'ম' উপন্যাসত তিব্বতীয় মহাযানী লামাপন্থী বৌদ্ধসকলৰ মাজত প্ৰচলিত জন্মান্তৰবাদৰ বিশ্বাস আৰু পৰম্পৰাৰ ভিত্তিত এইখন- উপন্যাসৰ কাহিনী আগবাঢ়িছে।

আত্মমূল্যায়ন প্ৰশ্ন

য়েছে দৰজে ঠংচিৰ উপন্যাসসমূহ মূলত কোনখন সমাজৰ পটভূমিত ৰচিত?

....

....

....

৪.৫ য়েছে দৰজে ঠংচিৰ উপন্যাসৰ সাধাৰণ বৈশিষ্ট্য

অসমীয়া সাহিত্যলৈ বিশেষ অৰিহণা যোগোৱা ঠংচিয়ে উপন্যাস সৃষ্টিৰ ক্ষেত্ৰত যথেষ্ট পৰিমাণে তথ্যপাতি যুগুতাই কাহিনী বাস্তৱসন্মত কৰি তোলে। কাহিনীৰ ক্ষেত্ৰত ঠায়ে ঠায়ে ঐতিহাসিক বিষয়বস্তু গ্ৰহণ কৰাৰ উপৰিও কোনো এটা জনজাতি বা জনগোষ্ঠীৰ মাজত প্ৰচলিত বিভিন্ন ধৰণৰ দিশবোৰ প্ৰকাশ কৰে। সেইদৰে তেখেতৰ উপন্যাসৰ চৰিত্ৰ সাধাৰণ শ্ৰেণীৰ লোকৰ পৰা গ্ৰহণ কৰে। অৰ্থাৎ নিজৰ সমাজখনৰ পৰা চৰিত্ৰ বুটলি লৈ তেখেতে সামান্য পৰিমাণৰ কল্পনাৰ সহায়ত উপন্যাসৰ জুমুঠি তৈয়াৰ কৰে। তাকে কৰিবলৈ যাওঁতে তেখেতৰ উপন্যাসৰ কিছুমান বৈশিষ্ট্যই প্ৰাধান্য লাভ কৰা দেখা যায়। সেইসমূহৰ ভিতৰত ঃ

১। ঠংচিৰ উপন্যাসৰ প্ৰধান বৈশিষ্ট্য হৈছে তেখেতৰ উপন্যাসৰ পটভূমি যিদৰে অৰুণাচলৰ কোনো এটা জনজাতি বা জনগোষ্ঠীক প্ৰাধান্য দিয়ে, তেনেদৰে উপন্যাসত স্থানীয় জনজাতিৰ ৰীতি-নীতি, অনুষ্ঠান, বিবাহ পদ্ধতি আদিৰ লগতে সমাজখনক পৰম্পৰাগতভাৱে চলি অহা বিভিন্ন ধৰণৰ উৎসৱ-পাৰ্বণ, পুজা-পাৰ্বণ আদিৰ বিষয়ে তথ্যপূৰ্ণ বিৱৰণ দাঙি ধৰা দেখা যায়।

২। য়েছে দৰজে ঠংচিৰ উপন্যাসৰ অন্যতম বৈশিষ্ট্য হৈছে জীৱনৰ সঠিক আৰু বাস্তৱৰ নিখুঁত অংকন। কল্পনাৰ ৰহণ সানিলেও কাহিনী, পৰিৱেশ, চৰিত্ৰ সৃষ্টিত তেখেতে সচাঁ বিষয়বস্তুক অংকন কৰে।

৩। ঠংচিৰ উপন্যাসত অৰুণাচল প্ৰদেশৰ বিভিন্ন জাতি-জনজাতিৰ বিষয়ে তথ্য যিদৰে পোৱা যায়, তেনেদৰে সেই জাতি-জনজাতিসমূহৰ লোক সাংস্কৃতিক উপাদান স্পষ্ট ৰূপত প্ৰকাশ লাভ কৰিছে।

৪। তেখেতৰ উপন্যাসৰ ভাষা কাহিনী, পৰিৱেশ আৰু চৰিত্ৰৰ উপযোগী। সহজ সৰল জনজাতিসমূহৰ বাস্তৱিক ছবি অংকন কৰিবলৈ তেখেতে প্ৰাঞ্জল আৰু পোনপটীয়া ভাষাৰ প্ৰয়োগ কৰিছে। বিশেষকৈ জনজাতীয় সমাজখন প্ৰতিফলিত কৰি তুলিবৰ বাবে তেখেতে জনজাতীয় ভাষাৰো প্ৰয়োগ কৰিছে।

উদাহৰণ স্বৰূপেঃ 'চাপে' মানে হ'ল চেৰদুক্পেন পুৰুষসকলে পিন্ধা কাপোৰ, 'মনে'ৰ অৰ্থ হৈছে বৌদ্ধ স্তূপ, 'তুলু' মানে হ'ল মিতিৰ (চেৰদুক্পেন শব্দ) ইত্যাদি।

৫। তেখেতে পৰম্পৰাগত উপন্যাসৰ আংগিক গ্ৰহণ কৰিলেও বিষয়বস্তুত নতুনত্ব আনিবলৈ চেষ্টা কৰা দেখা যায়। প্ৰকাশভংগীৰ সৰলতা উপন্যাসখনৰ ভাষাৰ বৈশিষ্ট্য। মাজে মাজে ব্যৱহাৰ কৰা উপমা জতুৱা ঠাঁচসমূহে ভাষাৰ সৌষ্ঠৱ বৃদ্ধি কৰিছে।

৪.৬ য়েছে দৰজে ঠংচিৰ উপন্যাসত প্ৰতিফলিত জনজাতীয় জীৱন

সাহিত্য সমাজৰ দাপোণ স্বৰূপ। সাহিত্যৰ অন্যান্য অংগৰ দৰেই উপন্যাসো বাস্তৱ জীৱনৰ আলমতে সৃষ্টি হয়। উপন্যাসত চিত্ৰণ কৰা সমাজখন বাস্তৱ জীৱনৰ পৰাই ঔপন্যাসিকে তুলি ধৰে। যিহেতু উপন্যাসৰ লগত সমাজ জড়িত হৈ থাকে, গতিকে ইয়াৰ সৈতে মানৱ জীৱনৰ সম্পৰ্ক অংগাংগী। ই মানৱ জীৱনৰ ছবি অংকন কৰাৰ উপৰিও সমাজত প্ৰচলিত বিভিন্ন ৰীতি-নীতি, আচাৰ-ব্যৱহাৰ, লোকাচাৰ আদি জড়িত হৈ থকাৰ উপৰিও ইয়াৰ সৈতে সমাজখনত প্ৰচৰিত অন্ধবিশ্বাস, কু-সংস্কাৰ আদিৰ দৰে দিশবোৰ প্ৰতিফলিত হয়।

মনপা জনজাতিৰ জীৱনভিত্তিক 'চনম' উপন্যাসত অৰুণাচল প্ৰদেশৰ টাৱাঙৰ দাঁতিকাষৰীয়া সুউচ্চ পৰ্বতমালাত বাস কৰা ব্ৰোকপা অৰ্থাৎ পশুপালকসকলৰ জীৱনৰ বিভিন্ন ছবি ফুটাই তুলিছে। এওঁলোকৰ সমাজত বহু পতি বিবাহ প্ৰচলিত আৰু বহুপত্নীৰ প্ৰথা দেখা যায়। এই প্ৰথাক মনপা সকলে খোৰ-দোকপা বুলি কয়। কাহিনীত উল্লেখ থকা দম্পতিসমূহে প্ৰত্যেকে ভাই-ককাইৰ মাজত খোৰ-দোকপা কৰিছে। এই ক্ষেত্ৰত জাত-পাতৰ বিচাৰ কৰাতো সামাজিক নিয়মৰ ভিতৰুৱা। সেইবাবে অন্য জাতৰ পেমা ৰাংচুৰ লগত লবজাঙে খোৰ-দোকপা কৰিবলৈ লোৱাৰ সিদ্ধান্তত দুয়ো জাতৰ মাজত কাজিয়াৰ সূত্ৰপাত ঘটিছে। এই উপন্যাসত ব্ৰোকপাসকলৰ 'ছোপা' নামৰ প্ৰশাসনিক অনুষ্ঠানৰ উল্লেখ আছে। গাঁৱৰ সকলোধৰণৰ বিবাদৰ মীমাংসা ইয়াৰ যোগেদি হয়। উপন্যাসত পেমা সম্পৰ্কীয় বিবাদ মীমাংসাৰ বাবে লবজাঙে ছোপা আহবান কৰিছে। তাৰ লগতে মনপাসকলৰ সাজ-পোছাকৰ বিৱৰণ দাঙি ধৰাৰ সমান্তৰালকৈ মনপাসকলৰ খোৱা-বোৱা, বিশ্বাস আদিৰ বৰ্ণনাত জনজাতীয় সমাজৰ বাস্তৱ ছবি ফুটি উঠিছে। তেওঁলোকে খাদ্য হিচাপে গাখীৰ, গাখীৰৰ পৰা প্ৰস্তুত কৰা বিভিন্ন সামগ্ৰী, মাছ-মাংস, শাক-পাচলি, মাৰুৱা ভাত আদি উল্লেখযোগ্য।

সেইদৰে 'শৰ কটা মানুহ' উপন্যাসত মনপা জনজাতিৰ মাজত পৰম্পৰাভাৱে প্ৰচলিত হৈ অহা শৱ সৎকাৰৰ বিৱৰণ দাঙি ধৰিছে। তেনেদৰে শৰৎ কালত মনপাসকলে টাৱাঙত পালন কৰা টোৰগ্যা উৎসৱৰ বিৱৰণ, একেদৰে টোৰগ্যাৰ পিছতে মনপাসকলে পালন কৰা লোচেৰ ৰ ছবি পোৱা যায়। মনপাসকলে এই উৎসৱত পোন্ধৰৰ পৰা ত্ৰিশ দিনলৈকে পালন কৰি আনন্দ কৰে। 'লিঙঝিক' উপন্যাসত ছেৰদুকপেন সমাজৰ ৰীতি-

নীতিৰ চিত্ৰ জীৱন্ত ৰূপত চিত্ৰণ কৰাৰ লগতে ছেৰদুকপেন সমাজত পৰম্পৰাভাৱে প্ৰচলিত হৈ অহা গা-ধন বিচৰা প্ৰথাৰ উল্লেখ পোৱা যায়। ছেৰদুকপেনসকলে জীৱিত কালত নাৰীৰ বাবে 'গা-ধন' নলয় যদিও কিন্তু এজনী নাৰীৰ মৃত্যুৰ পিছত তাইৰ গা-ধন স্বামী বা পুত্ৰ, নাতি-নাতিনীহঁতে সেই নাৰীৰ ভায়েকৰ পুত্ৰ-নাতি আদিক দিব লাগে। নাৰীৰ জীৱিত কালত তাইৰ গা-ধন আদায় কৰি লোৱা মানে তাইৰ আয়ুস বিক্ৰী কৰা বুজায়-এয়া চেৰদুক্‌পেনসকলৰ মাজত প্ৰচলিত বিশ্বাস। সেয়েহে দৰজি চেৰাঙে এনে পন্থাৰ সহায়ত গা-ধান আদায় কৰাৰ ফান্দি পাতিলেও গাঁৱৰ শিক্ষিত চামে ইয়াৰ বিৰোধিতা কৰিলে।

'দৰজি চেৰাঙহতে পুৰণি কু-সংস্কাৰ এটা কবৰৰ পৰা খান্দি উলিয়াই পুনৰ প্ৰচলন কৰিবলৈ যোৱাত নৰবু চিৰিঙৰ দল জকি উঠিল।' (লিঙঝিক পৃ. ৮৫)

সমাজত যুগ যুগ ধৰি পৰম্পৰাগতভাৱে চলি অহা নিয়মবোৰ এনেদৰে এদিনতে শেষ কৰিব নোৱাৰি। চৰকাৰৰ উচ্চ বিষয়া হৈ সমনীয়া বন্ধুবোৰে সিহঁতৰ নিয়মবোৰক লৈ উপলুঙা কৰাৰ বাবেই নিজৰ ভনীয়েকৰ জীৱনকে সমাজ শুধৰণিৰ অস্ত্ৰ হিচাপে প্ৰয়োগ কৰিছে। তাৰ বাবে তেওঁ অনুতপ্ত হৈছে। তথাপি সমাজৰ পৰা কু-সংস্কাৰ দূৰ কৰাত তেওঁ বদ্ধ পৰিকৰ।

উত্তৰ-পূবাঞ্চলৰ জনগোষ্ঠীসমূহৰ প্ৰধান খাদ্য ভাত। মাছ-মাংস তেওঁলোকৰ প্ৰিয় খাদ্য। তেওঁলোকৰ মাজত শুকান মাছৰ প্ৰচলন দেখা যায়। ঠিক তেনেদৰে তেওঁলোকৰ জীৱনৰ অন্যতম বৈশিষ্ট্য হৈছে মদ। ঘৰতে চাউলৰ পৰা তৈয়াৰ কৰা এই মদক বিভিন্ন জনজাতিৰ মাজত বেলেগ বেলেগ নামেৰে পৰিচিত। দৈনন্দিন জীৱনৰ লগতে তেওঁলোকৰ বিভিন্ন উৎসৱ অনুষ্ঠানত মদ নহ'লে নচলে। জন্মৰ পৰা মৃত্যুৰ তিথিলৈকে তেওঁলোকে মদৰ ব্যৱহাৰ কৰে। 'লিঙঝিক' উপন্যাসত ঔপনাসিকে এনেদৰে বৰ্ণনা কৰিছেঃ

'প্ৰেম টাচিয়ে পাত্ৰটো দুহাতেৰে দাঙি দুচুমুক লাওপানী খাই পুনৰ তলত থৈ দিব খোজা দেখি পেনজেই কলে তিনি চুমুক খোৱা নিয়ম।' (পৃ. ১২৩)

ঔপন্যাসিকে নিজস্ব দৃষ্টিভংগীৰে সংশ্লিষ্ট জনজাতিকেইটাৰ জীৱনৰ সুন্দৰ ৰূপায়ন কৰিছে। তেওঁলোকৰ ৰচনাত এই জনজাতিসসমূহৰ সাজ-সজ্জা, কৃষি-প্ৰণালী, উৎসৱ-অনুষ্ঠান, ৰীতি-নীতি, পৰম্পৰা আদিৰ লগতে বিবাহ প্ৰথা, কু-সংসস্কাৰ, অন্ধবিশ্বাস, ধৰ্ম-কৰ্ম আদি জীৱনৰ প্ৰায় সকলোবোৰ দিশৰে প্ৰতিফলন ঘটিছে।

ঠংচিৰ উপন্যাসত যিদৰে জনজাতীয় জীৱন সুন্দৰ ৰূপত চিত্ৰায়িত হৈছে, তেনেদৰে তেখেতৰ উপন্যাসত লোক-সাংস্কৃতিক উপাদান নিহিত হৈ থকা দেখা যায়। অৰুণাচল প্ৰদেশৰ মনপা, চেৰদুক্‌পেন, নিচি আদি জনজাতিৰ জীৱন প্ৰণালী, সামাজিক ৰীতি-নীতি, লোকাচাৰ, লোক ঔষধ আদি পৰিস্ফুট হৈ উঠিছে। তেখেতে জনজাতীয় জীৱনৰ আদৰ-কায়দা আদি প্ৰকাশ কৰিবলৈ গৈ সেই জনজাতি সমূহৰ লোক-সংস্কৃতিক প্ৰাধান্য দিছে। বিশেষকৈ ঠংচিৰ উপন্যাসত অৰুণাচল প্ৰদেশৰ প্ৰাকৃতিক, সামাজিক, অৰ্থনৈতিক জীৱনৰ বাস্তৱ চিত্ৰ দাঙি ধৰিছে। তেখেতৰ প্ৰথম উপন্যাস 'চনম'ত ব্ৰোকপাসকলৰ য়াক, ভেড়া ৰখীয়াৰ মাজত প্ৰচলিত বিভিন্ন ধৰণৰ আচাৰ-অনুষ্ঠান, গীত-

মাত আদিৰ প্ৰয়োগ দেখা যায়। তেনেদৰে ‘বিষকন্যাৰ দেশত’ উপনাসত পাংচেনপা (মনপাসকলৰ এটা ভাগ) সকলৰ বিষয়ে, ‘লিঙঝিক’ আৰু ‘মিছিং’ ত চেৰদুক্‌পেন, ‘মৌন ওঁঠ মুখৰ হৃদয়’ত চেৰদুক্‌পেন আৰু নিচি সকলৰ বিভিন্ন লোক গীত, সাধু কথা, লোক ঔষধ আদিৰ ব্যৱহাৰ দেখিবলৈ পোৱা যায়। সেইদৰে তেখেতৰ ‘শৰ কটা মানুহ’ উপন্যাসত মনপাসকলৰ জীৱন আৰু ‘মই আকৌ জনম ল’ম’ত তিব্বতী আৰু মনপাসকলৰ বিভিন্ন লোক সংস্কৃতিয়ে ভূমুকি মাৰিছে।

মৌখিক সাহিত্যৰ ক্ষেত্ৰত ঠংচিৰ উপন্যাসত দুইধৰণৰ লোক সংস্কৃতিয়ে দেখা যায়। এটা হ’ল লোক কথা আৰু আনটো হ’ল লোক গীত। ‘মৌন ওঁঠ মুখৰ হৃদয়’ উপন্যাসত দুটা সাধুকথাৰ প্ৰসংগ উল্লেখ কৰিছে। অৰুণাচল প্ৰদেশৰ বনমানুহক কেন্দ্ৰ কৰি উপস্থাপন কৰিছে। সেইদৰে এই উপন্যাসত চেৰদুক্‌পেন আৰু নিচিসকলৰ মাজত প্ৰচলিত বিভিন্ন ধৰণৰ গীতৰ প্ৰয়োগ দেখা যায়। অৰুণাচল প্ৰদেশৰ পথ নিৰ্মাণৰ সময়ত শ্ৰমিক সকলে ভাষাৰ মাজত সামান্য বাধাৰ সন্মুখীন হ’লেও তেওঁলোকে ইটো জনজাতিৰ লোকসকলে সিটো জনজাতিৰ লোকসকলৰ মাজত প্ৰচলিত গীত মাতবোৰ শিকিবলৈ চেষ্টা কৰিছে। চেৰদুক্‌পেনসকলে নিচিসকলৰ লোকগীত শিকিছে এনেদৰেঃ

তুং তুং বাচি তুংনা
আলা ৰেনা ফালা ৰে...... (পৃ. ৫৯)

সেই একেদৰে নিচিহঁতে চেৰদুক্‌পেনসকলৰ পৰা শিকিছে এনেদৰেঃ

গুং ত য়োলো গুং মে য়োলো কৰচং (পৃ.৫৯)

হাতত দা কুঠাৰ, কোৰ বেলচা লৈ কামলৈ যাবৰ সময়তো সিহঁতে সমস্বৰে গীত গাই যায়। কামৰ ঠাইটো কণ্ঠত কণ্ঠ মিলাই সিহঁতে গান গাই যায় আৰু লগে লগে হাতত জম্পাল, কোৰ বেলচা চলাই যায়। কাম কৰি থাকোঁতে সিহঁতে দিলীপ শইকীয়াই শিকোৱা বিহুগীত জুৰিছে এনেদৰেঃ

চকলা টেঙাটি অকলে নাখাবা
আমাকো এচকল দিবা
বিহু মাৰিবলৈ অকলে নাযাব
আমাকো লগত নিবা।
বৰহমপুত্ৰৰ বালিৰে দলপুঙা চৰাইজাক
ঘূৰি ঘূৰি পানীতে পৰে
নেভাবো বুলিলেও তোমাৰে কথা ঐ
ঘূৰি ঘূৰি মনত পৰে। (৫৮-৫৯)

সেইদৰে এই উপন্যাসখনত নেপালী গীতৰ ব্যৱহাৰ দেখা যায় এনেদৰেঃ

‘কাহাকো তিমি কাহাকো হামি
চাকু মা ভেত বয়ো
যাম যাম পাহাৰি মাম আখোমা বচেৰো...। (পৃ. ৯৭)

জন্ম, মৃত্যু আৰু বিবাহক বিধাতাৰ লিখন বুলি প্ৰত্যেকখন সমাজতে প্ৰচলিত হৈ আহিছে। বিভিন্ন আনন্দ মুখৰ অনুষ্ঠানৰ মাজেৰে মানুহে নৱজাতক যেনেকৈ স্বাগতম জনায়, তেনেদৰে বিষাদপূৰ্ণ উৎসৱেৰে মৃত্যু হোৱাজনক বিদায় জনায়। নৱজাতক আৰু প্ৰসূতিৰ ক্ষেত্ৰত পালন কৰা নীতি নিয়মবোৰৰ ভিতৰত পাহাৰীয়া লোকৰ ৰূপটো চকুতলগা। প্ৰসূতিক নহৰু আৰু জালুকৰ গুৰি খাবলৈ দিয়া নিয়ম পাহাৰ-ভৈয়াম আদি সকলোতে আছে। ঠংচিৰ 'চনম ' উপন্যাসত অৰুণাচল প্ৰদেশৰ জনজাতিৰ মাজত প্ৰচলিত এনে ব্যৱস্থাৰ বিষয়ে এনেদৰে বৰ্ণনা কৰিছেঃ

'সেইদিনা সন্ধিয়া লবজাঙে মদ এচুঙা আৰু খাটা এখন লৈ গাঁৱৰ লামাৰ কাষলৈ জন্ম পত্ৰিকাখন চাবলৈ গ'ল। লামাই জন্ম পত্ৰিকাখন চাই কেঁচুৱাটোৰ নাম ৰাখিলে ৰিনচিন জাংমু।' (পৃ. ৪৮)

প্ৰত্যেক সমাজত বিভিন্ন বিশ্বাস-অবিশ্বাসৰ প্ৰচলন আছে। ব্ৰোকপাসকলৰ মাজত প্ৰচলিত বিশ্বাসমতে কিছুমান ব্ৰোকত পত্নী লগত থাকিলে অমঙ্গল হয়। এই আশংকাতে 'চনম' উপন্যাসখনত লবজাঙে চনমক লগত ৰাখিব পৰা নাই। প্ৰচলিত বিশ্বাসমতে বেমাৰী মানুহে মৰাশ শ দেখিব নাপায়। চনমৰ বেমাৰ হৈ থকা অৱস্থাত লবজাঙে বাঘটো মৰা উচিত হোৱা নাই বুলি ভাবিছে। কাৰণ সমাজৰ নিয়ম অনুসৰি এই বেমাৰত পৰি থকা অৱস্থাত বাঘটো মৰাটো উচিত নাছিল।

পূজা-পাতলত বিশ্বাস কৰা এই মানুহখিনিৰ বেমাৰ আজাৰ হ'লে পূজা পাতে। চনমৰ বেমাৰত লবজাঙে লামাৰ ওচৰলৈ গৈ মঙ্গল চোৱাইছে। সেইদৰে ধৰ্মীয় ৰীতি-নীতি অনুসৰি চনমৰ মৃত্যুৰ পিছত তাই স্মৃতি ৰক্ষাৰ্থে আৰু আত্মাৰ শান্তিৰ বাবে টাৱাং গোম্পাত পূজা দিছে, ভগৱানৰ বাবে মূৰ্তি দান কৰিছে।

সেইদৰে 'লিঙঝিক' উপন্যাসত মহিলাসকলে ব্যৱহাৰ কৰা বিভিন্ন সজুলিৰ উল্লেখ পোৱা যায়। লাওপানী খাবলৈ বাংহৰ পাত্ৰ, হাবিৰ পৰা খৰি লুৰিবৰ বাবে হোৱা, মাকৰ লগত মাটি খুচৰিবৰ বাবে চামফোক আদিৰ ব্যৱহাৰ উল্লেখনীয়। তেনেদৰে আধুনিক চিকিৎসা বিজ্ঞানৰ পৰিৱৰ্তে লোক ঔষধৰ প্ৰয়োগৰ ক্ষেত্ৰত অধিক জোৰ দিছে। মানুহৰ বেমাৰ আজাৰ হ'লে পূজা পাতলৰ ব্যৱস্থা কৰা দেখা যায়। মাকৰ বেমাৰত প্ৰেম টাচিয়ে ডাক্তৰী চিকিৎসা কৰিব বিচাৰিছে, কিন্তু মাকে সেই কথাত সন্মতি প্ৰদান কৰা নাই। বেমাৰ আৰোগ্যৰ বাবে মঙ্গল চোৱাহে দেখা গৈছে।

আত্মমূল্যায়ন প্ৰশ্ন

য়েছে দৰজে ঠংচিৰ উপন্যাসসমূহত কোন কোন জনজাতিৰ সামাজিক চিত্ৰ চিত্ৰিত হোৱা দেখিবলৈ পোৱা যায়?

....

....

....

৪.৭ সাৰাংশ (Summing Up)

যেছে দৰজে ঠংচিৰ অসমীয়া উপন্যাস সাহিত্যলৈ অৱদান অনবদ্য। তেওঁ সাতখন উপন্যাস ৰচনা কৰিছে। তেওঁৰ উপন্যাসবোৰত জনজাতীয় সমাজক প্ৰাধান্য দিছে। জনজাতি সমূহৰ ৰীতি-নীতি অনুষ্ঠান উৎসৱ পাৰ্বন, পূজা আদিৰ নিটোল বৰ্ণনাই উপন্যাস সমূহৰ প্ৰধান সমল। উপন্যাস সমূহৰ ভাষা অতি প্ৰাঞ্জল আৰু পোনপটীয়া। ঠাই বিশেষে জনজাতীয় ভাষাৰ প্ৰয়োগো মন কৰিবলগীয়া। মাজে মাজে উপমা, জতুৱা ঠাঁচ আদিৰ প্ৰয়োগো দেখিবলৈ পোৱা যায়।

৪.৮ আৰ্হি প্ৰশ্ন (Sample Questions)

১। যেছে দৰজে ঠংচিৰ জীৱন আৰু সাহিত্যকৃতি সম্পৰ্কে আলোচনা কৰক।

২। যেছে দৰজে ঠংচিৰ উপন্যাসসমূহৰ বিষয়বস্তু সম্পৰ্কে বহলাই আলোচনা কৰক।

৩। যেছে দৰজে ঠংচিৰ উপন্যাসসমূহৰ কাহিনীবোৰ চমুকৈ বৰ্ণনা কৰক।

৪। যেছে দৰজে ঠংচিৰ উপন্যাসৰ সাধাৰণ বৈশিষ্ট্য সম্পৰ্কে এটি আলচ যুগুত কৰক।

৫। ঠংচিৰ উপন্যাসসমূহত জনজাতীয় জীৱন কেনেদৰে প্ৰতিফলিত হৈছে পৰ্যবেক্ষণ কৰক।

৪.৯ প্ৰসংগ গ্ৰন্থ (References/Suggested Readings)

মূখ্য উৎসঃ

ঠংচি, যেছে দৰজেঃ *চনম*। জাৰ্ণাল এম্পৰিয়াম, ২০০৯।

ঃ *লিঙঝিক*। জাৰ্ণাল এম্পৰিয়াম, ২০০৩।

ঃ *শৰ কটা মানুহ*। বনলতা, ২০১১।

ঃ *মই আকৌ জনম ল'ম*। বনলতা, ২০১১।

ঃ *মিছিং*। বনলতা, ২০০৮।

ঃ *মৌন ওঁঠ মুখৰ হৃদয়*। বনলতা, ২০০৬।

গৌণ উৎসঃ

ঠাকুৰ, নগেন (সম্পা.) ঃ *এশবছৰৰ অসমীয়া উপন্যাস*। জ্যোতি প্ৰকাশন, ২০০০।

দাস, অমলচন্দ্ৰ (সম্পা.) ঃ *অসমীয়া উপন্যাস পৰিক্ৰমা*। বনলতা, ২০১২।

বৰগোহাঞি, হোমেন (সম্পা.)ঃ *অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী*, ষষ্ঠ খণ্ড। এবিলাক, ১৯৯৩।

বৰুৱা, প্ৰহ্লাদ কুমাৰ ঃ *উপন্যাস*। বনলতা, ১৯৯০।

শইকীয়া, অজিৎ ঃ *জনজাতীয় জীৱনভিত্তিক অসমীয়া উপন্যাস*। সাৰদা, ২০০৫।

শৰ্মা, গোবিন্দ প্ৰসাদ ঃ *উপন্যাস আৰু অসমীয়া উপন্যাস*। ষ্টুডেণ্ট ষ্ট'ৰচ, ২০১২।

* * *

পঞ্চম বিভাগ
অৰূপা পটংগীয়া কলিতাৰ উপন্যাস

বিভাগৰ গঠন ঃ

৫.১ ভূমিকা (Introduction)
৫.২ উদ্দেশ্য (Objectives)
৫.৩ অৰূপা পটংগীয়া কলিতাৰ পৰিচয় আৰু সাহিত্যকৃতি
৫.৪ অৰূপা পটংগীয়া কলিতাৰ উপন্যাসৰ সাধাৰণ পৰিচয়
৫.৫ অৰূপা পটংগীয়া কলিতাৰ উপন্যাসৰ সাধাৰণ বৈশিষ্ট্য
৫.৬ সাৰাংশ (Summing Up)
৫.৭ আৰ্হি প্ৰশ্ন (Sample Questions)
৫.৮ প্ৰসংগ গ্ৰন্থ (References/Suggested Reading)

৫.১ ভূমিকা (Introduction)

পূৰ্বৱৰ্তী বিভাগটিত য়েছে দৰজে ঠংচিৰ উপন্যাসৰ সামগ্ৰিক পৰ্যালোচনা আগবঢ়োৱা হৈছে। এই বিভাগটিত অৰূপা পটংগীয়া কলিতাৰ উপন্যাসৰ এটি সামগ্ৰিক ধাৰণা দাঙি ধৰিবলৈ প্ৰয়াস কৰা হ'ব।

সাময়িক সময়ৰ অসমীয়া সাহিত্যৰ এগৰাকী উল্লেখযোগ্য কথা সাহিত্যিক হ'ল অৰূপা পটংগীয়া কলিতা। উপন্যাস আৰু চুটিগল্প উভয় শিতানতে এই গৰাকী সাহিত্যিকে অৰদান আগবঢ়াইছে। এতিয়ালৈকে তেওঁৰ সাতখন উপন্যাস আৰু আঠখনতকৈও অধিক চুটিগল্প সংকলন প্ৰকাশ পাইছে। তেওঁৰ লেখনিত সততে সমাজৰ বাস্তৱ চিত্ৰৰ প্ৰতিফলন ঘটা দেখা যায়।

৫.২ উদ্দেশ্য (Objectives)

এই বিভাগটি অধ্যয়ন কৰাৰ অন্তত আপোনালোকে—

- অৰূপা পটংগীয়া কলিতাৰ জীৱন আৰু সাহিত্যকৃতি জানিব পাৰিব,
- তেওঁৰ উপন্যাসসমূহৰ লগত পৰিচিত হৈ বিষয়বস্তু অনুধাৱন কৰিব পাৰিব,
- তেওঁৰ উপন্যাসসমূহৰ সাধাৰণ বৈশিষ্ট্যসমূহ বিচাৰ কৰিব পাৰিব।

৫.৩ অৰূপা পটংগীয়া কলিতাৰ পৰিচয় আৰু সাহিতকৃতি

সসাম্প্ৰতিক কালৰ অসমীয়া উপন্যাস সাহিত্যৰ জগতখনত উপন্যাস, গল্প আদি বহুমূলীয়া অৰদান আগবঢ়াই অহা এগৰাকী উল্লেখযোগ্য ঔপন্যাসিক হৈছে অৰূপা পটংগীয়া কলিতা। ১৯৫৫ চনৰ ৩১ অক্টোবৰত গোলাঘাট জিলাত পিতৃ

শৈলেন্দ্ৰ পাটগিৰি আৰু মাতৃ শীতলা পটংগীয়াৰ ঔৰসত তেওঁ জন্মগ্ৰহণ কৰে। শৈশৱৰে পৰা সাহিত্যিক দিশত আগ্ৰহী কলিতাই গোলাঘাটৰ মিচন ছোৱালী হাইস্কুলৰ পৰা শিক্ষা লাভ কৰি সেই ঠাইৰে দেৱৰাজ ৰয় মহাবিদ্যালয়ৰ পৰা ইংৰাজী বিষয়ত স্নাতক ডিগ্ৰী লাভ কৰে আৰু গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ পৰা একে বিষয়তে স্নাতকোত্তৰ ডিগ্ৰীও লাভ কৰে। তেওঁ গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰে ইংৰাজী বিভাগৰ পৰা পাৰ্ল. এছ. বাকৰ নাৰী চৰিত্ৰসমূহৰ ওপৰত গৱেষণা কৰি ডক্টৰেট ডিগ্ৰী লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হয়। পৰৱৰ্তী পৰ্যায়ত তেওঁ আনুষ্ঠানিক শিক্ষা শেষ কৰি দৰং জিলাৰ অন্তৰ্গত টংলা মহাবিদ্যালয়ৰ ইংৰাজী বিভাগৰ মুৰব্বী অধ্যাপিকা হিচাপে কৰ্ম কৰি ২০১৪ চনত অৱসৰ গ্ৰহণ কৰে। সত্তৰ-আশী দশকতে তেওঁ সৃষ্টিশীল সাহিত্যক্ষেত্ৰখনত আত্মপ্ৰকাশ কৰি এগৰাকী গল্পকাৰ আৰু ঔপন্যাসিক হিচাপে এক সুকীয়া আসন দখল কৰিবলৈ সক্ষম হয়। বিষয়বস্তু তথা পটভূমিৰ স্বকীয় নিৰ্বাচন, উপস্থাপন শৈলী, চৰিত্ৰ চিত্ৰায়নৰ অপূৰ্ব শৈলীৰ বাবে পাঠক সমাজৰ মাজত তেওঁৰ সাহিত্যই এক দৃষ্টি আকৰ্ষণ কৰিবলৈ সমৰ্থ হৈছে। নাৰীৰ স্বৰূপ, সমানাধিকাৰ, নাৰীৰ স্বাধীনতা, সমাজত নাৰীৰ স্থান আদিক পটভূমি হিচাপে লৈ যথেষ্ট সংখ্যক উপন্যাস ৰচনা কৰা দেখা গৈছে। বিশেষকৈ নাৰীৰ ওপৰত চলা শোষণ, দমন আৰু অত্যাচাৰৰ হকে মাত মাতি তাৰ পৰা পৰিত্ৰাণৰ উপায় বিচাৰি পুৰুষতান্ত্ৰিক সমাজৰ শোষণ অন্যায়ৰ বিৰুদ্ধে সোচ্চাৰ হৈ পৰা প্ৰতিবাদী কণ্ঠ তেওঁৰ সাহিত্যৰ পাতে পাতে বিৰাজমান। তেওঁ ব্যক্তিগত বিষয়ৰ মাজতে আৱদ্ধ নাথাকি সামাজিক বিষয়সমূহক আলোচনাৰ আওতালৈ অনাৰ বাবেই Urvashi Butaliaয়ে কৈছিল— Arupa Patangia Kalita poits out women do not only dwal with personal issue.... In Assam, women writing take a multidimensional form. Some writers simply escape to history. We have to deal with history to interpet the contemporary reality. There is no effort to disentangle our contemporary reality.

সমাজখনৰ ওপৰত যথেষ্ট গুৰুত্ব থকা হেতুকে কলিতাই লেখক জীৱনৰ আৰম্ভণিৰে পৰা সমাজৰ পিছপৰা নাৰীসকলৰ অধিকাৰৰ হকে লেখনিৰ মাজেৰেই পাঠক সমাজৰ আগত আঙুলি টোৱাইছে। বিশেষকৈ শোষিত আৰু বঞ্চিত নাৰীসকলৰ জীৱনৰ প্ৰায়ভাগ সমস্যাই তেওঁ উপন্যাসত ফুটাই তুলিছে। তেওঁৰ উপন্যাসৰ প্ৰধান বিষয়বস্তুৱে হৈছে সমাজৰ প্ৰতি সচেতনতা আৰু নাৰী চৰিত্ৰ। সমাজখনক পুৰুষতান্ত্ৰিক বুলি অনুভৱ কৰা হেতুকে তেওঁ অৱহেলিত নাৰীৰ প্ৰতি মমতা দেখুৱাই তেওঁলোকৰ দুখ-দুৰ্দশাক উপন্যাসৰ মূল আধাৰ হিচাপে লৈছে। সফলতাৰে হওঁক নাইবা বিফলতাৰে হওঁক প্ৰায়ভাগ উপন্যাসতে তেওঁ নাৰী চৰিত্ৰসমূহৰ মাজেৰে প্ৰতিবাদৰ সুৰ প্ৰকাশ কৰা দেখা গৈছে। ইংৰাজী বিষয়তে গৱেষণা কৰা বাবেই হয়তো তেওঁৰ প্ৰায়ভাগ ৰচনাৰ মাজতে পাশ্চাত্যৰ সুৰ এটি ভাঁহি অহা দেখা যায়। তেওঁৰ উপন্যাসসমূহত পুৰুষ তান্ত্ৰিকতাৰ উল্লেখ থাকিলেও নাৰীক শোষণ আৰু সকলো অধিকাৰৰ ক্ষেত্ৰত বঞ্চিত কৰাৰ ক্ষেত্ৰত

কেৱল পুৰুষকে দোষাৰোপ নকৰি গোটেই সমাজ ব্যৱস্থাটোকে জগৰীয়া কৰিছে। তেওঁৰ মতে কেৱল নাৰীয়েই নহয় কিছুমান পুৰুষো নিৰ্যাতনৰ বলী হোৱাৰ উপৰিও শাৰীৰিক আৰু মানসিক ভাৰসাম্য হেৰুৱাই পেলাইছে। বিষয়ৰ সাৰ্থক উপস্থাপনে তেওঁৰ উপন্যাসসমূহক বাস্তৱসন্মত ৰূপ দিয়াত যথেষ্ট সহায় কৰিছে। প্ৰায়ভাগতে নাৰীৰ দুখ-দুৰ্দশাৰ বৰ্ণনা কৰিবলৈ যাওঁতে তেওঁৰ লেখনি নাৰীবাদী চিন্তা-চেতনাৰে উদ্বুদ্ধ বুলি কিছু কিছু সমালোচকে ক'ব খোজে। এগৰাকী সু-প্ৰতিষ্ঠিত মহিলা লেখিকা হিচাপে সমাজখনলৈ আৰু ঔপন্যাসিক হিচাপে সাহিত্যজগতলৈ তেওঁৰ অৱদানে সমাজত উচ্চ আসন দখল কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। তেওঁৰ দ্বাৰা ৰচিত গল্প সংকলনসমূহ হ'ল— মে'পল হাৰিৰ ৰং (১৯৮৯), মৰুযাত্ৰা আৰু অন্যান্য (১৯৯২), মৰুভূমিৰ মেনকা আৰু অন্যান্য (১৯৯৫), দেওপাহাৰৰ ভগ্নস্তূপত (১৯৯৯), পাছচোতালৰ কথকতা (২০০০), মিলেনিয়ামৰ সপোন (২০০২), আলোকজান বানুৰ জান (২০০৫), কুৰোশ্বোৱাৰ সপোন, মোৰ সপোন সিহঁতৰ সপোন (২০০৭), পাহাৰ, নদী, সাগৰ আৰু মানুহ (২০১০), সোণালী ঈগলে কণী পাৰিলে, বেলিয়ে উমনি দিলে (২০১০), মৰিয়ম আষ্টিন অথবা হীৰা বৰুৱা (২০১২), জলতৰঙ্গৰ সুৰ (২০১৬), পানী গাভিনী আছিল আৰু অন্যান্য (২০১৯) তেওঁৰ গল্প সংকলনসমূহৰ উপৰিও ভালেকেইখন উপন্যাসো ৰচিত হৈছে— মৃগনাভি (১৯৮৭), অয়নান্ত (১৯৯৪), কাঁইটত কেতেকী (১৯৯৯), অৰুণিমাৰ স্বদেশ (২০০১), ফেলানী (২০০৩), টোকোৰা বাঁহৰ সোণৰ বেজী (২০১৪), জছনাৰ ঝিটাছ (২০২২)। এইসমূহৰ উপৰি তেওঁ ২০১৮ চনত শিশু মনস্তত্বমূলক উপন্যাস 'তানিয়া' ৰচনা কৰি উলিয়াইছে। উল্লেখযোগ্য যে, অয়নান্ত Dawn A Novel নামেৰে ইংৰাজী (ৰঞ্জিতা বিশ্বাস), আৰু হিন্দীলৈ আৰু ফেলানী উপন্যাসখনি ইংৰাজীলৈ (দীপিকা ফুকন) অনুবাদো হৈছে। ২০১৪ চনত মৰিয়ম আষ্টিন অথবা হীৰা বৰুৱা চুটিগল্প সংকলনৰ বাবে সাহিত্য অকাডেমী বঁটাৰে বিভূষিত হোৱা কলিতাই ভাৰতীয় ভাষা পৰিষদ বঁটা, কথা বঁটা, প্ৰবীণা শইকীয়া বঁটা আৰু অসম উপত্যকা বঁটাৰে সন্মানিত হৈছে।

৫.৪ অৰূপা পটংগীয়া কলিতাৰ উপন্যাসৰ সাধাৰণ পৰিচয়

অৰূপা পটংগীয়া কলিতাৰ উপন্যাসসমূহৰ বিষয়ে ওপৰত উল্লেখ কৰি অহা হৈছে। এই অনুচ্ছেদত তেওঁৰ প্ৰধান উপন্যাস কেইখনমানৰ বিষয়ে চমুকৈ আলোচনা আগবঢ়োৱা হ'ল।

মৃগনাভি ঃ অৰূপা পটংগীয়া কলিতাৰ প্ৰথম উপন্যাস ১৯৮৭ চনত ৰচিত 'মৃগনাভি'ত এগৰাকী সংবেদনশীল নাৰীৰ সপোন ভংগৰ দুখ, ইচ্ছাৰ বিপৰীতে কৰা কৰ্ম-কাণ্ড আদি বিষয়বস্তু হিচাপে প্ৰকাশিত হৈছে। উপন্যাসখনৰ প্ৰধান নায়িকা সোণতৰা নামৰ গাভৰুগৰাকীৰ প্ৰথমাৱস্থাতেই অনিচ্ছাসত্বেও নিজৰ প্ৰেমৰ বিৰুদ্ধে গৈ চাহবাগিছাৰ মালিক শান্তনু চলিহাৰ সৈতে বিবাহপাশত আৱদ্ধ হ'বলগীয়া হোৱাত তাইৰ স্বপ্নভংগৰ যি দুখ-দুৰ্দশা তাক কলিতা বাইদেৱে সুন্দৰ ৰূপত উপস্থাপন কৰিছে। যি স্বামীয়ে তাইৰ

প্ৰেমৰ বিপৰীতে গৈ কেৱল শৰীৰৰ ওপৰতহে গুৰুত্ব দিছে। নাৰীৰ প্ৰতি দুৰ্বলতা থকা চলিহাৰ সৈতে সংসাৰ কৰি সোণতৰাৰ জীৱন কেৱল যন্ত্ৰতহে পৰিণত হৈছে। বিবাহৰ কেইবছৰমান পাছতেই নাৰীজনিত কেলেংকাৰিত শান্তনু চলিহাৰ মৃত্যু ঘটে আৰু পৰৱৰ্তী সময়ত সোণতৰাই একমাত্ৰ পুত্ৰ সোণমণিক লগত লৈ পিতৃ গৃহত উপস্থিত হয়। নিজ ভাতৃৰ সহযোগতেই তাই পিছলৈ বহু কষ্টৰ ফলত এম.এ. পাছ কৰি কলেজ এখনত অধ্যাপিকাৰ পদত যোগদান কৰে। সেই কলেজতে আদিত্য নামৰ সহকৰ্মী এগৰাকীৰ সৈতে পৰিচয় হৈ বন্ধুত্বৰ ভাল সম্পৰ্ক এটাও গঢ়ি উঠে। আদিত্যৰ পৰা সোণতৰা আৰু সোণমণিয়ে জীৱনৰ এক নতুন আনন্দ লাভ কৰিছে। কিন্তু সেই আনন্দক সমাজৰ বাধা নিষেধ আৰু চলিহা পৰিয়ালে মষিমূৰ কৰিবলৈ আপ্ৰাণ চেষ্টা চলোৱা দেখা গৈছে। একমাত্ৰ সন্তান সোণমণিক সোণতৰাৰ পৰা আঁতৰ কৰিব বিচৰাত সোণমণিয়ে মানসিক ভাৰসাম্য হেৰুৱাই পেলাইছে। অৱশেষত ডাঃ যোচেফ, সোণমণি আৰু সহকৰ্মী আদিত্য বৰুৱাৰ আন্তৰিক চেষ্টাৰ বলতেই সোণতৰা পুনৰ আগৰ দৰে সুস্থ হৈ উঠিছে। পুত্ৰ সোণমণিৰ অনুৰোধতেই সোণতৰাই সমাজৰ বাধাক আওকাণ কৰি আদিত্যৰ স'তে এটা নতুন জীৱনৰ পাতনি মেলে।

উপন্যাসখনৰ মাজেৰে এগৰাকী নাৰীৰ ইচ্ছা-আকাংক্ষা, সপোন আৰু বাস্তৱৰ নিৰ্মমতাৰ সংঘাত মূল উপজীব্য হিচাপে প্ৰকাশ পাইছে। কেৱল যে অশিক্ষিত নাৰীয়েই নহয়, শিক্ষিত নাৰীয়েও বৈধব্যৰ যন্ত্ৰণাৰ পৰা সমাজৰ পৰম্পৰাক উলংঘন কৰি আগুৱাই যাব নোৱাৰে সেই কথা লেখিকাই প্ৰকাশ কৰিছে। কিন্তু সমাজৰ বাধাক কেৰেপ নকৰি সোণতৰাই আদিত্যৰ সৈতে পুনৰ নতুন জীৱন আৰম্ভ কৰিবলৈ লোৱাৰ ক্ষেত্ৰত লেখিকাক নাৰীবাদী দৃষ্টিকোণেৰে উপন্যাসখন লিখা বুলিও ক'ব খোজে।

অয়নান্ত ঃ কলিতাৰ ১৯৯৪ চনত ৰচিত 'অয়নান্ত' হৈছে দ্বিতীয় উপন্যাস। প্ৰাক-স্বাধীনতাৰ কালছোৱাৰ অসমৰ সামাজিক আৰু ৰাজনৈতিক পৰিস্থিতিৰ পটভূমিত এই উপন্যাসৰ কাহিনীভাগ ৰচিত হৈছে। উপন্যাসখনৰ নায়িকা বীণাৰ মাজেৰে এগৰাকী নাৰীৰ শৈশৱ, কৈশোৰ, যৌৱন আৰু প্ৰৌঢ়ত্বৰ ঘাত-প্ৰতিঘাতৰ বৰ্ণনা পোৱা গৈছে। চাহ বাগিছাৰ পৰিৱেশত থাকি ডাঙৰ-দীঘল হোৱা বীণাই প্ৰকৃতিৰ মুকলি আকাশত স্বাধীনভাৱে জীয়াই থাকিব বিচাৰে। এইক্ষেত্ৰত তাই দেউতাকৰো সঁহাৰি পাই সৰুৰে পৰা ভাল-বেয়া, শুদ্ধ-অশুদ্ধ বিচাৰ কৰি প্ৰতিবাদ কৰিবলৈ শিকিছে। বাগিছাৰ বনুৱা মংলুক চাহাবে প্ৰহাৰ কৰোঁতেও তাই চাহাবৰ প্ৰতিশোধ লোৱা দেখা গৈছে। যাৰ বাবেই পৰিয়ালে তাইক চাহ বাগিছা এৰি ককাক নন্দ বৰুৱাৰ তত্বৱধানত থাকি জীৱন কটাবলগীয়া হয়। খোজে প্ৰতি পুৰুষতান্ত্ৰিকতাৰ পৰম্পৰাগত নিয়ম-কানুনসমূহ বীণাই ককাকৰ ঘৰতো কঢ়িয়াই লৈ ফুৰিবলগা হৈছে। ছোৱালী মানুহে পখিলা ধৰিব নাপাই, ঘোঁৰাত উঠিব নাপায়, তোলনী বিয়াৰ পিছত স্কুললৈ যাব নাপাই ইত্যাদি কঠোৰ ৰীতি-নীতিৰ মাজত থাকিও বীণাই কথাই প্ৰতি প্ৰতিবাদ কৰিবলৈ এৰা নাই। কেৱল বীণাই নহয় নন্দবৰুৱাৰ পৰিয়ালৰ লগতে সকলোৰে এই ৰীতি-নীতি পূৰ্বৰে পৰা মানি চলি আহিছে। নাৰীৰ প্ৰতি থকা

এনে ধাৰণাই ঊনবিংশ শতিকাৰ সমাজখনৰ বাবে এক গুৰুতৰ সমস্যা হিচাপে দেখা দিছে। কিন্তু বীণাই নাৰীৰ এনেবোৰ ব্যক্তিগত সমস্যাৰ বিৰোধিতা কৰি মানসিক বিকাৰগ্ৰস্তা ৰুমাৰ অবৈধ সন্তান তগৰৰ দায়িত্ব লোৱাৰ উপৰিও চিনেমাত অভিনয় কৰা বাবেই সমাজবৰ্জিতা জেউতিৰো সংগ দি তাই নাৰীবাদী মনৰ পৰিচয় দিছে। বীণাৰ আইতাক যশোদাৰ মাজেৰেও লেখিকাই এগৰাকী পুৰুষতান্ত্ৰিক সমাজৰ অৱহেলিত নাৰী হিচাপে ৰূপায়ন কৰিছে। উদাহৰণস্বৰূপে, "তিৰী হৈ জনম লৈ কিহৰ ইমান তেজ", "স্বামীয়ে তিৰীৰ সকলো", "স্বামী নহ'লে তিৰীৰ একো নাথাকে" ইত্যাদি ধৰণৰ বাক্যই মনুস্মৃতিয়ে আৰৰি ৰখা পৰম্পৰাত ভাৰতীয় সমাজখনৰে স্বৰূপ দাঙি ধৰে। এইবোৰ কাৰ্যত বীণাই বিদ্ৰোহ কৰিব পাৰে কিন্তু সমাজৰ নিয়ম উলংঘন কৰি পৃথক হৈ ওলাই আহিবলৈ সাহস নকৰে। যাৰ বাবে তাই অনিচ্ছাকৃতভাৱে লম্পট জয়ন্ত চলিহাৰ সৈতে বিবাহপাশত আৱদ্ধ হ'বলগীয়াত পৰে। কিন্তু বিয়াৰ কেইবছৰমান পিছতেই চলিহাৰ কামনাৰ বলি হ'ল তগৰ। এই অন্যায়ৰ প্ৰতিবাদ কৰিবলৈ গৈ বীণাৰ নিজৰ সংসাৰ ত্যাগ কৰি তগৰৰ সংগ দিবলৈ ওলাই আহে। বীণাৰ এই প্ৰতিবাদে সমাজৰ সকলো নাৰীৰ বাবে থকা কঠোৰ ৰীতি-নীতি ভেদ কৰি আগুৱাই আহিব খোজাৰ প্ৰমাণ দাঙি ধৰিছে। গভীৰ অধ্যয়ন পুষ্টতা ঔপন্যাসিকাগৰাকীয়ে 'অয়নান্ত'ক এক সুখপাঠ্য হিচাপে পৰিগণিত কৰিছে।

ফেলানী ঃ ২০০৩ চনত ৰচিত অৰূপা পটংগীয়া কলিতাৰ তৃতীয় উপন্যাসখন হৈছে 'ফেলানী'। অসমৰ সমাজ জীৱনৰ সন্ত্ৰাসজৰ্জৰ দুটা দশকৰ অভিশপ্ত সময়ৰ পটভূমিত ৰচিত হৈছে উপন্যাসখনৰ কাহিনীভাগ। সমাজখনৰ দ্বাৰা অৱহেলাৰ পাত্ৰ হোৱা এইচাম মানুহে নানা ধৰণৰ সমস্যাৰে জৰ্জৰিত হৈ চিৰদিন উপেক্ষিত হৈ আহিছে। উপন্যাসখনৰ মূল নায়িকা ফেলানীক কেন্দ্ৰ কৰিয়েই কাহিনীভাগ আগবাঢ়িছে যদিও একাধিক চৰিত্ৰৰ সংযোজন কৰি নিৰ্যাতিত আৰু নিপীড়িত লোকসকলৰ বৰ্ণনা কৰাত ঔপন্যাসিকা সফল হৈছে। ফেলানী, মণি, নবীন, জগুৰ ঘৈণীয়েক, মিনতি, ৰত্নাৰ মাক, মীৰাৰ মাক, কালী বুঢ়ী, বুলেন, জোনৰ মাক ইত্যাদি বস্তিকেন্দ্ৰিক সমাজখনত বাস কৰা চৰিত্ৰ। এইসকল চৰিত্ৰই সমাজখনক বিধ্বস্ত কৰা ধুমুহাক কেৰেপ নকৰি নিজৰ ভাতমুঠি মোকলাবৰ বাবে কেৱল পৰিশ্ৰম কৰিছে। অসম আন্দোলনৰ পৰা আৰম্ভ কৰি পুৰুষৰো অৱহেলিত বস্তিকেন্দ্ৰিক নাৰীসকলে গিৰীয়েকৰ উপাৰ্জনক কেৰেপ নকৰি নিজেই নিজৰ উপাৰ্জনৰ পথ বাচি উলিয়াইছে। উপন্যাসখনত বৰ্ণিত প্ৰায়ভাগ চৰিত্ৰই ভয়াৰহতাৰ মাজেৰে দিন অতিবাহিত কৰা তেনেই সৰ্বসাধাৰণ লোক, অথচ তেওঁলোক আত্মনিৰ্ভৰশীল। তাৰ মাজৰে ফেলানী এনে এগৰাকী নাৰী, যিয়ে জন্মৰে পৰা উপেক্ষিত হৈছে। যুতিমালা আৰু নিতিশ ঘোচৰ সন্তানৰূপে জন্মলাভ কৰা ফেলানীয়ে ভাতৃঘাতী আন্দোলনত নিজৰ মাক-বাপেককো হেৰুৱায়। এসময়ত লম্বোদৰ কোঁচৰ সৈতে বিয়া হৈ মণি জন্ম দিয়ে যদিও পিছত গিৰীয়েককো হেৰুৱাই একমাত্ৰ সন্তানৰ সৈতে বস্তি অঞ্চলত বসবাস কৰে। সেই অঞ্চলৰে কালী বুঢ়ী হৈছে ফেলানীক জীৱনৰ প্ৰতি সাহসী আৰু সংগ্ৰামী দৃষ্টি ৰাখিবলৈ প্ৰেৰণা যোগোৱা এগৰাকী সাহসী নাৰী। এসময়ত বহু পুৰুষৰ কামনাৰ বলী হোৱা আৰতীয়ে পিছত গৈ কালী বুঢ়ীৰ ৰূপ ধাৰণ কৰি সকলো পুৰুষৰে বিৰোধিতা

কৰিছে। ইয়াৰোপৰি উপন্যাসখনৰ আন নাৰী চৰিত্ৰ জোনৰ মাক, জগুৰ মাক, ৰত্নাৰ মাক, মীৰাৰ মাক আদিয়ে গিৰীয়েকৰ পৰা কেৱল অৱহেলিত হৈয়ো জীৱনৰ সৈতে হাৰ নামানি নিজে কামানি কৰি ঘৰ চলাইছে। প্ৰতিগৰাকী নাৰীয়েই নিজৰ সাহসী ৰূপটো উদঙাই দিয়া দেখা গৈছে। কেৱল সেয়াই নহয়, বস্তিৰ সকলো মতা মানুহকে যেতিয়া বন্ধ, উগ্ৰবাদ আদিৰ প্ৰভাৱত পুলিচ-মিলিটাৰীয়ে ধৰি লৈ গৈছিল, তাৰ বিৰুদ্ধে ফেলানীৰ নেতৃত্বতে এক প্ৰতিবাদী সমদল ওলাই আহি চিঞৰিছিল। প্ৰতি প্ৰতিবাদত মিলিটেৰীও হাৰ মানিবলৈ বাধ্য হৈছিল। উপন্যাসখনৰ প্ৰতিটো নাৰী চৰিত্ৰকে প্ৰতিবাদী ৰূপত উপন্যাসিকাই উপস্থাপন কৰিছে। ‘ফেলানী’ত ঔপন্যাসিকাই অসম আন্দোলনৰ সুন্দৰ বৰ্ণনা দিয়াৰ উপৰিও নাৰী চৰিত্ৰ বিশ্লেষণত সফল হোৱা দেখা গৈছে। এইক্ষেত্ৰত উপন্যাসখনৰ সন্দৰ্ভত গোবিন্দ প্ৰসাদ শৰ্মাই মন্তব্য কৰিছে যে— “সমাজখনৰ সীমা মূৰিয়লিত বাস কৰা উপান্ত শ্ৰেণীৰ ভিতৰত নাৰীবাদীসকলে নাৰীকো অন্তৰ্ভুক্ত কৰে। এইখন উপন্যাস প্ৰাথমিকভাৱে সমাজৰ সীমামূৰিয়লিত উপান্ত শ্ৰেণীটোৰ বিষয়েই........ এইখন সমাজত পুৰুষ-নাৰী সমানে হতভাগ্য, সমানে দুৰ্দশাগ্ৰস্ত। তথাপি এইখন প্ৰধানকৈ নাৰীৰ জীৱনৰহে চৰিত্ৰ। ইয়াৰ বেছিভাগ চৰিত্ৰ নাৰী চৰিত্ৰ। পুৰুষৰ ব্যক্তিগত চৰিত্ৰ দোষৰ বাবেও সিহঁতৰ দুই একে ভুগিছে। ...... পুৰুষ-নাৰী ইয়াত একে শ্ৰেণীৰ-একে দশাৰ।” —গোবিন্দ প্ৰসাদ শৰ্মা, নাৰীবাদ আৰু অসমীয়া উপন্যাস, পৃঃ ১৪৭।

টোকোৰা বাঁহৰ সোণৰ বেজী ঃ ২০১৪ চনত ৰচিত কলিতাৰ ‘টোকোৰা বাঁহৰ সোণৰ বেজী’ উপন্যাসখন মৌসৰা, সোণাপুৰ, মংগলদৈ আদি অঞ্চলৰ পটভূমিত ৰচিত। এই অঞ্চলৰ অৱহেলিত, বঞ্চিত, অনগ্ৰসৰ লোকৰ কাহিনী উপন্যাসত বৰ্ণিত হৈছে। বৃটিছসকলে অসমত চাহ বাগিছা স্থাপন কৰাৰে পৰা আৰম্ভ কৰি বিংশ শতিকাৰ শেষ দশকলৈ অসমৰ সমাজ জীৱনক জৰ্জৰিত কৰাৰ অলেখ কাহিনীৰ সমাবেশেই হৈছে ‘টোকোৰা বাঁহৰ সোণৰ বেজী’। মৌসৰা অঞ্চলৰ মৌজাদাৰ বনমালী চৌধুৰী আৰু তেওঁৰ পৰৱৰ্তী দুটা প্ৰজন্মৰ কাহিনীৰে উপন্যাসখনৰ কাহিনীভাগ আগবাঢ়িছে। বনমালী চৌধুৰীৰ একমাত্ৰ উদ্দেশ্যই হৈছে বৃটিছ শাসক গোষ্ঠীক নানাপ্ৰকাৰে সন্তুষ্ট কৰি কামনা-বাসনাত নিজকে লিপ্ত কৰা। প্ৰথমা পত্নী থকা সত্বেও একাধিক পত্নীৰে সৈতে প্ৰতিপত্তি বঢ়োৱাত ব্যস্ত বনমালীয়ে প্ৰথমা পত্নী শান্তিপ্ৰিয়াক অৱজ্ঞা কৰিছে যদিও তাইৰ সন্মুখত থিয় দিয়াৰ সাহস গোটাব পৰা নাই। উপন্যাসখনত হাতী ধৰা, বশ মনোৱা, প্ৰতিপালন কৰা আদিৰ লগতে হাতীৰ মাউত আৰু ফান্দীৰ জীৱন সংগ্ৰামো বৰ্ণিত হৈছে। ইয়াৰোপৰি অসমলৈ বৃটিছ অহা আৰু বৃটিছে খোপনি পিটি লৈ বহিৰাজ্যৰ পৰা বনুৱা মতাই আনি চাহ বাগিছাৰ কৰ্মত নিয়োগ কৰা, বৃটিছসকলৰ সৈতে স্থানীয় লোকৰ সংঘাতেও উপন্যাসখনত স্থান পাইছে। প্ৰধান চৰিত্ৰ বনমালী মৌজাদাৰেই বৃটিছক সন্তুষ্ট কৰি ভোগ-লালসাৰ বাসনা পুৰোৱাত ব্যস্ত হৈছিল। কিন্তু তেওঁৰ যমজ সন্তান প্ৰিয়নাথ আৰু চন্দ্ৰনাথে এই কাৰ্যৰ বিৰুদ্ধাচাৰণ কৰিবলৈ বিচৰাত ঘৰৰ পৰাই নিৰ্বাসিত হ’বলগীয়াত পৰিছে। তৎসত্বেও পিতৃৰ বিপৰীতে গৈ দুই ভাতৃদ্বয় স্বাধীনতা আন্দোলনত যোগদান কৰিছে। পিতৃৰ মৃত্যুৰ পিছতেই প্ৰিয়নাথে মৌজাৰ সকলো কামেই চম্ভালি ল’বলৈ সাহস কৰাৰ লগতে চন্দ্ৰনাথকো পঢ়া-শুনা কৰোৱাই এসময়ত উকিল হিচাপে প্ৰতিষ্ঠা কৰিছে।

কেৱল ইমানতেই নাথাকি পিতৃৰ তত্বাৱধানত কাম কৰি অহা সকলো কৰ্মচাৰীকে থিতাপি লগোৱাই প্ৰিয়নাথে গান্ধীজীৰ আদৰ্শ গ্ৰহণ কৰি অঞ্চলটোৰ সামগ্ৰীক উন্নয়নৰ হকে চেষ্টা অব্যাহত ৰাখিছে। উপন্যাসখনত বনমালী মৌজাদাৰক প্ৰাক-স্বাধীনতাকালৰ ভোগবাদী শাসকগোষ্ঠীৰ প্ৰতীক হিচাপে চিনাক্ত কৰাৰ বিপৰীতে পুত্ৰ প্ৰিয়নাথক স্বাধীনোত্তৰ কালৰ আশাবাদী সংগ্ৰামৰ প্ৰতীক হিচাপেহে থিয় কৰাইছে। ঔপন্যাসিকাই কাহিনীৰ মাজে মাজে ঐতিহাসিক, অৰ্থনৈতিক আৰু ৰাজনৈতিক ঘটনাৰাজিৰ বিৰৰণেৰে উপন্যাসখনক এখন সুখপাঠ্য উপন্যাস হিচাপে পৰিচয় কৰাইছে।

জছনাৰ ঝিটাছ ঃ অৰূপা পটংগীয়া কলিতাৰ শেষৰখন উপন্যাস হৈছে ২০২২ চনত ৰচিত 'জছনাৰ ঝিটাছ'। চাহ বাগিছাৰ কৰ্মত ব্ৰতী হোৱা এচাম বনুৱাৰ পটভূমিত উপন্যাসখন ৰচিত। বৃছিটসকলে অসমখন দখল কৰাৰ পিছতেই তাত চাহ-বাগিছা স্থাপন কৰি বিহাৰ, উৰিষ্যা আদিৰ পৰা শ্ৰমিক আনি বাগিছাৰ কৰ্মত নিয়োগ কৰে। বাগিছাৰ মালিক জনাথন চাহাবে সকলোৰে ওপৰত হুকুম চলাই বাগিছাৰ কুলী মাইকীকে নিজৰ ৰক্ষিতা হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰিছিল। সেই সময়ত বাগিছাৰ কামত অলপ ইফাল-সিফাল কৰিলেই চাহাবৰ কোব খাবলগীয়া হৈছিল। জনাথন চাহাবৰ পিছতেই ফ্ৰেজাৰ চাহাব সেই বাগিছাৰ মালিক হিচাপে কুলীসকলক চলাইছিল। উপন্যাসখনৰ কেন্দ্ৰীয় চৰিত্ৰ দচাৰুৰ পত্নী দুৰ্গী সেই বাগিছাৰে নাচ-গান কৰি স্বাধীনচিতীয়া মনেৰে ঘূৰি ফুৰা এগৰাকী নাৰী। সমগ্ৰ ঘটনা দুৰ্গীক কেন্দ্ৰ কৰিয়েই গঢ়ি উঠা দেখা গৈছে। চাহাবসকলৰ অত্যাচাৰ সহিব নোৱাৰিয়েই দচাৰুৱে এসময়ত মানসিক ভাৰসাম্য হেৰুৱাই আত্মগোপন কৰিছিল। পৰৱৰ্তী সময়ত পত্নী দুৰ্গীকে চাহাবে নিজৰ ৰক্ষিতা হিচাপে ৰাখি সন্তানসম্ভৱা কৰি তুলিলে। কিন্তু বাগিছাৰ চাহাবসকলৰ প্ৰধান উদ্দেশ্যই আছিল কুলী মাইকীৰ সৈতে সম্পৰ্ক স্থাপন কৰি সন্তান জন্ম দিয়াৰ পিছতে সেইসকলক নিজ দেশলৈ লৈ যোৱা। দুৰ্গীৰ ক্ষেত্ৰতো একে ঘটনাকে ঘটিছিল। চাহাবে দুৰ্গীৰ জীৱনৰ সমস্ত কাঢ়ি লৈ বুকু উদং কৰি নিজ দেশলৈ যোৱাৰ পিছতেই দুৰ্গীয়ে প্ৰতিশোধ পৰায়ণ হৈ স্বাধীনতা আন্দোলনত জঁপিয়াই পৰে। বগা চাহাবসকলৰ বিৰোধিতা কৰি গোটেই বিদেশী বস্ত্ৰই জ্বলাই দিয়ে আৰু বুদ্ধ বৰুৱা নামৰ দেশপ্ৰেমী নেতাজনৰ নেতৃত্বত দুৰ্গীয়েও মহিলাৰ সংগঠনত যোগদান কৰি গাঁৱে-ভূঁঞে ইস্তাফা বিলাই ফুৰায়। চাহাবসকলক খেদাৰ উদ্দেশ্যে চাহাবসকলৰ বঙলাতে থাকিয়েই সকলো গোপন তথ্যৰ উম লৈ বুদ্ধ বৰুৱাৰ দলটোক জনোৱা আৰু বগা বস্তুকে দেখা মাত্ৰই জ্বলাই দিয়া কাৰ্যই দুৰ্গীৰ সাহসী ৰূপটোৰ পৰিচয় দিয়ে। কিন্তু এসময়ত দুৰ্ভাগ্যবশতঃ দুৰ্গীৰ আচল ৰহস্য গম পাই থিতাতে গুলীয়াই হত্যা কৰে। দুৰ্গীৰ মৃত্যু হ'ল ঠিকেই, স্বাধীনতা আন্দোলনৰ এগৰাকী সাহসী নাৰী হিচাপে চিৰদিন পৰিচিত হৈ ৰ'ল। উপন্যাসখনত জানকী বুঢ়ী, দুৰ্গী আৰু মাংৰী ওৰাং ইত্যাদি চৰিত্ৰৰ মাজেৰেও একেখিনি কাহিনী প্ৰকাশিত হৈছে। দেশৰ হকে মৃত্যুবৰণ কৰা মাংৰী ওৰাং প্ৰথম মহিলা। চৰিত্ৰৰ সমাবেশ আৰু স্বাধীনতা আন্দোলনৰ সমগ্ৰ বিৰৰণে উপন্যাসখনক এক সুকীয়া মাত্ৰা প্ৰদান কৰিছে।

অৰূপা পটংগীয়া কলিতাৰ উপন্যাসসমূহ অধ্যয়ন কৰিলে দেখা যায় যে প্ৰায়ভাগতে নাৰীৰ জীৱনৰ বিভিন্ন সমস্যাৰাজি আৰু দুখ-দুৰ্দশাৰ কথাই বৰ্ণিত। অৱশ্যে তেওঁৰ উপন্যাসত পুৰুষো কিছু পৰিমাণে অৱহেলিত হোৱা দেখা গৈছে। কিন্তু নাৰীৰ ক্ষেত্ৰত সেয়া অধিক। নিজে এগৰাকী সমাজবাদী নাৰী লেখিকা হিচাপে হয়তো তেওঁৰ নাৰীৰ প্ৰতি থকা মমতাই উপন্যাসত প্ৰাধান্য পাইছে। অৱহেলিত, বঞ্চিত নিৰ্যাতিত নাৰীৰ বৰ্ণনা তেওঁৰ উপন্যাসত প্ৰতিফলিত। সাহিত্যৰ দিশত আগ্ৰহী এইগৰাকী ঔপন্যাসিকাই তেওঁৰ লেখনিত পুৰুষতান্ত্ৰিকতাৰ বিৰোধিতা কৰি নাৰীৰ অধিকাৰৰ সপক্ষে ফুটাই তুলি পাঠক সমাজক সকীয়াই দিছে। এগৰাকী নাৰীবাদী ভাৱধাৰাৰে প্ৰভাৱপুষ্ট লেখিকা হিচাপে অৰূপা পটংগীয়া কলিতা শ্ৰেষ্ঠ ঔপন্যাসিক হিচাপে অসমীয়া সাহিত্যক্ষেত্ৰত পৰিচিত।

আত্মমূল্যায়ন প্ৰশ্ন

প্ৰধানতঃ কোনবোৰ বিষয়বস্তুক লৈ অৰূপা পটংগীয়া কলিতাই তেওঁৰ উপন্যাসসমূহ ৰচনা কৰিছে? (৩০ টা শব্দৰ ভিতৰত উত্তৰ লিখক)

....

....

....

৫.৫ অৰূপা পটংগীয়া কলিতাৰ উপন্যাসৰ সাধাৰণ বৈশিষ্ট্য

ঔপন্যাসিক অৰূপা পটংগীয়া কলিতাৰ উপন্যাসসমূহ বিচাৰ কৰি চালে ভালেমান বৈশিষ্ট্য আমি দেখা পাওঁ। সমাজ বাস্তৱৰ প্ৰতিফলন ঘটা মৃগনাভি তেওঁৰ প্ৰথম উপন্যাস, য'ত এগৰাকী গাভৰু ছোৱালীৰ জীৱন গাথা বৰ্ণিত হৈছে। সৰুতে বিধৱা হোৱা এগৰাকী ছোৱালীৰ জীৱন যাতনাৰ এখনি ছবি ঔপন্যাসিকে বৰ্ণনা কৰিছে। সমাজত বিধৱাৰ স্থান? এগৰাকী বিধৱায়ে সন্মুখীন হোৱা সমস্যা প্ৰতীকাত্মক দিশত অংকিত কৰিছে। এগৰাকী নাৰী স্বাধীন, মুক্ত, স্বাৱলম্বী হোৱা সত্বেও সমাজে বান্ধি দিয়া নীতি-নিয়মে বৈধব্য জীৱনটোক কিদৰে শিকলিৰে বান্ধি দিয়াৰ ফলত নাৰীগৰাকীয়ে মানসিক ভাৰসাম্য হেৰুৱাই পেলাইছে তাৰ প্ৰতিচ্ছবি ঔপন্যাসিকে দেখুৱাই বাস্তৱ সমাজৰ জীয়া ছবি এখনি পাঠকৰ মাজলৈ কঢ়িয়াই আনিছে।

অসমৰ সামাজিক সাংস্কৃতিক প্ৰেক্ষাপটক অৱলম্বন কৰি ৰচনা কৰা কলিতাৰ দ্বিতীয়খন উপন্যাস 'অয়নান্ত'ত নাৰীকেন্দ্ৰিক উপন্যাসৰ আওতাত বিচাৰ কৰিব পাৰি। মূলতঃ নাৰীৰ অৱস্থান, মৰ্যাদা আৰু আত্মপ্ৰতিষ্ঠাৰ সাৱলীল কাহিনীৰে সমৃদ্ধ অয়নান্তত মুখ্য চৰিত্ৰ 'বীণাৰ' জীৱনক কেন্দ্ৰ কৰি সৰু-সুৰা ভালেমান চৰিত্ৰই ভুমুকি মাৰিছে। উপন্যাসখনত দুই প্ৰজন্মৰ চৰিত্ৰৰ মানসিক অৱস্থাৰ ছবি দেখা পোৱা যায়। এফালে পৰম্পৰাগত প্ৰচলিত সমাজৰ ৰীতি-নীতি বান্ধোন খামুচ মাৰি ধৰি থকা আৰু আনফালে

পৰম্পৰাগত সমাজৰ বান্ধোন চিঙি নতুনত্বক আদৰাৰ যি ছবি তাৰ মাজেৰে পুৰুষতান্ত্ৰিক সমাজখনিত নাৰীৰ বাধা আৰু সমস্যাৰ এখনি চিত্ৰ উপন্যাসখনত দেখা পোৱা যায়।

২০০৩ চনত প্ৰকাশ পোৱা কলিতাৰ ফেলানী এখন সফল আৰু জনপ্ৰিয় উপন্যাস। অসমৰ সমাজ জীৱনৰ সন্ত্ৰাসজৰ্জৰ প্ৰায় বিশটা বছৰৰ অভিশপ্ত সময়ৰ পটভূমিত ৰচিত ফেলানী যন্ত্ৰণাক্লিষ্ট জীৱনৰ এক মৰ্মস্পৰ্শী দলিল বুলি ক'ব পৰা যায়। 'ফেলানী' নামৰ চৰিত্ৰটিক কেন্দ্ৰ কৰি ৰচিত উপন্যাসখনত সমমাত্ৰিক একাধিক চৰিত্ৰই ভুমুকি মাৰিছে, য'ত নিৰ্যাতিত নিপীড়িত মানুহৰ কাহিনীস্বৰূপে দেখা পোৱা যায়।

অসম আন্দোলনৰ পৰা আৰম্ভ কৰি আলফাৰ বিপ্লৱৰ মাজেৰে বড়োলেণ্ড বিভাজনৰ আন্দোলনলৈকে খাটি খোৱা মানুহখিনিৰ যি হতাশাগ্ৰস্ত আৰু ক্ষতিগ্ৰস্ত জীৱন তাৰ পূৰ্ণ প্ৰকাশ ফেলানীৰ পাতে পাতে বিৰাজমান। চৰিত্ৰবোৰৰ অৱস্থান কেন্দ্ৰৰ পৰা আঁতৰত হোৱাৰ পৰিৱৰ্তে সমাজৰ প্ৰান্তত। ফেলানী সমাজে দূৰলৈ নিক্ষেপ কৰা জনসাধাৰণৰ প্ৰতীক য'ত মৃত্যুৰ বিপৰীতে উপস্থাপিত হৈছে। জাতি-ধৰ্মৰ পৰা নিলগত ফেলানীত মানৱতাৰ পৰিচয় দেখা পোৱা যায়।

সংবেদনশীল লেখিকা কলিতাই ফেলানী উপন্যাসখনিত প্ৰকৃতি আৰু মানুহৰ সম্পৰ্কৰ মাজেৰে পাৰিপাৰ্শ্বিকতাৰ সৈতে জড়িত ভালেমান দিশো অৱলোকন কৰিছে। অসমীয়া জাতীয়তাবাদৰ উগ্ৰতাৰ এক নিৰ্মোহ নিৰ্মেদ দলিল হোৱা সত্বেও প্ৰভাৱশালী ৰূপত ফেলানীয়ে পাৰিপাৰ্শ্বিকতাৰ দৃষ্টিৰে পঠনৰ এক গৱেষণালব্ধ অভিজ্ঞতাৰ সম্ভাৱনাৰ দিশ বহন কৰিছে। প্ৰকৃতিৰ প্ৰতি থকা মিছা প্ৰেম প্ৰতিপন্ন কৰি সেইচাম মানুহেই সেই জংঘল, সেই বননিকে ধন, ক্ষমতা আৰু প্ৰতিপত্তি লাভৰ আকাংক্ষাৰে সম্পত্তি লাভৰ আটাইতকৈ সুৰক্ষিত আহিলা হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰা উপন্যাসখনত দেখা যায়। ঔপন্যাসিক কলিতাৰ পাৰিপাৰ্শ্বিকতাৰ দিশটো পাঠকৰ মাজলৈ তুলি ধৰাটো তেওঁৰ উপন্যাসৰ আন এক বৈশিষ্ট্য।

কলিতাৰ আন এখন উপন্যাস টোকোৰা বাহৰ সোণৰ বেজীত অসমৰ অনগ্ৰসৰ অঞ্চলৰ অধিবাসীসকলৰ জীৱন, ধ্যান-ধাৰণা, আশা-নিৰাশা, বিদ্ৰোহ, ৰীতি-নীতি, লোকাচাৰ, লোকবিশ্বাস আদিৰ স্বৰূপ ফুটি উঠা দেখা যায়। কল্পনা আৰু বাস্তৱৰ অপূৰ্ব সমাহাৰ উপন্যাসখনৰ মাজত দেখা পোৱা যায়। প্ৰকৃতিৰ নিষ্ঠুৰ লুণ্ঠন আৰু তাৰ ফলস্বৰূপে প্ৰকৃতি জগতলৈ নামি অহা পৰিৱৰ্তন উপন্যাসখনত দেখা পোৱা যায়। উপন্যাসখনত মানুহৰ দৰে প্ৰকৃতিৰ অংশবোৰ চৰিত্ৰ হৈ পৰা দেখা পোৱা যায়। তাৰ ভিতৰতো বনমালী চৌধুৰী, গদাধৰ, ধনীৰাম, শান্তিপ্ৰিয়া আদি ভালেমান চৰিত্ৰই ভুমুকি মৰা দেখা যায়।

সাম্প্ৰতিক অসমীয়া সাহিত্যত অৰূপা পটংগীয়া কলিতাৰ উপন্যাসে পাঠকৰ মানত যথেষ্ট সমাদৰ লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। বিশেষকৈ বিষয়বস্তুৰ ভিন্নতাৰ বাবেই প্ৰতিখন উপন্যাসেই পাঠক সমাজে আদৰি লোৱা দেখা যায়। উপন্যাসসমূহ ফঁহিয়াই চালে কিছুমান বৈশিষ্ট্য তেওঁৰ উপন্যাসত দেখা পোৱা যায়—

(ক) উপন্যাসসমূহত সমাজৰ বাস্তৱ চিত্ৰৰ প্ৰতিফলন ঘটা দেখিবলৈ পোৱা যায়।

(খ) উপন্যাসসমূহৰ মাজত নাৰীৰ সপোন, আকাংক্ষা আৰু তাৰ বিপৰীতে পুৰুষতান্ত্রিক সমাজখনে নাৰীৰ ওপৰত চলোৱা দমন আৰু শোষণৰ ছবি দেখা পোৱা যায়। মূলতঃ নাৰীৰ অৱস্থান, মৰ্যাদা আৰু আত্মপ্ৰতিষ্ঠাৰ সাৱলীল দিশ উপন্যাসৰ মাজত বিৰাজমান।

(গ) সহজ সৰল মানুহখিনিৰ চহা জীৱন আৰু দৰিদ্ৰতাৰ ফলত নামি অহা চৰম অসহায় অৱস্থাৰ অংকন তেওঁৰ উপন্যাসৰ আন এক মন কৰিবলগীয়া বিশেষত্ব।

(ঘ) নিপীড়িত মানুহৰ জীৱন-যাপন; মধ্যবিত্ত শ্ৰেণীৰ মানুহৰ চৰম দুখলগা ৰূপ, সামাজিক, ৰাজনৈতিক, অৰ্থনৈতিক আদি দিশৰ বাস্তৱ ছবি তেওঁৰ উপন্যাসত দেখা পোৱা যায়।

(ঙ) পৰিৱেশ সচেতনতা বা পাৰিপাৰ্শ্বিকতাৰ প্ৰকাশ তেওঁৰ উপন্যাসৰ আন এক বৈশিষ্ট্য।

আত্মমূল্যায়ন প্ৰশ্ন

কলিতাৰ সকলো উপন্যাসে নাৰীকেন্দ্ৰিক নে?

....

....

....

৫.৬ সাৰাংশ (Summing Up)

সাম্প্ৰতিক সময়ৰ অসমীয়া সাহিত্যৰ এগৰাকী উল্লেখযোগ্য ঔপন্যাসিক হ'ল অৰূপা পটংগীয়া কলিতা। মৃগনাভি (১৯৮৭), কাইটত কেতেকী (১৯৯১), অয়নান্ত (১৯৯৪), অৰুণিমাৰ স্বদেশ (২০০০), ফেলানী (২০০৩), ৰঙা মাটিৰ পাহাৰটো (২০১০), টোকোৰা বাহৰ সোণৰ বেজী (২০১৪) তেওঁৰ উল্লেখযোগ্য উপন্যাস। এই উপন্যাসসমূহত সাধাৰণতে সমাজ বাস্তৱৰ প্ৰতিফলন ঘটা দেখিবলৈ পোৱা যায়। নাৰীৰ সপোন, আকাংক্ষা, দৰিদ্ৰ, মধ্যবিত্ত, সমাজৰ অসহায় অৱস্থা, পৰিৱেশ সচেতনতা তেওঁৰ উপন্যাসসমূহৰ উল্লেখযোগ্য বৈশিষ্ট্য।

৫.৭ আৰ্হি প্ৰশ্ন (Sample Questions)

১। অৰূপা পটংগীয়া কলিতাৰ জীৱন আৰু সাহিত্য কৃতি সম্পৰ্কে আলোচনা কৰক।

২। অৰূপা পটংগীয়া কলিতাৰ উপন্যাসসমূহৰ বিষয়ে এটি প্ৰবন্ধ লিখক।

৩। অৰূপা পটংগীয়া কলিতাৰ উপন্যাসসমূহৰ সাধাৰণ বৈশিষ্ট্যসমূহ আলোচনা কৰক।

৪। চমুটোকা লিখকঃ-

অৰূপা পটংগীয়া কলিতাৰ চুটিগল্প, মৃগনাভি, ফেলানী, অয়নান্ত

৫.৮ প্ৰসঙ্গ গ্ৰন্থ (References/Suggested Readings)

ঠাকুৰ, নগেন (সম্পা.) ঃ *এশবছৰৰ অসমীয়া উপন্যাস*। জ্যোতি প্ৰকাশন, ২০০০।

দাস, অমলচন্দ্ৰ (সম্পা.) ঃ *অসমীয়া উপন্যাস পৰিক্ৰমা*। বনলতা, ২০১২।

বৰগোহাঞি, হোমেন (সম্পা.)ঃ *অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী*, ষষ্ঠ খণ্ড। এবিলাক, ১৯৯৩।

বৰুৱা, প্ৰহ্লাদ কুমাৰ ঃ *উপন্যাস*। বনলতা, ১৯৯০।

শইকীয়া, অজিৎ ঃ *জনজাতীয় জীৱনভিত্তিক অসমীয়া উপন্যাস*। সাৰদা, ২০০৫।

শৰ্মা, গোবিন্দ প্ৰসাদ ঃ *উপন্যাস আৰু অসমীয়া উপন্যাস*।ষ্টুডেণ্ট ষ্ট'ৰচ, ২০১২।

* * *